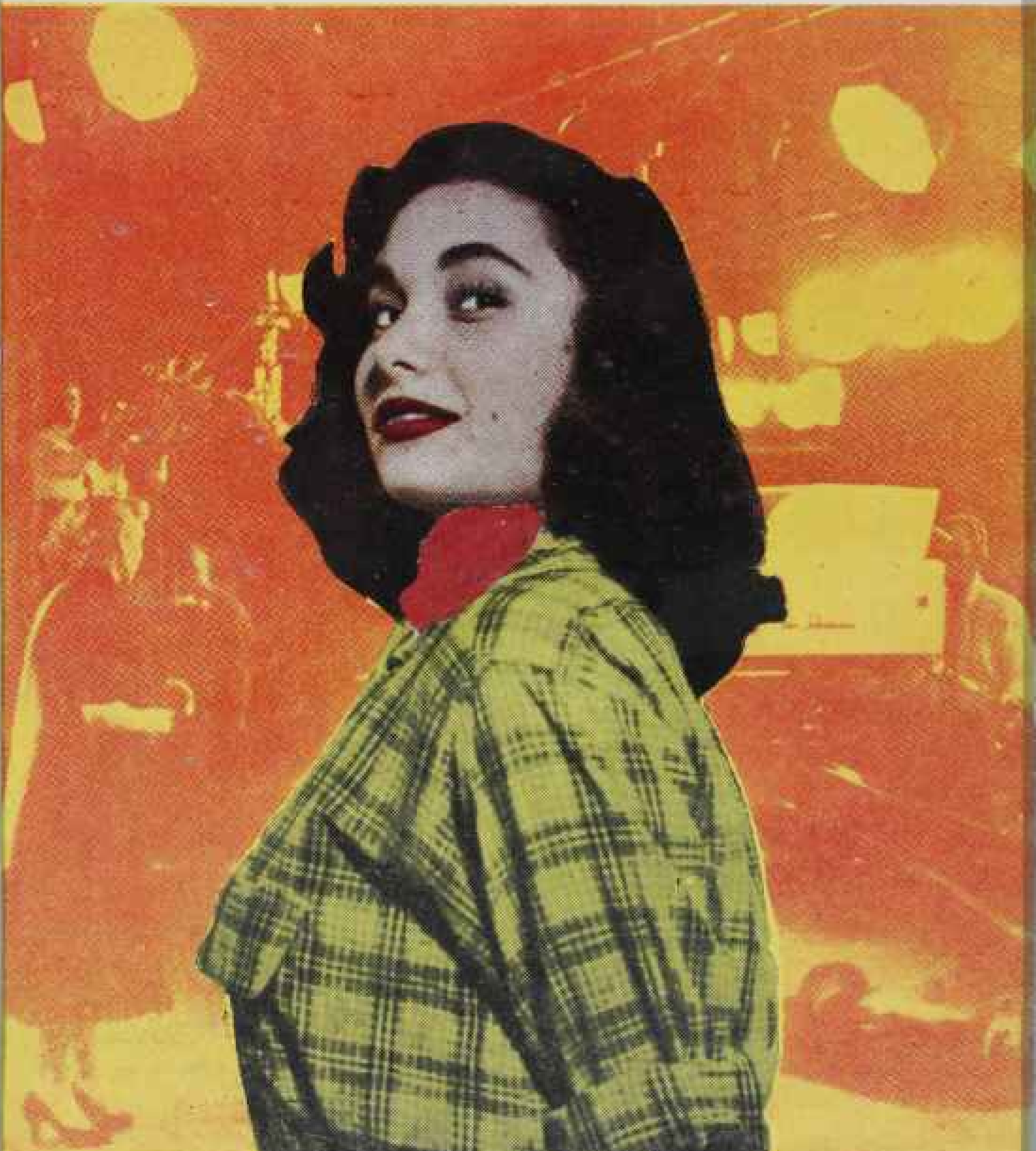
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Konya Sk. Bursa Han No. 28-Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiyatı: 60 kuruş

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:

Metin TOKER

* *

Teknik Sekreter
Cüneyt ARCAYÜREK

Bu nüshaya yazı yazanlar

Metin TOKER — Mücahid TOPALAK — Namık Zeki ARAL— İsmail TÜRK — Mübeccel YALÇIN — Refika ESMER — Orhan Remzi YÜREGİR — Avni BAŞMAN — Dr. Esad EĞİLMEZ — Cüneyt ARCAYÜREK — Turhan DİLLİGİL — Tevfik ÜNSİ — Nejad AKKAN

Karikatür
AYHAN

Ressam:
İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf:
Naci YILDIRIM — Turhan VANDEMİR

Klişe :
Kemal ONGAN

Abone Şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha): 24 lira

Dizildiği ve basıldığı yer
Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

Belgin Doruk

Sinema Yıldızımız

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bilir misiniz ki şu elinizde tuttuğunuz mecmua kimler tarafından hazırlanır?

Bu haftaya kadar, mecmuamızın hiç bir parti gözetmeksizin, sırf okuyucuya sahih ve sarih bilgi verebilmeyi hedef tuttuğunu bu sütunlarda anlatmış, misaller vermiş, hattâ delilleri ortaya koymuştuk. Mecmuamızın bu kendine has ve Türkiye'de «bitaraf gazete ve mecmua olamaz» sözünün aksini ispat eden neşriyat tarzı bütün okuyucularımız tarafından beğenildi. Aldığımız mektuplar bu hakikati ortaya koymaktadır. Artık sizlere mecmuanın sayfalarının hazırlanışı baklanda bilgi vermek, bu suretle «Kendi Aramızda» tanışmak, bizi daha yakından tanımanıza yardım etmek zamanı geldi. İlk olarak, Tıb sayfamızın hazırlanışına ait bilgiyi sizlere sunuyoruz.

Tıb sayfamız, Dr. Esat Eğilmez tarafından hazırlanıyor. Dr. Esat Eğilmez, bugüne kadar bir çok mecmualarda, gazetelerde yazı yazmış bir ilim adamımızdır. Tıb ilminin çetrefil, zor hususiyetlerini sizlere duyurmayı üzerine alıncaya kadar, uzun bir yazı hayatı geçirmistir. Yazarımız, «canlı varlığı = insanı ve mücerret tıb ilmini riyazi metodlar, cümleler içinde halka duyurmak doğru değildir» diyor. Canlı varlığın incelenmesi sırasında — zaruri haller müstesna — ilmi terimlerin mümkün olduğu kadar kullanılmamasına dikkat etmenin, ilim ve canlıyı inceleyen unsurları halka indirmenin zaruretine işaret ediyor. «Halk» diyor, «tıbbın kuru lisanından ve her zaman ele alınan konulardan sıkılır. Tifo, güneş çarpması, egzama gibi gazete sütunlarında mütemadiyen yer alanı konuları yazmak okuyucuya tekrar edilmiş bilgileri sunmak olur. Ona, tabiat içinden daha meraklı, orijinal vakaları, hastalıkları ve insan vücudunun bilinmez kudretini, noksanlarını anlaşılır bilgiler halinde vermek daha doğdur.»

Dr. Esat Eğilmez

Hem kimsenin bahsetmediği konuları ele almak, orijinal olmak, hem de ilmin, bilhassa tıb ilminin herkes tarafından anlaşılır hale getirilmesini temin etmek kolay bir iş değildir. Bu bakımdan, tıb sayfamızın yazarının takip ettiği, kendine mahsus bir usul yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, bulunan mevzuları yabancı terimlerden mümkün olduğu kadar uzak tutmaktır. Zaruret halinde kullanılanlar ise, böyle bir sayfanın meraklısı, devamlı takipçisi tarafından zamana la anlaşılacak, öğrenilecek, bir müddet sonra hiç bir zorluk hissetmiyeçektir.

Buna rağmen, — tıbbı herkes tarafından anlaşılır hale getirmek bakımından — illiye etmeyi lüzumlu buluruz ki, «kral için ayrı bir ilim yolu yoktur .» — Ptoleme'den —

Orijinal olmak meselesine gelince, «Güneşin altında söylenmedik söz yoktur.» — İncil'den —.

Bu düşüncelerin ışığında, tıb sayfamızın hazırlanması için, Dr. Esat Eğilmez bir hafta durmadan konular bulmağa ve bunlan « dökümante » hale getirmeğe çalışmaktadır. Tahmin ve takdir edersiniz ki, bu zor bir iştir. Okuyucuya yeni, taze bilgi vermek için dünya tıb litarütürünü takip etmek, yeni eserler okumak, bunları halka indirmek lâzımdır. Ayrıca, bir tıb yazısının «tatsız» olmamasını temin etmek, bu sayfanın hazırlanışına hâkim olan gayelerden bir diğeridir. Bu sebepten bazan şiir, bazan bir fıkra, bir vecize veya kısa bir hikâye yazıların arasına girer. Bu, hem yazının okunur olmasını, hem de okuyucunun zihninde, verilen bilginin daha kolaylıkla yer etmesini sağlamaktadır.

Tıb sayfamız bu zihniyet ile hareket edilmek suretiyle ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde hazırlanan yazı, artık okuyucunundur. Böyle bir hazırlanışın ortaya çıkardığı yazı yumuşak, tatlı ve «okunur» haldedir.

Dr. Esad Eğilmez bundan böyle her hafta, AKİS okuyucularına bir reçete sunmak niyetindedir. Bu reçetelerde bazı hastalıkların tedavisi için en iyi yolun, en iyi ilâçların en iyi usulün ne olduğu anlatılacak, faydalı bilgi ve nasihatler verilecek, bilinmesi lâzım gelen hususlar gene tatlı bir dille anlatılacaktır.

Unutulmamalıdır ki, AKİS'in tek gayesi, her konuda sarih ve anlaşılır olmaktır.

Saygılarımızla
A K İ S

C. M. P.

Ahmed Tahtakılıç
Tabiatı uysal olmayan adam!

Seçimleri boykot

Bir cumartesi günü geç vakit, Kadıköy vapurunun arkadaki lüks güvertesinde oturan dört kişiyi görenler, bunların arasında bir fikir ihtilâfının bulunabileceğine pek ihtimal vermezlerdi. Halleri, tavırları gayet samimiydi. Ortadakinin adı Ahmet Tahtakılıçtı. A. Tahtakılıç Cumhuriyetçi Millet Partisinin Genel Başkanıdır. Sağında Enis Akaygen vardı, solunda Ertuğrul Akça, daha öteki tarafta Enver Kök bulunuyordu. Partinin Genel idare kurulu o gün ilk toplantısını yapmıştı, toplantılara Meclis Grupunun iştirakiyle devam olunacaktı. Görüşülen mesele, belediye seçimlerine iştirak edip etmeme meselesiydi.

Doğrucu istenilirse dört ahbabın dördü de bu seçimlere girilmesine pek taraftar görünmüyorlardı. Yalnız, zihinlerini kurcalayan bir tek nokta vardı: ya, Cumhuriyet Halk Partisi iştirak kararı verirse? Zira, kanaatlerince seçimleri boykotun, ancak boykot umumi olursa bir mânası vardı. Aksi halde, hareketleri bir kıymet ifade etmiyecekti. Kendilerine, toplantının sonunda nasıl bir katara varmalarının muhtemel olduğu sorulduğunda Ahmet Tahtakılıç:

— Tabiî, kati bir şey söylenemez, dedi. Fakat unutulmamalı ki, tabiatlarımız pek uysal değildir...

«Biz» in içinde, Ertuğul Akça da vardı.

Ertuğrul Akça, Cumhuriyetçi Millet Partisinin seçimlere girmeme kararı alması üzerine gürültülü bir şekilde, eski partisini itham eden bir tebliğ yayınlayarak istifasını bildirmiştr. Halbuki Ertuğrul Akça, gerek mahut Millet Partisinin, gerekse onu takip eden Cumhuriyetçi Millet Partisinin en müfrit unsurlarından biriydi ve şimdiye kadar alınan bütün kararları desteklemişti. Millet Partisinden Hikmet Bayur da böyle gürültülü bir şekilde istifa etmişti. Fakat onun istifa sebebi, partinin Atatürk inkılâplarım benimsemeye bir türlü yanaşmaması idi ve Hikmet Bayur bütün hayatında çok samimi bir Atatürkçü olmuştu. Millet Partisi içinde, partiyi o yola götürmek için sarfettiği gayretler de hiç kimsenin meçhulü değildi. Fakat Ertuğrul Akça'nın vaziyeti biraz başkadır. Sayın Akça «şiddet ve tahrik politikasının demokratik sistemin teessüsünde menfi rol oynadığına kanaat getirdiğini» ilk defa olarak yayınladığı açık istifanamesinde bildirmiştir. Yeni vardığı kanaatinin hakikaten çok makbul bir kanaat olduğunu belirttikten sonra, böyle bir günde, tek bir günde geçirdiği büyük istihale karşısında hayret etmekten de kendimizi alamadığımızı söylemek zorundayız. Bazıları bunu, Dr. Mükerrem Sarol'un ikna kudretine atfetmektedirler. Nitekim Halkçı gazetesinde İstanbuldan verilen bir telefon haberinde şöyle denilmektedir:

«Ertuğrul Akça'nm bir zamandanberi iktidarın ileri gelen çevreleri ile ve bu arada Dr. Mükerrem Sarol ile yakından temaslarda bulunduğu söyleniliyordu. İktidar partisinin Akça'nın partisinden ayrılması için karşı partilerin hepsine tatbik ettiği usulü hatırladığı bu istifa ile anlaşılmıştır. Yani C. M P. nin tarihi bir toplantısının sonuna bu istifa hareketi tesadüf ettirilmiştir. Anlatıldığına göre Ertuğrul Akça bundan bir müddet evvel seçimleri bütün muhalefet partilerinin boykot kararını istemekte idi. Erzurum ve diğer bazı illerde yaptığı konuşmalarda da iktidar partisinin zihniyeti 3e mücadelede şiddetle hareket edilmesini savunanlar arasında idi.»

Havadis Halkçı'da neşredildiği ve Halkçı'nın bir partizan görüşü temsil ettiği bilindiği için her satırın doğruluğu hakkında bir hükme varmak güçtür. Ancak bu neviden istifaların vukuunda Dr. Sarol'un hatıra geldiği de hakikattir. Halbuki Ertuğrul Akça Kadıköy vapurundaki görüşme sırasında diğer kuruculara, bir zatın, kendi aralarında iken iktidar partisiyle temas halinde olduğunu ve oraya muntazaman rapor verdiğini bildiriyordu.

Her halde siyasî hayatımız, pek karışık bir manzara arzetmektedir ve bu keşmekeşin sebepleri siyasî ahlak ile oynama yolundan henüz ayrılınmamış bulunulmasıdır.

Cumhuriyetçi Millet Partisinin toplantısı heyecanlı oldu, fakat beklenilmedik bir netice vermedi. Ahmet Tahtakılıç, daha karardan önce "tabiatlarımız uysal değildir" demekle umumi havayı izah etmişti. Toplantıda, başta Osman Bölükbaşı olmak üzere diğer azalar da seçimlere girilmemesini uygun gördüklerini ifadeden geri kalmadılar. Gerçi neşredilen tebliğde «C.M. P. şunu arzetmek ister ki seçimlere girip girmemek hususunda bir karar verirken elinde tuttuğu ölçü parti menfaati ölçüsü değil, yalnız ve yalnız memleket ölçüsü' ve takip ettiği gaye de yurtta hürriyet, müsavat, emniyet, adalet esaslarına dayanan ve vatandaş hak ve hürriyetlerini müessir teminât altında bulunduran bir hukuk devleti nizamının tesisidir» denilmekedir ama, müzakerelerde alınacak kararın parti menfaatleri bakımından incelenmesi hayli zaman ve lâf yutmuştur. Toplantıda, iktidarın Cumhuriyetçi Millet Partisine karşı açmış olduğu sert kampanya üzerinde de durulmuş ve bunun ne neticeler verebileceği, bu tutuma alınacak kararın nasıl tesir edeceği hususları tetkik edilmiştir. İşin garibi, Ertuğrul Akça'nin görüşmeler sırasında yeni vardığı kanaati açıklamakta ve müdafaada korkunç bir tehalük göstermemesidir. Öyle bir hava uyanmıştır ki sanki Ertuğrul Akça «Cumhuriyetçi Millet Partisi seçimlere iştirak kararı verir de ben istifa edemezsem nice olur» diye bir endişeye düçar olmuştur. Mamafih toplantının havası — sert ve şiddetli bir hava — bu endişeyi boş çıkarmıştır.

Partinin, seçimlere iştirak etmeyisini izah şekli sudur:

Osman Bölükbaşı
Politika dediğin sert olurmuş

İşte bugünkü durumu böyle bir ruhla tetkik eden ve yalnız kendi mensuplarına karşı değil, memlekete ve tarihe karsı omuzlarına yüklenen ağır ve şerefli mesuliyeti tamamiyle müdrik bulunan C M P , D. P nin 2 Mayıs 1954 seçiminden sonra siyasî hak ve hürriyetleri tahdit ve takyit eden mevcut mevzuata ilâve olarak aynı istikamette kanunlarda yaptığı tadilleri ve icraatına hakim olan ruh haletini demokratik zihniyet ve gönişlere aykırı bulduğunu ve bunların demokratik bir inkişafa hizmet değil, bilâkis bu inkişafı önlemek ve bu şartlar alimde önümüzdeki belediye, genel meclis ve muhtar seçimlerine parti olarak iştirak mesuliyetini kabul ettiği takdirde Türk demokrasisinin istikbali hesabına bir hata islemiş olacağı kanaatine vardığını açıkça ifade etmeyi bir borç sayar.

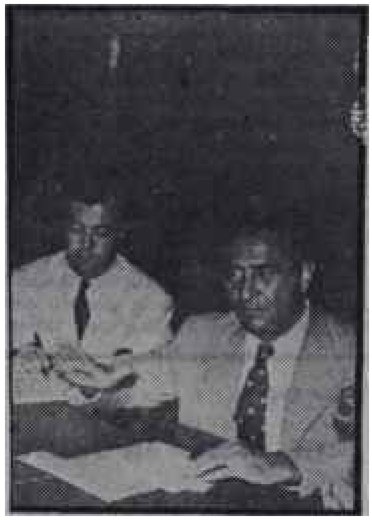
Kararın alınmasını müteakip Ertuğrul Akça bilinen istifasını vermiş ve kendisiyle beraber Enis Akaygen'in de partiden ayrıldığını gazetelere bildi rilmiştir. Enis Akaygen bunu ertesi gün gazetelerde okuyunca çılgına dönmüş ve siyasi itibarı ile oynandığını ileri sürerek müsebbipleri aleyhinde dava açacağını söylemiştir. Enis Akaygen seçimlere iştirak edilmemesi hususu görüşülürken bazı mütalâalar ileri sürmüşşe de, ittifaka yakın bir ekseriyette varılan karara boyun eğmistir.

Şimdi, asıl alâka uyandıranı husus hemen bütün siyasi hayatında Demokrat Partiyi ve Demokrat Parti iktidarını en şiddetli şekilde tenkid eden, Millet Partisinin «irtica» suçu ile muhakemesi sırasında mesuller arasında yer alan, daima şiddet politikası güden Ertuğrul Akça'nın bu hareketinden sonra iktidardan nasıl bir muamele göreceği, kendisine karşı tavrın değişip değişmiyeceğidir. O iktidar ki liderler aynı diye partileri bir saymaktadır.Acaba lideri, kanaatleri iki d i y e iki mi sayacak?

C. H. P.

Girmek ya da girmemek

Şimdi Cumhuriyet Halk Partisi, çok müşkül bir durumda bulunmaktadır. Parti olarak seçimlere katılmak kudretini haiz dört siyasi teşekkülden D.P.— C. H. P. — C. M. P. — T. K. P.) ikisi bunları boykot etme kararı vermiştir, D. P. nin iştiraki tabil olduğuna göre kala kala Halk Partisi kalmaktadır. Eğer o da boykot kararına uyarsa, iktidar seçimleri tek başına yapacaktır. Umumî mânasiyle mu halefetin de istediği bundan başka bir şey değildir. Gaye, iktidarı, demokratik kaidelere aykırı bir hareket tarzı tuttuğundan dolayı protestodur ve — açıkça bildirilmemekle beraber — dün ya ve bilhassa Amerika önünda müşkül mevkide bırakmaktır. Halbuki bir tek parti, hele Cumhuriyet Halk Partisi gibi memleketin ana muhalefet

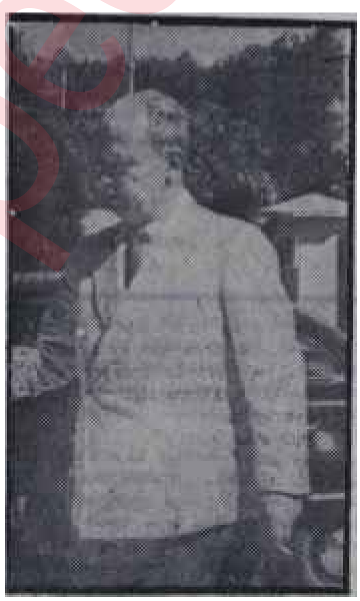

Kasım Gülek
Yoo, girilmez!

partisi bu seçimlerde Demokrat Partiye «refakat» ederse, bütün tertipler boşa çıkacaktır.

Halk Partisi ne yapacaktır?

Seçimlere iştiraki mutlaka isteyen bir lider vardır: İsmet İnönü! İsmet İnönü seçimlere iştirak etmemeyi meçruiyetten ayrılmak saymaktadır ve partisini bir yer altı çetesi haline getirmek istememektedir. İsmet İnönü, hakların, bugünkü şartlar altında alınma yolunun seçim olduğu kanaatindedir. İktidarın tutumundan memnun mudur? Asla! Demokrat Partinin üzerinde bulunduğu yolun bizi demokrasiden uzaklaştırmakta olduğuna inanmaktadır, memlekette siyasi emniyetin bulunmadığını nutuklarında defalarca ifade etmiştir, vatandaşın baskıya maruz bırakıldığını söylemektedir. Buna rağmen, Cumhuriyet Halk Partisi için en uygun çalışma yolunun seçim olduğunda musirdir. Bunun hissi sebepleri de yok değildir. İsmet İnönü o devlet adamıdır ki kendi iktidarı zamanında Demokrat Parti seçimlere boykot kararı verdiğinde bunun memlekete hiyanet olduğunu ifadeden çekinmemiştir. Şimdi, lideri bulunduğu parti aynı «hiyanet» işlerse kendi durumu ne olacaktır? Gerçi bugün devlet adamları bir kaç sene değil, bir kaç gün evvelki sözlerini bile tutmamakta ne yapalım, şartlar değişti diyerek işin içinden sıyrılmak maharetini göstermekteyseler de İnönü için bunu yapmak zordur.Üstelik Kurultayda «beni Genel Başkanınız olarak muhafaza etmek istiyorsanız, seçimlere girersiniz» mânasına gelen bir de lâfı vardır.

Falih Rıkı Atay
Yoo, girmemek olmaz!

Buna mukabil, hele C. M. P. ve T. K. P. de seçimlere girmediklerine göre Halk Partisinin «totaliter iktidar partisi» nin oyununa gelmemesini ve ona tek başına âlet olmamasını isteyen bir zümre vardır: Parti Meçlisi! Yahut, Parti Meclisinin ekseriyeti. Kararı ise lider değil, bu Meclis verecektir. Meclisin toplantı tarihi, 28 Ağustostur. Toplantı yeri olarak iki şehir üzerinde durulmaktadır: Anayasaya göre başkent Ankara; yazlık İstanbul. Bunlardan birincisi Genel Başkan İnönü'nün, ikincisi Kasım Gülek'in arzusudur.

İki arzu arasındaki fark, iklim şartmaktadır. Eğer Parti Meclisi seçimlere maktdır. Eğer Parti Meclisi seçimlere girilmemesi yolunda bir karar verirse, Genel Başkan derhal Kurultayı fevkalâde içtimaa davet edecektir. Bu. kendisinin selâhiyeti dahilindedir. Kurultay ya İnönü'nün yolunda gidecek, yalisine de çekilmek düşecektir, yahut da mesi kararım tanımıyacak, Parti Meclisine de çekilmek düşecektir, yahut da kararı tanıyacak, o zaman İnönü'ye Genel Başkanlıktan ayrılmak kalacaktır. Her halde iki ayrı fikir ifade eden lider ve Parti Meclisinin bir arada çalışması kolay olmıyacaktır.

Bir başka ihtimal kalıyor: Parti Mec lisi, seçimlere girilmesi kararını verebilir. Bu, hiç şüphe yok İnönü'nün zoru ile olacak ve Meclis, Kurultayın kendisini değil lideri takip edeceğine inandığı takdirde tahakkuk edecektir.

Her halde Halk Partisinde İnönü ile Gülek arasında yeni bir kuvvet gös terisine — belki de şimdiye kadarki gösterilerin en mühimine — önümüzdeki haftanın sonunda intizar gerekmektedir. Bu gösteri, ana muhalefet partisi için hayati bir ehemmiyet taşıyacaktır.

Ahlâk

Fırıldaklar

Eğer bu yazıya da, bizim alışık olduğumuz şekilde başlamak gerekir-

se mutlaka şöyle demek icap eder:

AKİS mecmuasının başında bulunan zat, ağzı bir karış açık, muhatabına baktı. Acaba yalına mı anlamıştı, yoksa iyi işitmemiş miydi?

— Affedersiniz, dedi, ciddi mi söylüyorsunuz?

O zaman anlaşıldı ki, meselede bir yalnışlık yoktur. Muhatabı, daha pek kısa bir müddet evvel hararetle müdafaa ettiği ve koyu taraftarı olduğunu söylediği partisinin aleyhinde söylenmedik söz bırakmıyor, bilhassa o partinin ileri gelenleri hakkında pek de parlak lâflar etmiyordu.

Gerçi gayesi kendisini müdafaa idi. İftiraya, garaza, kine, şahsi husumete maruz kaldığını ileri sürüyor, ikide bir:

— AKİS'i her zaman zevkle okuyorum. Mecmuanızın hayranıyım. Meseleleri ele alışınızdaki açık kalpliliğe ve cesarete bayılıyorum. Ümit ederim ki bu işi de bahis mevzuu yaparsınız. Bakınız size ne dokümanlar vereceğim... Ben, onların hepsinin iç yüzlerini teker teker bilirim. Şimdi bunu bana yapmak isteyenler vaktile... diyordu.

Kendisine kemali nezaketle, fakat aynı derece kati bir lisanla anlatıldı ki AKİS hiç bir suretle şahsiyat yapmak, şunun veya bunun hususi hayatını karıştırmak, partilerinde aradıkları maddi veya manevi menfaati bulamadıkları için bir fırıldak gibi bugünden yarına fikir, kanaat ve taraf değiştirenlerin oyununa gelmek niyetinde, arzusunda değildir. Gene kemali nezaketle, fakat aynı derecede kati bir lisânla anlatıldı ki AKİS batılıların «sarı gazete» dedikleri bir kirli çamaşır bohçası, sansasyon vasıtası değildir. Mademki hâdiseleri şahıslar yaratmaktadır, hâdiseleri anlatırken AKİS elbette ki şahıslan ele alacaktır. Ama daima muayyen bir ölçüden dışarı çıkmamak, onların hâdiselerle alâkaları nisbetini aşmamak şartıyla!

Muhatabımızın bundan memnun kalmadığı aşikârdı. Hattâ partisi gibi bizi de itham etmekten çekinmedi. Nasıl daha pek kısa bir müddet evvel göklere çıkardığı teşekkül ve şahıslar hakkında söz söylemek ona tuhaf gelmediyse, sesinin duvarlardaki akisi kaybolmadan bizim, cesaretimize hayran olduğunu bildirdiği bizim, «korktuğumuzu» ileri sürmekten çekinme-

O zaman kendisine, bir defa daha kemali nezaketle fakat gene kati şekilde kapıyı gösterdik.

Ancak kapımızı çalan tek şahıs ondan ibaret kalmadı. Zaten bir müddettenberi o yandan veya bu yandan «mağdur»lar şahsi davalarına hoparlör olacak vasıtalar aramakla meşguldürler. Bu bakımdan sabık partililerin, sabık partileri hakkında «ifşaat»ına intizar gerekmektedir. Bir takım kirli çamaşırların ortaya döküleceğinden kimsenin şüphesi olmasın, bir takım Demokrat Partililerin Halk Partisi saflarına geçeceklerinden, bir takım Halk Partililerin de Demokrat Parti saflarında yer alacaklarından biz, görüp bildiklerimize dayanarak emin bulunuyoruz. İşin asıl acı tarafı, bunların pek çoğunun, hiç olmazsa ellerindeki diplomalar itibariyle münevver tabakaya mensubiyetleridir. Bir taraftan «parti nüfuzunu kullandıkları», öteki taraftan «partilerinin kullanacak nüfuzu bulunmadığı» için kapı dışarı edilenler veya ayrılanlar eğer karşı partiden bir defa daha rağbet ve itibar görürlerse, partiler şu küçük AKİS'in yaptığını yapmakta aciz gösterirlerse, ufak menfaatleri, bir kaç rey ihtimalini, rakibi yıpratmak gayesini bir takım ahlâk kaidelerinin, prensiplerinin üstünde tutarlarsa hakikate» yazık ederler. Zira, ortada dolaşan kurtlar vardır ve bu hakikati ifadede biz fay. da görüyoruz.

Umumiyetle denilir ki orduyu siyasete âlet etmek, üniversiteliyi siyasete âlet etmek, dini siyasete âlet etmek demokrasinin belli başlı düşmanlarıdır. Bir düşman daha vardır ve bu ötekilerin topundan daha tehlikelidir: Ahlâkı siyasete âlet etmek. Şimdiye kadar bizde görülen buydu ve denilebilir ki bugün maruz kaldığımız güçlüklerin, endişenin temeli budur. İktidar sömürülen bir yağlı kuyruk olursa; muhalefet, ancak kelleyi koltuğa alanların cüret edecekleri bir hareket tara bırakılırsa ahlâkta siyasete alet edilmemesine imkân yoktur. Demokrat Parti içinde başlayan tasfiye, işte en çok bu yüzden bütün memlekette derin kir huzur ve memnunluk uyandırmış, rejim bakımından ileri atılmış çak kıymetli bir adım alarak karşılanmıştır. Eğer iktidarda bulunduğu sırada Cumhuriyet Halk Partisi de, sayıları pak kabarık olan midecileri ayıklamak cesaretini gösterebilseydi, ihtimal ki bugün içinde çırpındığı buhranları daha kolaylıkla atlatabilir, bir takım inhiraflar olmaz, hiç olmazsa partinin en yüksek kademelerinde par. tiye ait meseleler meselâ sayın Falih Rıfkı Atay'a «eyvah, bunlar hap iktidara rapor halinde bildirilecek» korkusu vermeksizin açık kalplilikle münakaşa ve müzakere edilebilirdi.

Tasfiyeye her iki partinin de muhtaç bulunduğu aşikârdı. Gerçi her iki parti de sınıf menfaatine dayanan, batılı mânasiyie birer parti değildir. Ama aynı karakteri taşıdıklarından âzaları ve hattâ ileri gelenleri arasında mutlaka temiz kimseleri bulundurmaya mecburdurlar ve sınıf partisi olmadıklarından halkı kendilerine bağlamakta bunun rolü daha büyük, daha da mühimdir. Fakat siyasi hayatın çok zaman «çamur atma» mânasına alındığı, «politikacı» kelimesinin istihfaf İfade ettiği yeni demokrasilerde böyle bir temizliğe girişmenin cesaret meselesi olduğunu da kabul etmek mecburiyeti vardır. Eğer partiler demokrasi davasında samimiseler biri kendini parazitlerden temizlerken, diğeri bu hareketin çarkına değnek sokmamaya itina etmeli, kısaca bir yanda temizlenenler kendilerine öteki tarafta yer bulmamalıdırlar.

Şimdi Genel Başkan Adnan Menderes'in emriyle Demokrat Partide bu ameliye başlamıştır. Eğer bunu o partinin bir iç işi sayarak Halk Partisi küçük fırsatları kollamazsa, meselâ ihraç edilen veya edilecek kimselere hoparlör vazifesini görmezse, aynı şekilde yana Halk Partisi de elzem tasfiyesine başladığında Demokrat Parti açıkta durmasını bilirse rejimimiz belki de uzun senelerden bu yana ilk hamlesini yapmış olacaktır.

Bir cevap

Sayın Hasan - Ali Yücel'e

Aziz üstadımız

Cumhuriyette çıkan zarif yazınızda bizim Maarif Vekili Celâl Yardımcı'nın Amerikada bir üniversiteye gitmek niyetini tenkid edişimizi doğru bulmadığınızı yazıyorsunuz. Ayrıca diyorsunuz ki: gitsin, görsün, öğrensin, anlasın..

Prensipte tamamiyie mutabık olduğumuzu ifade etmek isteriz. İhtilâfımız zamandadır. Gitmesi, görmesi, öğrenmesi, anlaması gerektiğini biz de inkâr etmedik. Biz sadece dedik ki, bu işi 30 sene geç yapıyor Siz ise anlaşılan, geç olsun da güç olmasın taraftarısınız.

Ama üstadımız, siz herkesten iyi bilirsiniz ki bu vekillik öyle ebedî bir şey değildir. Ya Celâl Yardımcı, Amerikadan döndüğünün ertesi günü kabine dışı kalırsa, gitsin, görsün, öğrensin, anlasın diye yeni ve kili de mi tutup Nebraska Üniversitesine tetkike göndereceğiz? Bunun sonu gelir mi dersiniz?

İşte sonu gelmediği içindir ki başka memleketlerde vekiller kendi ayarlarındaki kimselerle temasa mütehassıslar ise tetkike giderler. Üniversite tetkikine koca Maarif Vekilini göndermek oralarda pak kimsenin hatırına gelmez.

Tabiî, siz daha iyi bilirsiniz ya...

Saygılarımızla
AKİS

Nüfus ticaretine karşı savaş

Vatan gazetesinin Başmuharriri Ahmet Emin Yalman, yan işleri müdürünü çağırdığı zaman:

— Rumelihisarı mezarlığı meselesi üzerinde hassasiyetle durmamız lâzım, dedi.

Vatan gazetesi Babıâlide bir küçük sokakta, Ahmet Emin Yalman'ın odası kınanan en gösterişsiz tarafındadır. Yazı işleri müdürü:

— Peki efendim, dedi,

istanbul'daki «nüfuz ticareti» ne karşı yeni bir kampanya daha açılıyor du.

Bunların şampiyonu, Dünya gazetesiydi. Son ayların en dedikodulu hâdisesi olan Florya arsaları meselesini o ortaya atmış, iş muvaffakiyet ve zaferle neticelenince Gülhane Parkı meselesini ele almıştı. Şimdi de Vatan, Rumelihisarındaki mezarlıklar davasını umumi efkâra aksettiriyordu.

Florya arsaları meselesi ne idi? İstanbul Belediyesi, bir takım «nüfuzlu» kimselerin tesiriyle Floryada kendisine ait bazı arsaları sudan ucuz fiyatla bir kooperatife devretmişti, Gülhane Parkı meselesi nedir? İstanbul Belediyesi, bir takım «nüfuzlu» kimselerin tesiriyle bu parkta açılan sergide bazı yaranın çimlenmesine göz yummuştu. Rumelihisarı mezarlığı meselesi nedir? İstanbul Belediyesi bir takım «nüfuzlu» kimselerin tesiriyle Rumelihisarındaki mezarlığa el koymuş ve burasını çalgılı gazino yapsın diye, hem de aylığı 90 liradan bir dosta üç ay için kiralamıştı.

İhtimal ki bu işler tasfiye edildiği zaman su veya bu gazete İstanbul Betediyesinin yeni marifetlerim keşfedecek ve onlar da teker teker ortaya atılacaktır. İyi ama, bu belediyenin bütün marifeti nüfuzlu zatları tatmin midir? Bir değil, iki değil, üç değil... «Nüfuzlu» zatların hepsi de İstanbulun meşhur Demokrat Parti il teşkilâtının ileri gelenleridir.

Fakat basın, nüfuz ticaretine karşı bayrağı açmış bulunuyor. O bayrağı açtığı gibi, Türkiyede belki de ilk defa olarak bir iktidar kendi mensuplarının hataları, kabahatleri üzerinden sünger geçirmemek kararını ilân etmistir. Akıllıca hareket parti mensuplarının cürümlerini partinin manevi şahsiyeti üzerine yıkmak değil, o men supların mensubiyetine derhal son ver mektir. Halk Partisinin Atıf İnan meselesi yüzünden Türkiyede kaybettiği reylerin sayısı — eğer tesbit etmek mümkün olsaydı — mutlaka başları döndürürdü. Buna mukabil aynı Atıf İnan, 1954 de de seçimleri Demokrat Parti kazanınca idare heyeti reisi bulunduğu bankanın İzmir merkezinde her ihtimale karşı muhafaza ettiği İnönü'nün resmini kemali «afiyetle» indirilmiştir. Bu suretle Ticaret Vekili hakkında tahkikat açılmasına mâni olan İnönü'nün yanına kalan kir, bankanın duvarında resminin dört yıl fazla asılı durmasından ibaret olmuştur. Buna mukabil kaybı, çok büyüktür.

Adnan Menderes, ilk zamanlarda belki lâfla ama, en yakın mesai arkadaşlarının bile bu neviden hareketlerine müsamaha göstermeyeceğini açıkça ilân etmiştir. Başvekilin Mecliste, Maliye Vekili Hasan Polatkan C. H. P. mebuslarından Ferit Melen tarafından itham edildiğinde söylediği:

— Ben kendisine, bak oğlum Hasan bey, eğer bunlar doğruysa kürsüden inmeden istifanı verirsin dedim...

Lâfı, uzun müddet kulaklarda küpe olmuştur.

Başvekil bu lafına, fiiliyata intikal olan ikinci lâfını İstanbul'da, bundan kısa bir müddet evvel ilâveetmiştir:

— Florya arsalarını belediyeye iade ediniz!

Ondan sonra da, Demokrat derebey lerin partiden tasfiyesi ameliyesi başlamıştır.

Meselenin en alâka çekici tarafı Dünya gazetesi gibi Demokrat Parti tarafından boykot edilen, ilânları bile radyoda okutulmayan — ayıp! çok ayıpî — bir gazetenin neşriyatı üzerinde hükümetin ve bilhassa Adnan Menderes'in büyük bir titizlikle durduğu, derhal mülkiye müfettişlerinin gönderildiği, kılıfların daha evvelce hazırlanmış olduğu görüldüğünde de doğrudan doğruya kooperatif mensuplarına emirle hatalarının telâfi ettirildiği keyfiyetidir. Bu da memleketimizde görülmüş bir hâdise değildir. Zira iktidarlar, kendilerinden olmayanlara mutlaka düşman, onların söylediklerine mutlaka yalan ve iftira damgası vurmaya bizde o kadar alışıktırlar ki normal olan aksi hareket gözlere anormal gibi görünmektedir.

Basına demokrasilerde «dördüncü kuvvet» denilmesi sebepsiz değildir. İstanbul'da başlayan mücadele ve açılan kampanya işte bu dördüncü kuvvetin hakikî vazifesine başlamış olmasının delilleridir. Dördüncü kuvvet, adına dördüncü kuvvet denilmekle dördüncü kuvvet olmaz. Diğer üç kuvvetin de onu öyle bilmeleri lâzımdır. Şimdi, bu yolda atılmış bir adım olduğunu görmek, dürüst gazetelerin neşriyatı üzerinde durulduğunu öğren mek herkesi memnun etmektedir. Demokrasi, sadece D harfile başlayan 9 harfli bir kelime olmamak icap eder. Onun bir de mânası vardır.

Yalnız, işin burasında bir sual hatıra gelmektedir. Nüfuz ticareti yapmak fena. Nüfuz ticareti yapanlar da partiden ihraç edilecekler. Ya, o ticarete âlet olanlar? Onlar, hiç bir ceza görmiyecekler mi? Asıl, ibreti âlem için kullaklarından tutulup fırlatılacak olanlar, kanaatimizce onlardır. Florya arsalarım aldığı için kooperatif ileri gelenleri kabahatli.. Ya, o arsaları verenler? Gülhane Parkı sergisinde eş dostu tavsiye edenler mücrim... Ya, o tavsiyeleri intaç edenler? Rumelihisarında gazino kurdurtan Demokrat Partili suçlu... Ya o gazinoya müsaade verenler? İşin o tarafının da dikkatle ele alınması ve İstanbul Belediyesinin İstanbul Demokrat Parti teşkilâtı elinde bir geçim ve servet yapma vasıtası olmaktan kurtarmak da başlıca şarttır.

Bunların bir tek hafifletici sebepi vardır: şimdiye kadar olup bitenler! Yani İstanbuldaki Demokrat derebeylerin emirlerini yerine getirmedi diye madur edilme vak'aları..

Ümid ve temenni olunur ki zihniyet artık kati ve devamlı olarak değişmiş bulunsun.

Kıbrıs meselesi

Herkes konuşuyor, biz hariç!

Bugün iyice ve resmen anlaşılmıştır ki Kıbrıs için çıkan bütün yaygaraları Yunan hükümeti idare etmektedir.

Kıbrısta Yunanlıların nümayişi
Onlar böyle uğraşıyorlar

Dost geçinen Yunan hükümetinin bu hareketi dost Türk efkârı umumiyesinin gücünden hiç bir zaman kaçmamakta ve Türk hükümetinin müdahalesi yürekten arzu edilmektedir, »

Yukarıdaki satırlar Millî Türk Talebe Birliğine bağlı olarak Kıbrıs davası ile ilgilenmek üzere kurulan «Türk Kıbrıs için Anavatan Komitesi» tarafından yayınlanan tebliğin son kısmıdır. Hükümetimizin müdahalesini yürekten temenni eden komite onu beklerken Kıbrıstaki Türk haklarının korunacağım ifade eden İngiliz valisine de bir teşekkür telgrafı çekmiştir.

Buna rağmen Dışişleri Vekilimiz, meselede, bir Sfenks sükûnetini dikkatle muhafaza etmektedir. Hâlâ ne bir ses, ne bir nefes! İhtimal ki bizim sesimizi nihayet çıkardığımızda, Türk kıbrıs son nefesini vermiş olacaktır. Zira milletlerarası münasebetlerin bu günkü şeklinden' zerrece nasibi olan herkes bilir ki yirminci asrın ortasında «ağlamayan çocuğa meme» verilmemektedir; eğer Trieste meselesi bir bakıma İtalyanın bir bakıma Yugoslavyanın arzu ettiği şekilde halledileçekse bu, tarafların ses çıkarmakta birbirleriye yarış etmeleri neticesidir, Mısır, Süveyşi mütemadiyen bağırarak geri almıştır, mütemadiyen bağırarak Sudanı İngilizlerden koparacaktır. Ni hâyet bizim Hatayı kurtarmamızın hiç kolay olmadığı ve Sfenks sükûneti muhafaza etseydik bugün o topraklarda Türk değil Suriye bayrağının dalgalanmakta devam edeceği kolayca düşünülüp bulunabilir. Bütün bunlara rağmen, hayır! Sanki Türkiye Kıbrısı, Türk - Yunan dostluğu adı verilen «mythe» e kurban etmeye yemin etmistir. Bari bu, açıkça ifade olunsa. Denilse ki: Türkiye Kibrisin Yunanlılara verilmesine taraftardır, Zito Yunanistan! Bu da yapılmıyor ve bir emrivaki bekleniliyor. İhtimal ki davayı kazanmak için bütün diplomatik teşebbüslerini tamamladıktan sonra Yunanistan, dost Yunanistan meseleyi Birleşmiş Milletlere getirecek, o zaman Ankaradan bir protesto sesi yükseleçektir. İlk protesto sesi ve belki sonun cusu. Zira biz ikinci protestoyu çekmeden karar çıkarsa buna şaşmamak gerekir.

Bugün bir çok memleket basını Kıbrısın Yunanistana verilmesi lâzım geldiği tezini müdafaa etmektedir. İşte Fransız basını.. Bunun sebebi Yunatılıların davalarında haklı olmaları değil, davalarını müdafaada maharet göstermeleri, seslerini işittirebilmeleridir 20 ağustosta bütün Yunanistanda yapılacak miting ve nümayişlerin eğer dünyada hiç, ama hiç bir akis yapmıyacağı zannediliyorsa, temin edilebil lir ki yanılmıyor.

Hükümetimiz susarken yurt telefle veya Kıbrısta muhtelif teşekküller kendi imkânları nisbetinde Türk Kıbrısın Yunan eline seçmesini önlemeye çalışmaktadırlar Kıbrıs Müftüsü camilere Ada fatihlerinin adlarını vermistir. Lefkoşe'de ve Magosa'daki camiler şimdiye kadar Ayasofya adını taşımaktaydı. Bundan sonra birincisinin ismi Selimiye, ikincisininki Lala Mustafa Paşa olacaktır. Kıbrıs Türkleri de davalarını bizzat müdafaa için Londraya bir heyet göndermektedirler. Bu heyet gidişte ve dönüşte Ankaraya (gazeteler böyle yazdılar ama, aslında Florya almalı) da uğrayacak ve oradaki, — Kıbrıstaki — Türklerin arzularını ve görüşlerini bildirecektir.

Şimdi, itiraf etmek gerekir ki hükümetimiz mesele ile tamamen alâkasız değildir. Diplomatik yollarla Yunanistan ve İngiltere nezdinde teşebbüslere geçmiş, bilhassa Yunanistana ihtarlarda bulunmuştur. Fakat bütün bu teşebbüsler kapalı kapıların arkasında veya kapalı zarfların içinde kalmış, dışarıya aksetmemiştir. Halbuki, bizim aksimize Yunanistan her hareketini duyurmak hususunda titiz bir dikkat göstermiştir. Bugün bütün dünyada Kıbrıs meselesi bir Yunan davasi olarak bilinmektedir. Yunan hükümeti Yunan umumî efkârını kışkırtmak için her şeyi yapmakta, sonra Türkiyeye dönüp, masum bir tavırla:

— Ne yapayım, efkârı umumiye!. demektedir.

Nitekim Yunanlı subaylarını Kıbrıs için kan toplamaları elbette ki Atina hükümetinin cevaz vermemesi halinde tahakkuk edemezdi. 20 Ağustos nümayişlerinde Papagos tatile gitmişse de bu, daha ziyade Türkiye nezdinde kendini temize çıkarmak içindir.

Kim ne derse desin Türk hükümeti, dünya önünde Kıbrıs davasını benimsemekte çok geç kalmıştır Bundan sonra sesimizi ne kadar yükseltirsek yükseltelim Kıbrısı Yunanlıların pençesinden kurtarmamız kolay olmıyacağı gibi oradaki ırkdaşlarımıza da güvenilir bir destek teşkil edemiyeceğiz.

Yazık!

Fiyat ayarlanması
Bekleyelim bakalım!

Hayat pahalılığı

Milli Korunmanın ilk kurbanı

Milli Korunma Kanununa aykırı hareket ederek demir satışlarında 8527 lira 95 kuruş fazla kazanç temin etmekten sanık demir ithalâtçısı İsmail Sofuoğlu Ankara 5 inci Asliye Ceza Mahkemesi tarafından tevkif edilmiş, tir. Yeni kararnamenin tatbikinden beri bu ilk tevkif ve ilk hakiki teşhirdir. Şimdiye kadar teşhir olunanlar demir çubukları veya çimento torbaları idi.

Alman yeni bir karar mucibince hiç bir mal etiketsiz satılamıyacaktır. Bu etiketlerin biçimleri ve mahiyetleri tes bit ve ilân edilmiştir. Hattâ karar yürürlüğe girmiş ve aykırı hareket edenler cezalandırılmışlardır bile. Ekipler şehri bir baştan ötekine muntazaman dolaşmakta ve rastgeldikleri aksaklıkları tesbit etmektedirler. Bir gün içinde sadece Ankarada 28 esnafa ceza yazılmıştır. Bunlar hükümetin, halkın sırtına binen pahalılıkla adam akıllı mücadele etmek niyetinde olduğunu göstereni delillerdir.

Şimdi, bir hususun bizleri endişeye düşürdüğünü ifade etmezsek hakikati söylememiş oluruz. Önümüzde belediye seçimleri var. Bunların arefesinde de ayın dikkat ve sert tedbirler devam edecek mi, yoksa rey uğrunda kontrollere bir ara mı verilecektir?

Zira bilindiği gibi mebus secimlerine bir ay kala Türkiyenin hemen bütün şehirlerinde belediyeler rey avcılığına çıkmış, nizam, kontrol diye bir sey kalmamıştı. Şoförler seyrüsefer kaidelerini, esnaf insafı unutmuştu. Herkes alabildiğine gidiyordu. Buna da demokrasi adı verilmişti.

Şimdi, hayat pahalılığiyle mücadele yolunda esasından olmasa bile kenarından bir takım tedbirler alınmış-

tır. Eğer bunlar sonbaharın ilk ayla. rında belediye seçimlerinde rey toplamak gayretiyle aksatılırsa, bu halk ila alay etmek gibi bir netice doğuraçaktır.

Seçim arefeleri bizde maalesef bir garip demokrasi telâkkisinin tezahürüne sahne oluyor. Zannediliyor ki demokrasi demek sadece kelle başına rey demektir ve ne kadar taviz verirseniz — dinden, ihtikâra — o kadar rey toplayabilirsiniz. Bunun şimdilik bizde maalesef böyle cereyan ettiği de bir hakikattır ama, acaba daha memleket menfaatine uygun — parti değil — usuller bulunamaz mı, meselâ beledi. ye nizamlariyle oynamamak gibi tedbirler üzerinde ittifak temin edilemez mi? İşin güç tarafı şuradadır ki bu ittifak sadece lâf ile veya şahsi keyiflerle olacak, gene esaslı bir temele bağlanamıyacağı, asaplar gerilince ittifak ad ortadan kalkacaktır.

Yarabbi, şu «rejim meseleleri» ile uğraşmaktan ne vakit kurtulacağız? Böyle bir meselenin dünyanın diğer demokrasilerinde olmadığını anlayacagiz, her şey «kim gelirse gelsin, kim ne isterse istesin, kim ne kadar kızarsa kızsın» hep aynı şekilde cereyan etmeye nihayet ne zaman başlayacak, yani rejim bir kanun meselesi halinde istikrar kesbedecek?

Filmcilik

Douglas Fairbanks Jr. ve bizler

Zannedersem yanılıyorsunuz Bakınız...

Bunu söyleyen Amerikalı meşhur sinema artisti Douglas Fairbanks Jr. du. Douglas Fairbanks Jr.' Türkiye, Türkler ve Atatürk hakkında malûmat veriliyordu. Daha sonra sinema artisti, Ankarada kendisiyle görüşen gazetecilere:

— Memleketiniz ve Atatürk hakkın da o kadar tetkik yaptım, o kadar çok şey biliyorum ki bazan bir şey anlattıkları zaman, tashih bile edebiliyorum, dedi.

Maruf aktörün ziyareti, Celâl Bayarın hususî daveti üzerine vâki oluyordu. Douglas Fairbanks Jr'a Atatürk hakkında bir film çevirmesi «ilham» edilmiş ve sanatkâr bunu alâkayla karşılamıştı. Türkiyeye geldiğinde ikametine Küçüksu kasrı tahsis olundu — neden? İstanbulda otel mi yoktu? Bu pek şark işi bir misafirperverliktir —„ Reisicumhur tarafından kabul edildi, beraberce yemek yediler, kotra yatışı seyredildi. Zaten o gün Floryadaki Deniz köşkünde erkekten fazla kadın misafir ve meraklı bulunuyordu. Küçüksu kasrında şerefine bir de saz âlemi tertiplendi. (Douglas Fairbanks Jr. Ankaraya geldiğinde dinlediği musikiden hoşlanıp hoşlanmadığını soranlara, yarım ağızla evet, evet, tabiî... diye cevap verdi). İstanbul gezdirildi Sonra artist Ankaraya geldi. Anıt kabiri ziyaret etti, Büyük sinemada Atatürkün hayatına ait filmler seyretti, Çankaya köşkünü gezdi. Orada Celâl Bayarla Atatürkün beraber çekilmiş resimlerini gördüğü zaman iki büyük adamın ne kadar dost olduklarını daha iyi anladığını ifade etti. Köşkte İnönü'nün de bir resmi asılı kalmıştı. Sanatkâr onun karşısında:

— Bana Türklerin particiliği taassup haline soktuklarından ve eski liderlerin resimlerinin duvarlardan söküldüğünü söylemişlerdi. Görüyorum ki, bunun pek aslı yok.. Bakınız, burada bile var..» mütaleasında bulunu du.

O zaman yanındakiler, sanatkârın hakikaten memleketimiz hakkında kuvvetli bilgisi olduğunu daha iyi anladılar.

Öğle yemeği Marmara köşkünde Fatin Rüştü Zorlu'nun davetlisi olarak yendi ve Amerikalı, akşam üzeri İstanbula avdet etti.

Bay ve Bayan Fairbanks
Atatürkü oynayacak

Bütün bu misafirliğin neticesi olacak Atatürk filmi ne zaman çevrilecek? Douglas Fairbanks her şeyden bahsetti, o hususta bir şey söylemedi. Henüz tarih, mevzu ve mali hususlar tesbit edilmemiştir.

Fakat Atatürke ait çok güzel bir filmin, bizim için dünyanın en güzel propagandasını teşkil edeceği de muhakkaktır.

Ankara

Sirkte bir hâdise

Sirki dolduran muazzam kalabalık birden ayağa fırladı. Kadınların bir kısmı donup kalmıştı, bir kaçı düşüp bayıldı. Çocuklar çığlık attılar, erkekler heyecandan açılmış gözlerle kafesin içine bakıyorlardı.

Kocaman aslan, mürebbisinin beldırına bir pençe daha attı. Genç adamın elindeki kırbaç düşmüş, kendi de yuvarlanmıştı."Bu sırada öteki aslanlar da kükrediler. Seyirciler arasından umumi bir sayha daha yükseldi. Mürebbi parçalanmak üzereydi. Birden kafesin kanısı açıldı, başka bir adam içeri girdi. O da gençti, bir sopa tutuyordu. Sopayı, gelişi güzel aslanlara salladı. Hayvanlar bir ara şaşırdılar, yerde yatan mürebbiyi bırakıp dikkatlerini bu yeni gelen ava verdiler. Fakat o, durmadan sopasını indiriyordu. Aslanlar kenara çekildiler. O sırada mürebbinin doğrulup, kırbacını eline aldığı görüldü Yüzü sapsarıydı. Kırbacım şaklattı. Hayvanlar büsbütün sindiler. Fakat hâlâ kükrüyorlar. di. Mürebbi duruma hâkimdi. Buna rağmen halk yerine oturamıyordu. Genç adam aslanları birer birer dışarı çıkarttı. Sonra yuvarlandı. Bayılmıştır. Sirk alkıştan inliyor, kadınlar ve erkekler göz yaşları içinde bağırıyorlardı.

Böyle sahneler ekseriya filmlerde cereyan eder. Bu sefer sahiciydi ve Ankarada, Apollo sirkinde geçiyordu.

iemaneid Gred — mürebbinin ismi — Numune hastahanesindeki yatağında:

«— Ben babamın da böyle parçalandığını gördüm, dedi. Aslanlar, gözlerimin önünde, benim gibi bir mürebbi olan babacığımı parça parça ettiler. Onu kurtarmak maalesef mümkün olmadı!»

«Bir musibet bin nasihattan evlâdır» derler. Hakikaten insan, tehlike ile karşı karsıya gelene kadar hiç bir şeyin farkında olmaz, ikazlara aldırmaz ama musibet basa gelince o haraketine tövbe eder. Fakat arada bu söze hiç aldırmıyanlar da yok değil. Meselâ, Siemaneid Gred.

Henüz yirmi üç yaşında olan genç üç seneden beri aslanları terbiye ile mesgulmüş. Siemaneid, pazartesi günü gösterilerini İzmirde tekrarlayacak olan Apollo sirkinde aslanları ile tekrar halkını karşısına çıkacak.

Siemaneid Gred on üç senedenberi yani on yaşından beri Apollo sirkinde çalışmaktadır.

Sirkte uzun müddet akrobatlık yapmıştır. Babası ikinci cihan harbinde Alman ordusu ile Rusyaya giderek çarpışmış ve bir kahraman olarak memleketine dönmüştür. Almanyaya geldikten sonra sirkte aslanların terbiyesi ile uğraşmaya başlayan M. Gred oğluna her zaman bu işin ne kadar cazip olduğunu anlatır ve büyüdüğü zaman Siemaneid'i kendine yardımcı olarak alacağını söyler. Fakat günün birinde en parlak gösterisini yaparken kuduran bir aslan M. Gred'in üstüne atlar ve onu parça parça eder. O gün on dört yaşında olan Siemaneid Gred babasının yardımcısı olamamış, fakat onun yerine geçmeğe karar vermiştir.

Genç aslan mürebbbsi:

«—Yirmi yaşıma kadar aslanlar ile gösteriler yapmak için bekledim durdum. Benden evvel aslanları terbiye eden adam, bir kaç yeri ısırılınca işini bırakıp gitti, diyor. Aldığım para da hiç fena değil, Türk parası ile ayda 1300 lira! Gündüzleri de serbest gezebiliyorum. Sonra işin kendime göre bir çok avantajları var. Meselâ bütün dünyayı dolaşmak, bunlardan biri. Ama tehlikesi yok mu? Elbette var. Fakat bu gibi hâdiseler insanı daha tecrübeli yapıyor. Şimdi ayağa kalkabiliyorum. Zaten üç büyük yaram vardı. Onlar da iyileşti. Bu vasiyet, sirkteki kıymetimi de arttırdı. Maaşıma beşyüz lira zam yaptılar.»

Simaneid Gred artık ayda 1800 lira alacak ve bu para için her gece ölümle karşılaşacak. Ama, bu para için mi?

Hariçte temas

Beynelmilel çapkın: Türkler

Babıâlide, vilâyetin karşısındaki yüksek İzzettin haninin; en üst katındaki odasında Madam Talya Dona Amerikadan gelen telgrafı okudu. Madam Dona, meşhur Associated Press havadis ajansının Türkiyedeki mümessil yardımcısıdır. Mümessil Afrikada Mau.Mau'larla meşgul bulunduğundan işler genç kadının başına kalmıştı. Telgrafta Özcan Türer ile June Martin hakkında derhal bir yazının telsizle verilmesi isteniliyordu. İlâve edildiğine göre, hâdise Amerikada pek merak uyandırmıştı.

Madam Dona derhal telefona sarıldı ye Ankaradaki muhabirlerini buldu. En kısa zamanda Türer ile Martin'i ele geçirmek icap ediyordu. Kimdi, Özcan Türer? Kimdi, June Martin? Bilinen birincinin genç ve yakışıklı bir Türk mühendis, ikincinin ise genç ve güzel bir Amerikalı kız olduğu idi. Amerikada tanışmışlar, kız delikanlıya tutulmuş,. şimdi de evlenmek üzere Türkiyeye gelmişti. Yirminci asrın sayılan hayli kabarık Romeo ve Jülyetlerinden biri...

Amerikadan bu mevzuda hususî telgraf alan sadece Madam Dona değildi. Rakip United Press ajansının muhabiri Zeyyad Gören de aynı mealde bir telsizin geldiğini gördü. Amerika, June Martin'i merak ediyordu.

Muhabirler faaliyete geçtiler, ufak izler üzerinde yürüdüler ve âşıkları Atatürk Bulvarı üzerindeki Yüksel Palas'ta ele geçirdiler. Röportajlar yapıldı, resimler alındı ve banlar en süratli şekilde Amerikaya nakledildi; Hikâye, Amerikanın binlerce gazetesinde büyük başlıklarla ve uzun uzun yazildi. Bilhassa Teksas gazetelerinde.. Kız Teksaslıydı ve macera, bu kovboylar diyarında başlamıştı.

Gerçi maceranın bir harikuladeliği yoktu. Özcan ile June Amerikada tanışmışlar, delikanlı Türkiyeye döndükten sonra mektuplaşmışlar, kız «geleyim mi, geleyim mi?» diye sorup durmuş, erkek «gel!» deyince de kalkıp gelmişti. Evlenecekler miydi? Belki,. Ama belki de kız, geldiği gibi tayyaresine binip dönecekti. Son senelerde umumî efkâr insanların hususî hayatıyla yakından alâkadar olmaya başladığından Amerikan ajansları böyle meraklı bir hâdiseyi kaçırmak istememislerdi, Üstelik, kahramanlardan biri de Türktü. Bu, vakaya ayrı bir tuz biber veriyordu.

Halbuki memleketimizden, başka gönül fatihleri daha çıkmak üzereydi.

Charles Boyer'ye benzeyen polis

Bunlardan biri İstanbul Emniyet Müdürlüğü Ahlâk Zabıtası Şefi Osman Aksu idi. Osman Aksunun güzelliğini duyan bir Fransız kızı, ta memleketinden kalkmış ve yakışıklı Türk polisini görmeye gelmişti. Kızın adı Margueritte Rossa'dır. Hâdise şöyle cereyan eder:

Gred ve aslanı

Kavgadan evvel muaşaka

1950 senesinde Fransadan Madam Alexandra adında bir kadın, ikamet etmek maksadiyle Türkiyeye gelir. Fakat bir müddet sonra, burada oturması mahzurlu görüldüğünden yurt haricine çıkarılır. Bu «mahzursun mü talâası esnasında da ahlâk zabıtası şefi ile tanışır, Aksu'yu pek beğenir. Parise döndüğünde, ahbabı olan Matmazel Rossa'ya yakışıklı Türk polisinden o kadar bahseder ki kız, rüyalarında Charles Boyer'ye benzediği büdirilen adamı görmeye başlar. Bir gece, iki gece, üç gece... Nihayet ateşli kız dayanamaz ve sevgilisini bizzat görmek üzere kalkar, Türkiyeye gelir.

Türkiyeye gelir ama, adamın ismini dahi bilmemektedii. Nasıl bulsun? Eldeki tek ip ucu, yakışıklı polisin Charles Boyer'ye benzediğidir. Doğruca emniyet müdürlüğüne gider, polis müdür muavinine derdini anlatır. Beraberce odaları dolaşırlar; Bu sırada kız Osman Aksu'yu görür ve derhal tanır: Rüyalarının adamı, işte budur! Heyecandan kekelemeye başlar, «ne güzel adam, ne güzel adam yarabbi» diye söylenir... Fakat evli olduğunu öğrenince bir hayal sukutuna düşmek ten kendini kurtaramaz. Hakikaten Osman Aksu, üstelik bir de çocuk babasıdır.

Romantik Fransız kızı, yakışıklı polisin «harem» ine memnuniyetle gireceğini bildirir, fakat kendisine anlatılır ki Türkiyede de erkekler — maalesef! — ancak bir kare evlenebilirler. Onun üzerine Matmazel Rossa tası tarağı toplar ve Osman Aksuyu yeniden rüyalarında görmek üzere Paris'ine döner.

Abdülvehap kaçırıldı

Ankarada Halkçı gazetesinden içeri girdiği zaman Ferit Arsan'ın alı almoru mordu.

— Oğlumu kaçırdılar.. Bana oğlumu bulun, dedi.

Ferit Arsan Kavaklıderedeki Güven taksinin sahibi ve Riyaseticumhur köşkünün İnönü'nün reisicumhurluğu zamanındaki şoförlerinden biridir.

— Oğlumu kaçırdılar, diye tekrarladı.

Üzüntü ve merak duyduğu belliydi ama, buna biraz da gururun karıştığı gizlenmiyordu. Oğlu Abdülvehabın bir genç kız, hem de kordiplomatiğe mensup bir genç kız tarafından beğenilip kaçırılması babayı memnun etmiyor değildi. Bir nevi iftihar duyuyordu. Kızlar, öyle rastgele erkeği kaçınmazlar...

Kızın adı Colette Claire îdi. Eniştesi Belçika sefaretinde çalışıyordu. Yedi ay evvel Ankaraya gelmiş. Kavaklıderede gezinirken Güven Takside işiyle meşgul olan Abdülvehabı tanımıştı. Abdülvehap Colette'den küçüktür ve henüz talebedir. İki gene «kırıştırmaya». başlamışlar, Kavaklıdere taraflarında gezmişler, sinema localarında öpüşmüşlerdir. Hattâ bu yüzden bir sinemanın müstahdemini tarafından yakalanmışlar, yaka paça hâkim huzuruna çıkarılmışlar, kızın sefarethanede yüksek bir mevki işgal eden eniştesi ve elçilik erkânı hâdiseyle alâkadar olmuşlar, çocuklar beraat etmislerdir. Fakat Arsan ailesi bu işe kızmış ve aileden biri delikanlıyı fena halde hırpalamıştır. Abdülvehab da bunun üzerine ailesine muğber olmuş ve eve dönmemiştir.

İşte kıyamet bunun üzerine çıkmış, aile telâşlanarak polise ve — neden? — gazetelere koşmuştur. Bayramın üçüncü çarşamba günü Zafer'e gelmişler, fakat orada atlatılmışlar, kendilerine bunun polisi alâkadar ettiği bildirilmistir. Bunu takiben aile, çocuklarının dönmediğini görünce işi resmiyete aksettirmişler, hâdise gazetelere büyük başlıklarla geçmiştir. Bu suretle bir kaç hafta içinde üç Türk erkeği bir Amerikan, bir Fransız, bir de Belçikalı kızın başım döndürmüş oluyor.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

İngiltere

Malenkof un çiçekleri

İngiliz İşçi Partisinden bir grup, Komünist Çine ziyarette bulunuyor. Heyette Attlee, Genel Sekreter Bevan da var.

İşçi Partisi Heyeti resmen bir iyi niyet heyeti adını taşıyor. Maksadı, komünist blok idarecileriyle kapitalist ve komünist âlemin yanyana ve sulh içinde beraber yaşamaları imkânı üzerinde görüş teatisinde bulunmak.

İşçiler, Çin yolunda evvelâ Moskovaya ugradılar ve tahmin edildiği veçhile, Malenkof da dahil olmak üzere en ileri gelen Sovyet liderleri tarafından kabul edildiler. Malenkof, heyeti, yazlık köşkünde alıkoydu ve İngilizler arasında bulunan bir kadın üyeye, bahçeden bizzat topladığı beyaz ve mor çiçeklerden müteşekkil bir küçük demet takdim etti.

Ertesi akşam, İngiliz Büyükelçiliğinde verilen bir kabul resminde yine Malenkof başta olmak üzere bütün Sovyet ekibi hazır bulundu ve ajans haberlerine göre, toplantı çok samimî bir hava içinde geç vakitlere kadar devam etti. Bu, Malenkof ve yakın arkadaşlarının yabancı bir elçilikte tertip edilen bir resmi kabule ilk iştirakleri idi.

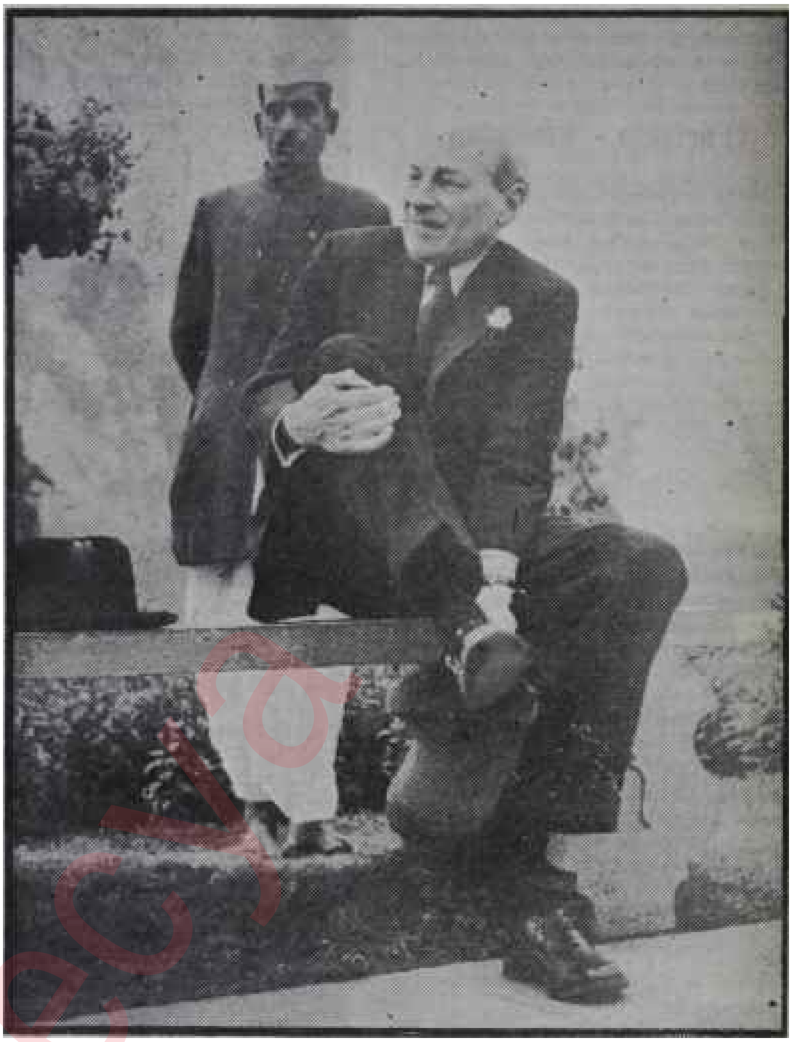
İşçi heyetinin sözcülüğünü Morgan Philips yapıyor. Fakat genel sekreter çok as konuşmakta. Sovyet Rusyada ve komünist Çinde bulundukları müddetçe heyet üyelerinin münferiden beyanatta bulunmamaları da kararlaştırılmıştır. Yalnız bayan üye, Malenkofla başbaşa neler konuştuklarını soran gazetecilere: «Kadın bahsini konuştuk...» cevabını vermiş.

İzaha ve derinleştirilmeğe değer bir cevap. «Bu kadın bahsinin hangi veçheleri?» sualine de şöyle bir cevap verilmiş:

«Rusyada, bürolarda, fabrikalarda çalışan kadın sayısının çok yüksek olduğunu müşahede eden bayan işçi, Malenkofa bunun sebebini sormuş, o da Sovyet Rusyada kadının rolü ve degeri hakkında izahat vermiş».

Attlee'nin ve Bevan'ın Sovyet liderleriyle neler konuştuklarına dair bir belirti yok. Yalnız, çok mühim şeylerin konuşulduğu intibaı hâkim. Londra hükümet mahfillerinin ihtiyatlı ve itinalı sükûtu dahi az çok bunu gösteriyor. Hele bir tavzih var ki, o büsbütün manidar. Hükümet sözcüsü, Attlee'nin " dönüşte Sir Winston Churchill'e bir rapor vermek mecburiyetinde olmadığını, ancak arzu ederse bunu yapabileceğini belirtmekte fayda gördü.

Attlee, dönüşte Sir Winston'a değilse bile Anthony Eden'e elbette ki raporunu verecektir. Hatta rapordan da fazla bir şey verecektir. Nasıl vermetin ki, bu ziyaretin, Cenevre konferansında, Eden tarafından hazırlanmış olduğu: herkesin malûmudur. Eden, sertleşen Amerikan siyaseti ile komünistlerin uzlaşmaz tavırları arasında uzlaşma ve oldukça mülayim siyasetini yürütür ve bu münasebetle sık sık Molotof ve Şu En Lai ile başbaşa görüşmeler yaparken, bu hususu da ihmal etmedi. İngilterenin siyaseti kömünist blokla «yanyana ve sulh içinde yaşanmak» imkânlarını araştırmak ve temin etmek cihetine yönelirken bu imkanları araştırmak temaslarıda sağlamak lâzım geliyordu. Fakat Londra hukümeti, büyük müttefiki Amerikanın malûm siyaseti karşısında ve bu siyasete rağmen, Moskova ve Pekin ile resmen temasa geçemez ve meselâ bir hükümet heyetini veya bir Muhafazakâr Pariti heyetini iyi niyet vazifesine memur edemezdi.

Clement Attlee

Majestenin muhalefet lideri

Denecek ki, bu temaslar diplomatik yoldan da sağlanabilirdi. Fakat diplomatik yoldan mümkün olmayan bazı işleri bu gibi heyetlerin başardıkları da çok kere görülmüştür. Kaldı ki, İngilterenin komünist Çinle diplomatik münasebetleri henüz doğru dürüşt teessüs etmiş değildir. Ancak maslahatgüzar teatisine karar verilmistir.

Zaten, dış siyaset bahsinde Churchill ve Eden Avam Kamarasında ne zaman izahat verseler, bu son günlerde Muhafazakârlardan ziyade İşçiler tarafından alkışlandıklarına göre, mutabakat hemen hemen tamdır ve işçiler Moskovada ve Pekinde pekâlâ iş görebilirler.

İşçi Heyetinin demirperde arkasına yaptığı bu ziyareti takiben ayrıca bir İngiliz parlâmento heyetinin de Sovyet Rusyayı ziyareti kararlaştırılmış bulunuyor. Münasebetlerin bu şekilde

arttırılması İngilterenin komünist blok muvacehesindeki siyasetinde önemli gelişmeleri işaretliyor. Fakat bu gelişmelerin batı dünyasının umumi siyaseti üzerinde yapacağı tesir ne olacaktır?

Portekiz - Hindistan

Müstemleke kaygıları

Hindistanın batı sahilinde, Bombayın 500 kilometre kadar güneyinde, büyük Hind kıtasının saçaklarına yapişmiş, bırakmam da bırakmam der gibi ayak direyen Goa adlı Portekiz müstemlekesinde bir zamandır isler yolunda gitmiyor, Portekiz polis ve askerleri huzursuz, Goa'yi «gönüllü» lerin bu küçük «cep» üzerine yürüyüp burayı fiilen Hind birliğine ilhak etmelerinden korkuluyor.

1947 de İngilizler Hindistanı terk ettikleri zaman, kıtanın doğu sahillerinde Fransızların, batı sahilinde ise de Portekizlilerin böyle bir kaç «cep» leri kaldı. Bunlara sırasına göre cmoptoir yahut cep deniyor. Fransızlar bakımından Pondichery, Portekizliler bakımından ise Goa, bunları sembolleştirmiş ve altı senedenberi bir yanda Hind Başvekili Nehru, diğer yanda Fransız ve Portekiz hükümetleri olmak üzere bu yüzden bir çekişmedir devam edip gidiyor.

Hind, istiklâline kavuştuktan sonra artık topraklarında «cep» halinde de olsa müstemleke kurulularına müsamaha edemiyeceğini söylüyor ve altı yıldanberi müzakere teklif ediyor, plebisit yapılmasını istiyor, velhasıl, bu müstemlekecilerin giderken hiç olmazsa zevahiri kurtarabilmeleri için mümkün olan kolaylıkların hepsine razı oluyor,

Fransa Pondichery bahsinde son zamanlarda daha anlayışlı bir yol tutmuşa benzemektedir. Müteaddit defalar başlayıp kesilen müzakereler, bu kere esaslı bir netice verecek gibidir. Bu, hiç şüphesiz ki Fransada Mendes-France'in iktidara gelmesiyle esmeğe başlayan anlayış havasının tesiridir.

Portekize gelince; karnı tok, sırtı pâk, kendi topraklarının nice misli misli müstemleke sahibi, kasası dolu olan bu memleket işi çok daha büyük bir titizlikle mütalâa etmekte.

Onaltıncı asırdanberi

Portekizler bu Hind topraklarına on altına asırdanberi yerleşmişler, halkı hıristiyardaştırmağa çalışıyorlar. Sayısız kilise ve mektep açmışlar, Portekizler, Goa'yi ve İtalyan rahipler, durmadan, dinlenmeden halkı İsa'nın dinine davet etmekle meşgul. Bütün bu gayretlere rağmen Goa'nın 650.000 nüfüsundan şimdilik ancak yarısı hıristiyan. Bunların da çoğu «resmen» kabul etmiş oldukları hıristiyanlığa rağmen Hind âdet ve ananelerinden hiç birini terketmemiş.

Nehru
«Goa bizimdir!»

Halen, Goa'lılardan 80 bini Bombaya sığınmış vaziyette. Orada bir «gönüllü» teşkilâtı kurmuşlar. Goa'ya yürüyüp, bu müstemlekeyi hakiki sahibine, Hinde iade etmek istiyorlar. Goadaki Portekizliler ise, hududu kapamışlar. Anavatandan takviye kuvveti gönderiliyor. Bir yandan da Hind hükümetinin bu «gönüllü» leri teşvik ettiği ve hatta onlara yardımda bulunduğu iddiası ileri sürülüyor.

Portekiz Reisicumhuru Lopes
«Goa bizimdir»

Nehru, söylediği son nutukta bu iddiaları reddetmiş bulunmaktadır. Hind ordusu, Goa'yi almak istese buna Portekiz kuvvetleri — hattâ takviyeli de olsa — mâni olabilir nal?

Nehru, Hindistanın, ihtilâflarını daima sulhsever yolda halletmek politikasını takip ettiğini söylemektedir.

Fakat bu sözler, Portekizli müstemlekecileri teskin etmiş görünmüyor. Onlar, bu toprak elimizden gidecek diye tirtir titriyorlar. Çünkü Goa, her şeyden evvel mühim bir ticaret yolu, bir transit merkezidir. Buradan Hindistana bilcümle lüks madde, ateş pahasına akıp gider Her şeyi, Goa radyosuna kadar Portekizli tacirlerin elindedir ve bu radyo kendisine «Portekizin Sesi» adını takmıştır.

Bu, lüks madde ticaretinden başka, Goa'da demir madenleri vardır, istihsalini Japonyaya satar. Manganez vardır, dolar getirir.

Müstemleke değil eyalet

Portekiz, Goa'yi müstemleke saymıyor. Burayı anavatan topraklarının bir parçası sayıyor. Bütün felâket de burada zaten.

Zira o halde, Goa topraklarında bir karışıklık olur ve Goa tecavüze uğramış sayılırsa, Portekiz topraklarına tecavüz vuku bulmuş olmıyacak mı? Portekiz, Atlantik Paktı üyesi olduğuna göre, o takdirde, tecavüz paktın bütün üyelerine yöneltilmiş demektir. Müştereken hareket edilecektir.

Ne buyurulur bir Hind savaşına?

Bereket versin, Atlantik camiasını teşkil eden milletler, Hindistandaki bir toprak parçasının, «eyalettir» demekle Portekiz eyaleti olmıyacağını, hakikatin ortada bulunduğunu, gözleri mal hırsile kararmış Portekizli dostlarından daha iyi görüyor ve anlıyorlar.

Durumun, hiç bir izah ve iddiaya ihtiyaç göstermeyen açıklığına rağmen, biz yine burada, Goa'nın «anavatan» sıfatı hakkında bir sual sorabiliriz.

Mademki Goa, Portekiz anavatanının bir parçasıdır, o halde niçin Goalı vatandaşlar, Portekiz başkan seçimine iştirak ettirilmezler?

Fransa

Mendes - France Kabinesi

Mendes . France, Hindicini işini bitirdi. Kuzey Afrika meselesini yep yeni bir şekilde ele aldı. İktisadi program meselesinde Meclisten güven oyu sağladı ve nihayet gelip Avrupa savun ma camiası meselesine dayandı.

İki yıldan beri Fransız efkârını darmadağın eden bu meselede Mendes . France'in oldukça garip bir durumu ve bu meseleyi birlikte halletmek üzere etrafına topladığı hükümet ekibinin daha garip bir teşekkül tarzı vardır.

Fransa Meclisinde seyirciler
Oynanan dram: Avrupa Ordusu

Mendes . France güven oyu alırken, Avrupa ordusu taraftarı olanlar, onun bu andlaşmayı tahakkuk ettirebilecek bir adam olduğuna kani bulunduklarından müsbet rey verdiler,

Avrupa ordusuna aleyhtar olanlar ise, Başvekil namzedinin, bir yandan Hindicini belâsını uzaklaştırmak, diger yandan salim bir iktisadi program tatbik etmek suretiyle, Fransayı Atlantik müttefiklerine karşı daha serbest hareket edebilecek bir duruma getireceğine, dolayısiyle, Avrupa ordusu andlaşmasının tasdiki için vaki tesir ve tazyiklere karşı daha mukavim kılacağına kani idiler.

Mendes . France'in kabinesi de bu zıt kanaat ve ümitleri olduğu gibi akettirir. Kabine içinde, andlaşmaya aleyhtar ve taraftar olan Vekiller vardur.

Şiddetli tazyikler

Yeni hükümet iş başına geldikten sonradır ki, Fransa, Avrupa savunmasına Alman silâhlı kuvvetlerinin de iştirakini sağlayacak olan 50 senelik andlaşmayı tasdik etmesi için en büyük tazyiklerle karşılaştı. Vaşingtonda cereyan eden İngiliz —Amerikan görüşmelerinde varılan karar gereğince, andlaşma tasdik edilmemesi, dolayısiyle Bonn anlaşmalarının da meriyete girememesi yüzünden Batı Almanya daha uzun zaman hükümranlıktan mahrum kaldığı takdirde bu duruma son verecek ve Almanyaya serbestisini kazandıracak yeni formüllerin araştırılmasına başlandı Adenauer ise iki defa, az çok sert bir ifade ile Fransaya ihtarda bulundu. Belçika Hariciye Vekili, diğer akidler adına bir konfeyans toplanmasını istedi.

Bütün bunlara ilaveten dahilde de Mendes . France'i tazyik eden zıt cereyanlar vardı.

Bu vaziyet karşısında Başvekil andlaşmaya aleyhtar ve taraftar olanların fikirlerini inceledikten sonra, eldeki metinde bazı tadilât yapılması kararlaştınldı. Bu tadilât yapıldıktan sonra, andlaşmanın diğer âkidleri beş devletin mümessilleriyle Bruxelles konferansında karşılaşılacaktı.

İstifalar

Bruxelles konferansında diğer akidlerle, Fransanın arzuladığı tadilât meselesi görüşülecekti. Mendes - France, andlaşma metnine vazettiği tadillerin - ki bunlar bugün için bilinmiyor - Fransa bakımından aleyhtarları tatmin edecek, taraftarlan ise yük sündürmiyecek mahiyette olduklarına kani görünüyordu. Mesele, esas itibariyle diğer âkidleri ikna ve tatmin etmekte idi. Bu iş olup bittikten sonradır ki Fransız Meclisinde tasdik muzakereleri istenecekti. Nitekim Başvekil bu hususta bir tarih tesbit edilmesini de istedi. «Andlaşma tasdik edilecek de olsa, reddedilecek de olsa, Fransız Meclisi mesuliyetini tekabbül etmeli ve Fransa cevabını vermelidir» diyordu.

Fransız parlamentosundaki grup liderleri toplanıp müzakere tarihini tesbit etmeğe çalışırlarken, kabinede andlaşma metni üzerinde son tetkiklerini yapıyordu. Savunma Vekili General Koenig'in yalnız andlaşmaya değil, fakat aynı zamanda andlaşmanın tasdiki için şimdiden bir tarih tesbit edilmesine de muhalif olduğu bilinmekte idi.

Kabinenin son tetkiklerinde, diğer akid memleketlere sunulacak metin üzerinde mutabakat aranırken Koenig istila etti ve diğer iki de Gaulle'cü Vekili de beraber sürükledi.

Ne olacak?

İstifa edenlerin yerine yeni Vekil tâyin edilmedi. Diğer Vekiller boş kalan yerlerin vekâletini deruhte ettiler. Diğer âkidlere Bruxelles konferansında gösterilecek olan metin hazırlandı ve kabinece tasdik edildi.

Diğer taraftan, grup başkanları tasdik müzakerelerinin 28 ağustosta başlamasını kararlaştırdılar.

Şimdi sorular şunlardır:

1 — Bruxelles konferansında akidler, Fransız tekliflerini kabul edecekler mi?

2 — Bu memleketlerin meclisleri yeni durumu tasdik edecek mi?

2 — Bütün bunların tahakkuku mümkün olsa dahi, Fransız Meclisi ne diyecek. Çünkü kabineden bu son üç istifa, elbetteki Mendes . France'i destekleyen çoğunluğu da dalgalandıraçaktır.

Yine bu sefer bütün ciddiyetiyle müşküller başlamış bulunuyor.

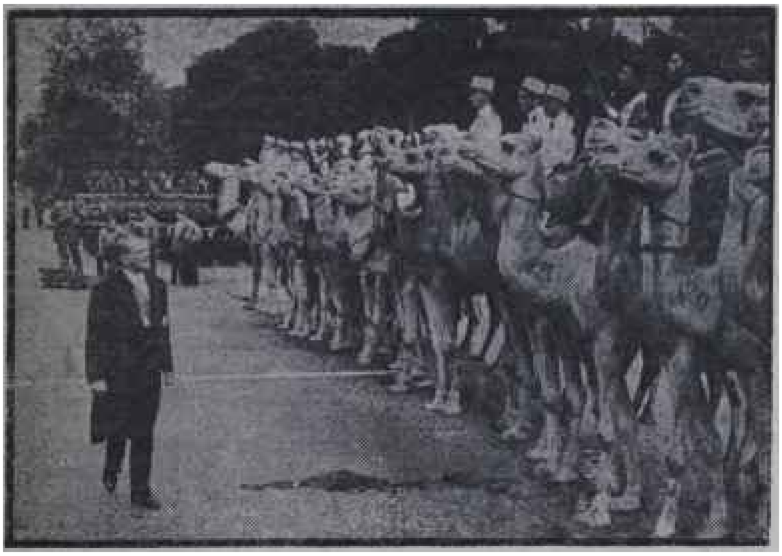
Uzak Doğu

Tonkin'in tahliyesi

Cenevre anlaşmalariyle, Hindiçini'de bir taksim esasına vasıl olunduktan sonra, Vietnam'da Fransız ve Vietnam kuvvetlerinin kuzeyde Tonkin'i, Vi-

Hindiçinide hicret
Kominizm kapıyı çaldığına göre

Rene Coty sipahileri teftiş ediyor

Bir imparatorluğun sonu

etmin'in de cenupta bazı bölgeleri tahliye etmesi lâzım geldi.

Kuzeyde, sivil halktan, arzu edenlerin de cenuba gitmeleri kararlaştırıldı ve tahliye başladı. Fakat nasıl bir tahliye? Tempo hızlanamıyor, vasıtasızlık yüzünden, teşkilâtsızlık yüzünden ve daha bir çok sebeplerden, evvelce kararlastırılan tahliye rakamına erişilemiyordu. Nihayet Amerikalılar da Vietnam'ın talebi üzerine gemi vermeyi ve yardım etmeyi kabul ettiler. Fakat buna rağmen işler matlup surette yürümüyor. Mütereddit bir halk, bir muhaceret havası, yükselen fiyatlar, velhasıl tam bir karışıklık Hayfung . Hanoi mihveri üzerinde tehlikeli bir hava yaratıyor ve Fransızlara 946 aralık ayı katliâmını hatırlatıyor.

Bütün bunlarda, Cenevre anlaşmalarından hemen sonra, vaziyete süratle hâkim olmasını bilen komünistlerin parmağı olduğu gün gibi aşikâr. Komünist propagandası millî Vietnam ordusunu dağıtıyor. Asker ve subayları firara sevkediyor. Cenuba doğru muhacerete mâni olmak için halk arasında her türlü çareye başvurarak kuvvetli bir cereyan yaratmağa çalışıyor. Bütün bu felaket karşısında millî Vietnam idare ufâlanmakta, Fransızlar ise şaşırmış vaziyetteler.

Durum nedir?

Anlaşmaya uygun olarak, Fransız birligi kuvvetleri, Hanoi'nin batı kesiminde bulunan bütün karakol ve mevzileri tahliye etmişlerdir. Bu bölgedeki askerî köprülerin sökülmesi işi de bitmiştir,

Hanoi'nin kuzeyindeki FuXang korakolu da boşaltılmış, bu kesimde yalnız bir karakol bırakılmıştır.

Tahliye için ihdas edilen hava seferleri başlamış bulunuyor. Uçaklar, bu seferlerde Kuzey Vietnam halkından tahliye arzusunda olanları Saygon'a götürüyorlar. Bidayetteki karara göre, ağustos ayı içinde yalnız uçaklarla 40 bin sivil, gemi ile de 45 bin sivil cenuba nakledilecektir. Bunlardan çoğu asker ve milis aileleridir. Ağustosta Fransızlardan ancak 50 sivil hareket edebilecektir. Geri kalanı eylülün ilk haftalarında ayrılacaklardır.

Yerli halktan ilk tahliye edilecekleri üniversite personeli ve dini camia üyeleri teşkil ediyor ki, bunların hemen hepsi katoliktir.

Plânlar böyle, fakat, hakiki durum nedir?

Evvelâ ağustos ayında kaç kişinin tahliye edileceği aşağı yukarı kararlaştırılmış ise de, Fransız kıtalarının tamamen çekilmelerinden evvel kuzeyi terketmek isteyen yerli halkın sayısı belli değil. Evvelce, bu rakamın çok yüksek olduğu intibaı vardı. Şimdi gitmek isteyenlerin sayısı bir hayli azalmış bulunuyor. Zira yerli halk, daha evvel de işaret ettiğimiz veçhile komünist propagandasının tesiri altında. Meseleyi mahallinde tetkik eden gazetecilerin sansürden kaçırmaga muvaffak oldukları habelere göre (zira millî Vietnam idaresi bu feci durum içinde tek icraat olarak çok şiddetli bir sansür tatbik etmekle iktifa ediyor, Tonkin'e süratle hâkim olan Vietmin, dağıttığı beyannamelerde, Fransızların halkı aldattıklarını, onları güney Hindiçiniye değil ,Araplarla döğüşmek üzere Kuzey Afrikaya sevkedeceklerini telkin etmektedir.

Bundan başka, komünistlerin, halka ve yerli askerlere, asla endişe etmeyip oldukları yerde kalmalarını ve Fransızları biran evvel uzaklaştırmalarını tavsiye ettikleri de biliniyor.

Fransızların hali?

Fransız kuvvetleri, tayin edilen müddet içinde tahliyeye hazırlanıyorlar. Fakat bu arada Fransızlar tarafından işletilen ve Fransız malı olan fabrikaların, ticarethanelerin, bankaların durumları askıdadır Bunların çoğu hâlâ merkezlerinden talimat bekliyor. İşlerini tasfiye edebilenler, yükte hafif, pahada ağır ne varsa toplayıp — gürültüsüzce — savuşuyorlar. Gürültüsüzce, zira tantanalı bir gidişin yerli halkın gayzını uyandırması ve katliâm başlangıçlarına yol açması mümkün.

Diğer bazı işletmeler Hayfung'a gidip orada, gelecek komünist hükümetin bu gibi müesseselere vereceği teminatı beklemeyi tercih ediyorlar. Teminatı kâfi görürlerse yine işlerinin başına dönecekler.

Bu arada Trung Gia'da toplanan muhtelif komisyon tahliyenin teknik taraflarını, fakat daha ziyade patırdı çıkmaması için alınacak tedbirleri kararlaştırmağa çalışılıyor. Tahliye edilen köylerde, sivil halkın ve Vietnam askerlerinin gitmemeleri için çıkarılan hâdiseler karışıklığa sebep oluyor.

Bir müstemlekeciliğin tasfiyesi olan bu tahliyeyi gazetecilerden biri etraflıca anlatırken şu eğlenceli fakat mânidar müşahedeyi de katmış:

«Hanoi'nin aristokrat müstemlekeçileri, işlerini tasfiye ederken, mutad hayatlarından vazgeçmiş değiller. Yine gazinolarda caz var. Tine akşamları kokteyl ve geceleri bakara. Fakat kibar evlerde dikkati çeken bir deği-

Cenuba doğru

7 sinden 70 ine kadar...

siklik var. Havyar, âdi porselen tabaklarda yeniyor, şampanya ise kaba bira bardaklarında içiliyor. Sebep? Çünkü bu ihtiyatlı müstemlekeciler kristal ve gümüş tabaklarını daha evvel yarlerine göndermişler bile.»

Müstemlekeci için mal, hayatın yongasından fazla bir şey.

Hollanda — Endonezya Birliğinin sonu

Bu ay, Endonezya, Hollanda ile dört asırdan beri devam eden münasebet ve bağlılıklarına tamamen son verdi. 10 ağustosta La Haye'de imzalanan bir vesika, Hollanda — Endonezya birliğini ortadan kaldırıyordu.

1949 da varılan bir anlaşma ile teessüs etmiş olan bu yolun, ikinci dünya harbinin güney . doğu Asyada getirdiği yeniliklerin zarurî neticesi sayılıyordu.

Aslında, müslüman Endonezya 1945 de, Japonya mağlûp olurken istiklâlini ilân etmişti. Japonlar çekilirken, Endonezyalılara silâhlarını iade ettiler Müttefik galibiyetinden sonra, İngilizler adaları işgal etmiş, bilâhare bunların yerini yine Hollândalılar almıştır.

Hollândalılar, bidayette Endonezyanın istiklâl taleplerini tatmin etmek ve müzakereye girmek yoluna gittiler. Varılan 1947 ve 1948 anlaşmalariyle Hollanda «Endonezya Birleşik Devletleri» ni tanıyordu.

Hakikatte ise bu anlaşmalar hiç bir zaman tatbik edilemedi. Birleşik devletleri teşkil eden cumhuriyetler, biraz yerli partinin, biraz milliyetçilerin, nihayet ve daha çok komünist tahrikçilerin yarattıkları karışıklık içinde nizamı sağlayamaz hale gelmişlerdi. Hollândalılar bunu fırsat bilerek işgallerini genişlettiler ve Cava'da, Sumatra'nın doğusunda muhtar devletler kurdular. 948 de ise Cakarta, Hollândalıların eline geçti.

Hindistanın rolü

Müslümanlarla meskûn bu adalarda başlayan istiklâl davası bu suretle ört bas edilmiş ve Endonezya asırlarca süren sömürge hayatına tekrar dönmüş gibiydi. Herkes Endonezya meselesine halledilmiş nazarile bakıyordu. Fakat Hindistan Başvekili Nehru, Asyalı devletleri bir araya topladı. Bu devletlerini müşterek protestosu Birleşmiş Mîlletlere aksettirildi. Birleşmiş Milletler ise Hollândanın bu emri vakiini kabul etmedi. Hollândalıları Endonezyalılarla müzakereye davet etti.

İşte bu müzakereler sonundadır ki Kasım 1949 da La Haye'de bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşma ile Endonezya müstakil bir devlet olarak tanınıyor, yalnız, müsavat esası üzerinden bir «Hollanda — Endonezya Birliği» kuruluyordu. Bu birlik çerçevesinde iki memleketin vekilleri zaman zaman toplanıp müşterek meseleleri görüşüyorlardı. Muhtelit bir hakem mahkemesi ihtilâfları halledecekti. Endonezyadaki Hollanda menfaatleri himaye görecek ve tazminatsız devlete mal edilemiyecekti.

Endonezyalılar nümayiş yapıyor
Hollândayla son bağ da koptu

Kral Faysal
Irak batıya yaklaşıyor

Yeni durum?

Hakikatte bu birliğin hemen hiçbir siyasi değeri olmadı. Hollândalılar, daha ziyade mallarını kurtarmak gayesini güdüyorlardı. Endonezyalılar ise, Asyada Hindistanın öncülük ettiği tarafsızlık politikasına uyarak yeni ufuklar arıyordu.

Şimdi 1949 da kurulan bu birliğin feshedilmesi ile Endonezyanın batı âlemi ile sembolik de olsa son bağlantısı da kopmaktadır.

Dahilde çok mühim dini ve siyasi meselelerle meşgul, hariçte ise Asyada esen yeni cereyanlara maruz bulunan Endonezya için şimdi yeni fakat çetin bir hayatın bir sahifesi daha dönmüş bulunuyor.

Orta Doğu

Irak seçimler arefesinde

Irak, seçimlerin arefesinde bulunuyor. Orta Doğuda ve Güney Amerikada seçim denildi mi bu, karışıklık demektir. Irakta vaziyet henüz tam bir karışıklık içinde sayılmazsa da Bağdattaki siyasi hava gerginleşmiştir. Bazı siyasî partiler seçimleri boykot etmeğe karar vermişlerdir.

Seçim, parlâmentonun kral Faysal tarafından lağvı üzerine yapılmaktadır. Son seçimleri ise Nuri Said Paşanın partisi kaybetmişti. Halbuki kral, Nuri Said Paşayı Başvekil tayin etmiş va paşa kabinesini kurup faaliyete geçmistir. Şimdi,. Başvekile Mecliste bir ekseriyet temini gayesi güdülmektedir.

İslimin sonradan gelmesi hikâyesi!

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

İktisad

Yabancı sermaye hakkında

Türkiye gibi iktisaden geri kalmış memleketlerin en büyük ihtiyaçlarından biri sermayedir. İstihsal unsurları arasında yer alan sermayenin ehemmiyeti batı memleketlerinde çok evvelden idrak edilmiştir. Adam Sınith meşhur "milletlerin serveti" adlı kitabında sermayenin de emek kadar istihsale iştirak ettiğinden bahsetmiştir. 18 nci asırda buhar kuvvetinin makinaya tatbiki yığın istihsali denen iktisadi gelişmeye yol açmış, 19 uncu asırdaki liberalizm ve daha sonraki kapitalizm modern ekonominin farik vasfı olarak sermayeyi istihsal unsurların başına getirmiştir.

Bugün iktisaden gelişmiş memleketler olarak gözümüze çarpan diyarlar geçen asrın birinci yarısında ve bazıları ikinci yarısında dahi az inkişaf etmiş memleketler iken bundan pek kısa bir zaman zarfında hızla kalkınmalarını temin eden biricik unsur sermaye olmuştur. Meselâ 1868 senesine kadar Japonya ekonomik bünye bakımından feodal bir yapıya sahip iken pek kısa denecek bir devre zarfında iktisadi kalkınmasını yabancı sermaye vasıtasiyle yapmıştır. Tabiî buna başka sebepler ve unsurlar da iştirak etmiştir. Japon halkının çalışkanlığı, iş gücünün ucuzluğu, sarı ırkın beyaz ırka has meziyetleri benimsemesi gibi. Amerika Birleşik Devletleri de ayrılma harplerine kadar (1861 — 1864) iktisaden az gelişmiş bir memleketti. Ülke, coğrafî bir vahdet arzetmekten uzaktı. Fakat Amerika Birleşik Devletlerinin kalkınmasında da yabancı sermayenin oynamış olduğu rol münakaşadan varestedir. Zira Amerika Birleşik Devletlerindeki kuruluş sermayesinin büyük bir kısmı Avrupa menşelidir.

Yukarda isimlerini zikrettiğimiz iki memleketin ikisi de ekonomik kalkınmalarını aşağı yukarı bir çeyrek asır zarfında ikmal etmişlerdir. İşte bu çeyrek asır zarfında baş döndürücü bir süratle o büyük mesafe katedilmiştir. Fakat ilk zamanlardaki büyük hız halâ durmuş değildir, hatta artmış durumdadır.

İkinci cihan harbi sona erip de Avrupa iktisadî sahada çeşitli meseleleri çözmek zorunda kaldığı vakit dışardan mali yardımlar aramak durumunda kaldı; o zaman Amerika Birleşik Devletleri büyük bir anlayış göstererek yardım elini uzattı. Şayet o el uzatılmamış olsaydı belki, bugün, Avrupadaki mevcut düzen temelinden sarsılacak ve Avrupa tıpkı ban Doğu - Avrupa memleketlerinde olduğu gibi örs ve çekicin darbesi altında inliyecekti.

Milletlerarası dayanışma dolayısiyle

İktisadi siyaset

Namık Zeki ARAL

2 Ağustos 1954 de Başvekil Yeşilköyde yaptığı basın toplantısında yeni devrin iktisadi siyasetini izah ederken bir kere daha iktidarla lâhik iktidarı mukayese ediyordu. Mukayese tek parti hükümetinin iktisadî görüşünü şöyle tesbit eder:

«Aman... emisyonun filân hududu aşmamasına bakalım, İhracatımız la ithalâtımız arasında muvazene bulunsun. Hükümet dediğin böyle olur. Daha ilerisi nemize lâzım?..»

Buna mukabil halef nasıl bir yol tutmuş?.. Lâhik iktidarın reisi bunu matbuata ve memlekete şöyle bildiriyor:

— Biz aksi istikameti tuttuk. Müşkül yolu seçtik. Hem de bunu bilerek yaptık. Hiç pişman değiliz. Hızımızı arttırmak, meş'um durgunluğu bertaraf etmek lâzımdı. Gelecek senelerde öyle bir gelişme sürati karşısında bulunacağız ki onun yanında bugün çok görünen hızımız hiç kalacaktır.»

Bu şaşırtıcı izahı «sabıkta ve lahikda» vakıalarla telif için biraz zihin yormak lâzım geldiği gibi o izahın dahilde ve hariçte tehlikeden azade intibalar ve inikaslar yaratacak mahiyette bulunmadığını da ehemmiyetle kaydetmek iktiza eder.

Sabık iktidarın 1946 ya gelinceye kadar ithalât ve ihracat arasında muvazene gözettiği yolunda serdedilecek bir müşahede şüphesiz yerindedir. Fakat o devrin, emisyonu «filân hudutta» tuttuğu şeklinde bir görüş ne dereceye kadar isabet ifade eder?.. Sabık iktidar — memlekete haber vermeyerek bu hususta kendi içinden bir kıstas kullanmış olsa da — füliyatta emisyon için had bir hudut tanımıştır, demek mümkün olmasa gerektir. Vakıa şudur:

Lâhik iktidar gibi sabık iktidar da memlekete inkişaf vermek gayretile «emisyon hududu»nu yıkmıştır. Bizzat lâhik iktidar da sabık iktidarın emisyon hududunu yıktığı kanaatinde olduğundan dolayı değil midir ki Ziraat Bankasının, Etibankın, Sümerbankın, İnhisarların, Denizyollarının, Demiryollarının, Posta ve Telgrafın nihayet ödenemez hale gelen ve emisyonu şişirip 7 Eylül budama ameliyesini intaç etmiş âmiller arasına giren yarım milyar liradan fazla kıymetle bonolarını konsolidasyona tâbi tutmak üzere bir müddettir bu idare ve müesseseler lehine — hazine kefaleti yolu ile — emisyonu durdurmuş bulunmaktadır?

Lâhik iktidar nam ve hesabına hükümet raisi emisyona hiç had hudut tanımadığını ve öyle yürüdügünü söylüyor. Fiiliyat da memlekete başka bir hareket düsturu göstermemektedir. Başlı başına Toprak Mahsulleri Ofisi için Merkez Bankasına ödenemez borcu 1953 de 352 milyon ve 1954 de altı yüz küsur milyon lira seviyesine çıkaran ve bu yoldan da emisyonu şişiren bir siyasetidir ki Başvekil memlekete iktisadi bir muvaffakiyet olarak ara eylemektedir.

Filvaki takip edilen siyasetin vardiği yenilmez meyveler göz önündedir: Para hacminin ulu orta genişlemesi, kitle elinde iştira kuvvetinin şişmesi, mal ve hizmet piyasasında arzın talebi karşılıyamaması, ihracat bedellerinin ithalât bedellerine yetişememesi, liberasyonun ilga edilmesi, bir takım haricî borçların ödenemez hale gelmesi, iptidai madde ithal edilememekten fabrikaların kapanmaya başlaması, harp zamanı işin kaleme alınmış Milli Korunma Kanununa yeniden ihtiyaç hâsıl alarak bir takım hükümlerinin tekrar tatbikata geçirilmesi ve saire! İkinci dünya harbinin hitamından dokuz sene sonra sulh içinde bir «harp iktisadı» havasım memleketin bugün se zip duymamasına imkân var mıdır?

Tek parti hükümetini emisyona hudut koymak ve ihracat ile ithalât arasında muvazene gözetmekle «töhmetlendiren» iktidar lideri bugün matbuata ve memlekete dönüp diyor

¬ Bizler işte o siyasetin aksi bir istikamet tuttuk. Bunu bilerek yaptık. Hiç de pişman değiliz.

Tâdbirlerin «bilerek» alındığında şüphe yoksa da o tedbirlerin doğuracağı bir takım çok acı neticeler için de bilerek, hesap edilerek, zamanında derpiş edilerek yola çıkılmıştır, d e m i y e muhatap vatandaşlarda «hüsn.ü zan» ve «hüsn-ü niyet» imkân veremez, kanaatindeyim. Doğan neticeler nihayet tecrübesizlikten, nihayet ihtiyatsızlıktan, nihayet . değil üç ay, hatta — on beş yirmi gün sonraki vaziyeti dahi daha evvel görememekten doğma hatalar, kazalar ve hatada ısrarlar olarak kabul edilebilir. İktidar biç de beklemediği vaziyetler karşısında kalmıştır.

Yine Yeşilköy toplantısı gibi bir absın toplantısı sırasında değil mi idi ki ithalât güçlükleri için aynı lider ve aynı hükümet reisi 30 Ocak 1953 tarihinde aynen şu sözleri söylüyordu:

hür memleketlerin arasındaki beraber. ligi zamanımızda artık o derece vuzuh kastetmiştir ki milletlerin egemenlik perdeni altında tabiî servetlerinin işletilmesine mani olmaları hür âleme karsı işlenen bir suçtur. Amerika Birlesik Devletleri 8 senedir çeşitli adlar altında milyarlarca dolan milletlerarası tesanüt İçin harcamaktadır. İşte bunun gibi iktisaden geri kalmış memleketlerin tabii servetlerinin isletilmesini yabancı sermayeye açık tutmaları gerekir. Aksini iddia etmek mesnetsiz bir iddia, kötü bir milliyetçilik olur.

Vakıa geçen asır zarfında insanlara asırı bir istismar fikri hâkim olmuştur. Memleketler iktisadi muhtariyetlerini de kaybetmişlerdir. Fakat bugün böyle bir mesele mevzuubahis değildir. Zira dünün sermayedar memleketleri olan İngiltere ve Fransa dahi bugün bazı sahalarda dışardan sermaye ithal etmektedirler.

Türk ekonomisi ise İngiltere ve Fransa ekonomisine kıyasla daha fazla yabana sermayeye muhtaçtır. Türk ekonomisi yeniden bir kuruluş halindedir. Türk ekonomisinde teçhizat masrafları oldukça büyük bir yer işgal etmektedir. Yabana sermayenin gelmesi ticaret bilançomuzun bu kaleminde dışarıya ödediğimiz meblâğı bir as hafifletecektir, dışardan gelen sermaye memleketimizde iş hacmini arttıracaktır. Millî gelir çoğalacak, bunun tabii bir neticesi olarak da ferdî gelir lerde bir yükseliş olacaktır. Onun için yabancı sermayeye geçen asırlardaki veçhesiyle değil, bugünkü görünüşüyle bakılmalıdır. Görünüş güler yüzlüdür ve kanaatımızca bu güler yüzlülük de samimidir. Zira bugünün milli hudutları içindeki Türkiye geçen asrın üç kıtası üzerine yayılan Osmanlı İmparatorluğundan daha kuvvetlidir. Kapitülâsyonlar kaldırılmıştır, batı blokunda selefimizle mütenasip bir yerimiz vardır, itibarımız milletlerarası münasebetlerde büyük devletler mesabesindedir. Bu, edebiyatçılarımızın muhayyilesini süslüyen çeşitli çiçeklerin meydana getirdiği bir buketin hayali görünüşü değil, fiilî olan bir durumun gerçek ifadesidir. Onun için memleketimize gelen her yabancı sermaye yürekten karşılanmalıdır. Yoksa kendi takatimizle kalkınmamız uzun yıllara vabestedir.

Fakat kendi takatimizle yapacağımız işler için yabancı sermayeye fazla iltifat etmemeliyiz. Açıkgöz ve kabiliyetli bir millet olan Japonlar ekonomik kalkınmaları bahis mevzuu olduğu vakit «yol ve elektrik için yabancı sermayeyi istiyoruz, fakat bu sermaye lütfen oyuncak sanayiine gelmesin» demişlerdir. Milli meselelerimizin hallinde gözönünde bulunduracağımız hususlardan biri de herhalde buna ben zer meselelerin vaktiyle diğer memleketlerde nasıl halledilmiş olduğuna bakmaktır.

— liberasyondaki tahditler çok muvakkattir. Hatta belki on beş yirmi güne kadar eski sisteme tam olarak rücû edilecektir. Biz memleketin tahdit sisteminden zarar göreceğine kaniiz..>>

Aradan bir buçuk sene geçti. Liberasyona dönmek şöyle dursun, memleket ithalâta tatbik edilen «tahsisler» sisteminin ve bu sisteme ister istemez hâkim «dar», «tahditçi» ve, «mütekabbız» bir politikanın her gün biraz daha sertleştiğine sabit oldu. Öyla ki mal kıtlığını telâfi için bugün Milli korunma kanunu hükümlerinden istiane edilmektedir. Ve sonra. Ticaret Vekilinin harici borçlar hakkında verdiği izahattan da öğreniyoruz ki: Hâlen «fert itibariyle bazı müesseselerin ödeme gecikmelerinden müteessir ve şikâyetçi oldukları muhakkaktır. . Vatan - 5 Ağustos 1954 . S. 4. sütun 2».

Hem bizler, iktidardaki partinin dünkü muhalefet devrinde hükümet ele alındığı zaman için emisyona had hudut tanınmayacağı kabilinden sarfedilmiş sözler hiç, hatırlamıyoruz. Değil öyle büyük sözlere, hatta yumuşak tarafından:

— Partimiz parayı memleket hizmetine amade tutacaktır, şeklinde ima yollu olsun sözlere bile uzaktan yakından sâmi olmadık, Hele Demokrat Parti iktidara gelmezden evvel ve hatta geldikten sonra yakın zamanlara kadar mümessillerinden:

«— Cihazlanacak bir vatan sahibi olmanın saadetine karşılık beş on sene bazı mahrumiyetleri göze almak lâzım!» yolunda ikaz edici veya bir program maddesi hatırlatıcı sözleri biç duymadık. Bu çeşit sözleri memleket halkı yeni yeni işitmeye başlamaktadır.

İktidar için «Nâgeh zuhur» mahiyette sonradan ortaya çıkan vaziyetler hâlen hükümete «Ta'lil baad.el vuku» kabilinden «yaptıklarımızı bilerek yaptık» demiye müsaade edebilse de ortadaki acı neticeler muvacehesinde «pişman değiliz» sözünü — kanaatimizce — söyletmemelidir.

Alelâde hayatta olduğu gibi iktisadi sahada da «cesaret» demek alelıtlak gözü peklik veya hesapsız kitapsız atılganlık demek değildir. İşler olup bittikten sonra politika lisanı ihtiyatsızlığın adım hamle, plânsizliğin adını akın koymuştur. Bu yüzdendir ki en son devirde de mem lekette hakiki ve esaslı bir sermaye piyasasının kurulabilmesi bakımından bir fırsat daha kaçırılmıştır. Fırsat tabiriyle burada meselâ 1875 (harici tediyelerin tatili) 1929 '1938 itilâfının tek taraflı feshi), 1936 (1933 anlaşmasının tadili), 1938 (aynı anlaşmanın bir kere daha tadili), 1942 (Varlık vergisi), 1946 (Yedi Eylül budama ameliyesi), hâdiselerin hâtıralarını hem dahilde hem hariçte zihinlerden silmek için son üç seneye ait fevkalâde bir konjonktürün hazırlayıp Önümüze koymuş olduğu fırsatı kastediyoruz.

Başındaki iktidardan memleketin ölçü ve muvazene beklemesi en birinci hakları arasındadır.

Maliye

Vergilendirmede adalet

İnsanlar teşkilâtlanmış bir cemiyete yaşadıklarından, kendiliklerinden, müşterek ihtiyaçlarla karşılaşırlar. Bu nevi ihtiyaçların tatmini zamanımızda devlet veya mümasil teşkilât tarafından yapılmaktadır. Müşterek ihtiyaçların tatmini babında gereken nak di imkânların temini maliye ilminin konusunu teşkil eder. Anayasamızın vergiyle ilgili maddesi vergiyi «vatandaşların devlet giderlerine iktidarları nisbetinde iştirak» diye tarif eder. Türkiye gibi ekonomik bünyesi zirai olan ve nüfusunun yüzde seksen üçü köylerde yaşıyan ve millî gelirin yüzde altmışına yaklaşan bir miktarını oradan temin eden memleketimizde büyük bir zürra sınıfının vergiden muaf tutulması anayasamızca tarif edilmiş olan vergi müessesesi fikriyle pek bağdaşmaz. Bir cemiyetin nimetlerinden is tifade etmesi gerektiği gün ışığı kadar parlak bir hakikattir.

Yalnız böyle bir zirai gelir meselesinin vergilendirilmesi bahse konu olduğu vakit bazı güçlüklerin ortaya çıkacağı da zirai iktisatta rastlanılan me seleler arasındadır. Zira ziraatte maliyet fiyatının sarahaten bilinmesi, istihsal hacminin önceden kestirilmesi oldukça dikenli davalardandır. Fakat buna rağmen milli gelirimizin % 60 ını teşkil eden bir sektörün de vergiden muaf tutulması en basit ifadesiyle adaletsizliktir. Gerçi memleketimizde ziraatle uğraşan vatandaşlarımızın büyük bir kısmı küçük işletme sahibi çiftçilerdir. Bunlar zaten gelir vergisi kanunumuzun asgari geçim indirimi haddinin altında bir gelire sahiptirler. Bu bakımdan esasen vergiye tâbi tutulmıyacaklardır. Fakat diğer yanda büyük işletme sahibi olan ve adetleri bir bayii kabarık bulunan ziraatçi vatandaşlarımız vardır ki bunlar bir sene zarfında yüzbinleri geçen ve bazan milyonlara yaklaşan gelire maliktirler ve bu gelirleri karşılığı devlete giderler için hiç bir iştirak payı ödememektedirler. Zamanımızda zirai sektörden başka sahalarda çalışanlar bazan ezilmeleri pahasına devlete vergi öderlerken iktidar sahibi vatandaşlarımızın vergi ödemeleri kanun karşısında vatandaşların eşitliğinden bahseden anayasamızın 69 uncu maddesinin ru-

huna hiç de uygun düşmemektedir. Bugünkü haliyle devlet gelirleri şehirli ve dar gelirli vatandaşların üzerindedir. Asıl bu sınıf — şayet himaye mevzuu bahis ise — himayeye muhtaçtır. Maliye siyaseti, imkânların değerlendirilmesi hüneridir. Bu hüner biraz da esnafımız, dar gelirli vatandaşlarımız için kullanılmalıdır. Maliye ulemaları içinde verginin terbiye edici fonksiyonundan bahsedenler olmuştur. Onlara göre vergiye tâbi olan bir müteşebbis ile vergiye tâbi olmıyan bir müteşebbis arasında düşünce, muhakeme tarzı, iktisadî hâdiseler karşısında davranış, tutum bakımından fark vardır. Mükellef sıfatını haiz olanlar daha rasyonel hareket edeceklerdir. İktisadi hayatta rasyonel düşünme, makul olma demektir, nereye bastığını bilmek demektir, bir kelimeyle iktisadî düşünme demektir. Bütün bunlar nazariyat sahasında söylenmiş olan ve bir az da hakikat payı taşıyan sözlerdir.

Bir vakitler İstanbul İktisat Fakültesi profesörlerinden Neumerk'tan Almanyaya gitmeden evvel — bu hususta bir rapor vermesi talep edilmişti. Mumaileyh, verdiği raporda, ziraî sahaya vergi teşmil edilecek olursa senede yüz milyon lira civarında bir gelir elde edileceğini bildirmişti. Memleketimiz, son seneye kadar açık bütçelerle idare ediliyordu, son sene bütfesinde de "sözde denk" dedirtecek yönler vardır. İhtiyaç baş gösterince ister istemez tatminini icap ettirdiğinden devlet çeşitli yönlerden kendine varidat temin etme yollarına tevessül etmekte, bu hal de paramızın değerini düşürmektedir. Malî bakımından ziraî sektörün vergilendirilmesi faydalı olaçaktır. Çünkü devletin varidatı artaçaktır. Paramızın istikrara kavuşması, bazı vatandaşlardaki aşırı satın alma güçlerinin elinden alınmasına bağlıdır. Çünkü nakdî parayla ifade edilen efektif talep bu sınıfın elindeki aşırı satın alma gücü yüzündendir. Onun için gelir vergisinin ziraî sahada da tatbiki samimî kanaatımızca ister maliye politikası, ister para politikası,, ister umumî iktisat politikası olsun fayda doğuracaktır. Gerçi bazı güçlüklerle karşılaşılacaktır. Köylülerimizin gelir vergisinin icabatını yerine getirmeğe intibak edip edemiyecekleri,başlangıçta bir vergi kaçakçığıyla karşılaşıp karşılaşmıyacağımız, üzerinde münakasa edilmesi gereken hususlardır.

Fakat eninde sonunda Türkiyede de gelir vergisini kabul etmiş olan diğer memleketlerdeki gibi ziraî gelirler vergilendirilecektir. Her yenilik başlangıçta bazı mahzurlar taşır. Zaman bu mahzurları giderir. Elhasıl gelir vergisinin ziraî sektöründe gecikmek faydalı olmaktan da çok mahzurludur. Meşhur tabiriyle "yarın daha geç olacaktır."

Zira, kalkınma hamlesi içinde bulunan Türkiyenin, bütün vatandaşlarının yardımına ihtiyacı vardır.

Aband'da turistler
İç turizm, kalkınıyor

Sosyal hayat

Danimarkalının hakikat olan rüyası: Ev ve bahçe sahibi olmak

Bir ev ve bahçe sahibi olmayı kim istemez? Her yerde olduğu gibi Danimarkada da binlerce ailenin en büyük arzusu kendine göre bir eve ve bir de bahçeye sahip olmaktır. Fakat şimdiye kadar bu rüya ancak uzun yıllar çalışıp didinerek para biriktirdikten sonra hakikat olabiliyordu. Halbuki bugün değerinin % 5 ini temin etmekle Danimarkada bir ev sahibi olalirsiniz. Çünkü artık mesken olarak şehirlerde çok katlı binalar yerine yalnız bir aile için tek katlı küçük evler inşaatı süratle gelişmekte ve böylece ailenin rüyası da hakikat olabilmektedir.

İnşaat sisteminde görülen bu «ihtilâl» in en belli başlı sebebi Danimarka hükümetinin 1951 de kabul ettiği ve küçük mesken inşaatlarında büyük kolaylıklar ve çok elverişli şartlar temin eden bir kanun olmuştur. Bu kanuna göre, hükümet % 2.2 ile 3,2 arasında olmak üzere çok düşük bir faizle ev yaptıranlara ödünç para vermekte ve evleri de 20 sene müddetle bazı vergilerden muaf tutmaktadır. Bu kanun yürürlüğe girmeden önce mesken inşaatlarının finansmanı, inşa edilecek binanın ipotek edilmesi mukabilinde kredi ve ipotek müessesecerinin aracılığı ile temin edilen uzun vadeli borçlarla mümkün olmaktaydı. Bu şekilde temin edilen para ise harpten önce inşaat için gerekli olan miktarın % 60 veya 70 ni buluyordu. Harpten sonra ise bu müesseseler fiyatların yükselişine ayak uyduramadıklarından ödünç verebildikleri miktar ile meskenin hakikî değeri arasında büyük bir fark hâsıl olmuştur. Bugün bu kredi müesseseleri inşaat masrafının ancak % 30 unu verebilmektedir.

Bu durum karşısında devlet müdahalede bulunarak, kredi müesseselerinin verdiklerine eklenmek üzere, çok az faizle ödünç parayı inşaat sahiplerine temin etmiştir. Böylece inşaat masrafının % 80 ilâ % 95 karşılanabilmektedir. Arsanın satın alınması ve inşaatla ilgili diğer masrafları da bu nisbete dahildir.

Böylece 800 metre karelik bir arsa üzerinde 4 oda, 1 mutfaktan müteşekkil ve kaloriferli küçük bir ev bugünkü rayiç üzerinden 2,5 milyon franga mal olmaktadır. Bu hale göre, böyle bir eve sahip olmak istiyen bir ailenin 125 bin frangı olması kâfi gelmektedir. Ailenin senede ödiyeceği taksit, faiz ve vergi miktarları tutarıma 80 bin frangı bulduğu düşünülürse bunun çok defa bir apartman katı kiralamaktan daha ucuza mal olduğu görülür. Bu sebepten dolayı bu tarz küçük ev inşaatı gittikçe gelişmekte, aynı zamanda da mimarî ve inşaat sahalarında yeniliklere yol açmaktadır.

Dünyanın hemen her tarafında olduğu gibi Danimarkada da da aile İçin bir ev mefhumu gittikçe yayılmaktadır. Bu mevzuda kabul edilen esas bir ailenin günlük hayata icaplarını karşılıyabilmektir. Müşterek bir bayat çerçevesi içinde, fakat her ferdin ihtiyacım ayrı ayrı göz önünde bulundurmak.

Böylece tek aile için düşünülen küçük ev tiplerinde en önemli mevkii müştereken kullanılan oturma odası almaktadır. Bu oda ailenin toplantı mahalli olduğundan önce rahatlık meselesi göz önünde bulundurularak bir kanape ve birkaç koltuk alacak şekilde odanın bir kısmı bir «oturma köşesi» haline getirilmektedir. Bu edaya çok defa, eski bir Danimarka âdetine uyularak saksı çiçekleri ile süslü genişçe bir pencere önü de ilâve ediliyor. Biraz daha büyük tutulan evlerde otarma köşesinden başka küçük bir masa veya kitap rafları yakınına bir koltuk yerleştirilmekle ayrıca bir «dinlenme köşesi» meydana getiriliyor. İyice geniş tutulan oturma odalarında bir büfe ve masa örtüleri için ufak bir dolapla tamamlanan bir «yemek köşesi» ve çok defa bir de «çalışma köşesi» ayrılabilmektedir.

Fertlerin toplu olarak rahatından sonra, şüphesiz ki ilk olarak ev hanımını düşünmek gerekir. Oturma odasına yakın olan mutfakta iş görmeyi mümkün olduğu kadar kolaylaştıracak her türlü çareye başvurulmuştur.

Ebeveyn için biraz büyükçe ve çocuklar için daha ufak olmak üzere iki yatak odası, gündüzleri çalışma odası olarak da kullanılabilmektedir.

Bu tip tek katlı evlere bahçe ile irtibatı daha kolaylaştırdığı ve merdiven sıkıntısını da bertaraf ettiği için çok rağbet edilmektedir. Fakat mahsensiz evler lehinde ne kadar çok şey söylenirse söylensin, Danimarkalılar bu hususta gayet muhafazakâr dav ranmakta ve evin altında geniş bir mahzen ayırtmaktadırlar. İnşaat malzemesi bahsinde ise Danimarka iklimi en büyük rolü oynamakta, son zamanlarda hafif beton inşaat oldukça revacta olmasına rağmen, tuğla ve kiremit daima en başta gelmektedir.

Danimarkanin şiddetli soğukları da ısıtma bahsinde mühim bir mesele teşkil ediyor. Bu hususta son yıllarda yapılan araştırmalar neticesinde evleri en iyi şekilde ısıtmanın ilk çaresinin soğuğa karşı tam mânasiyle tecrit etmek olduğu anlaşılmıştır. Bunun için artık bütün pencereler çift camlı yapılıyor. Hattâ üç katlı olanlar da pek nadir değildir. Isıtma vasıtası olarak da eski zamanın daha çok süsleme vazifesi gören şömineleri yerme şimdi küçük evlerde tas kömürü sobaları kullanılmakta, büyüklerde ise kalorifer tesisatı yapılmaktadır.

Seri halinde inşaat

Tek katlı ev inşaatı sadece hususî teşebbüslere münhasır kalmamaktadır. İnşaat müesseseleri, yukarda bahsedilen kanundan faydalanarak bazen masraf tutarının % 97 sini bile devletten ödünç almak suretiyle seri halinde bu tip evler fosa etmektedirler. Geriye kalan % 3 nisbeti de kiracıların iştirak hissesini teşkil etmektedir ki bu, inşaat tamamlandıktan sonra göz önüne alınan bir husustur.

Bu müesseseler elde ettikleri kârı taksim etmemekte, bununla yeniden inşaata girişmektedirler. Çok katlı meskenler bu tip müesseseler tarafından tercih edilmekle beraber, bir kaçı mahzurlu olmıyacak şekilde birbirine bitişmiş seri halinde tek kata ev inşaatı da süratle gelişmiştir.

Bununla beraber bu müesseselerin yaptırdığı evlerin büyük bir mahzuru vardır. Bu evler kiralanmak üzere yapılıyor ve hiçbir zaman içinde oturanın malı olmuyor. Evlere sahip olma hakkı sadece inşaat şirketine münhasır kalıyor.

Modern bir dairenin sağladığı faydalar ne olursa olsun, halk yalnız kendine ait bir eve sahip olmak arzusuna uymakta ve şehirden; uzaklaşmanın verdiği bütün güçlüklere katlanarak küçük bir ev ve yeşil bir bahçede huzur ve rahatım aramaktadır.

Fuarlar

İzmir Fuarı açıldı

Bu haftanın en mühim iktisadî hâdisesi, şüphe yok ki 20 Ağustosta açılan İzmir fuarıdır.

Reisicumhur Celâl Bayar ve Meclis Reisi Koraltan'ın da huzurları ile açılan bu seneki fuarın, görünüşe göre, geçen seneden daha ziyade alâka çekeceği anlaşılmaktadır.

Esasen büyük ticaret merkezlerimizin başında gelen İzmir, 20 Ağustosla 20 Eylül arasında memleket iktisadiyatının ve turizmin siklet merkezini teşkil eder.

İzmir fuarının menşei, 1924 senesinde Manisa'da ticaret odası tarafından kurulan ve Kâzım Dirik'in buradan aldığı ilhamla ertesi sene 9 Eylülde İzmir Sanat Mektebinde açtırdığı panayırlara dayanır.

Sanat mektebinde iki sene devam eden panayıra daha geniş bir yer temini düşüncesi ile, şimdiki İzmir evlenme dairesinin bulunduğu saha tahsis edilmiş ve fuar hüviyeti ancak 935 senesinde, yeni tesis edilen Kültür Park'ta açılan İzmir sergisinde belirmistir.

İkinci dünya harbinde geçirilen üç senelik kriz istisna edilirse hükümetin de mevzuat ve malî bakımlardan müzahereti sayesinde İzmir fuarı her yıl biraz daha gelişerek bu günkü seviyesine ulaşmıştır.

Fakat, bugün dahi İzmir fuarı, milletlerarası bir fuar olmak karakterine sahip olmuş sayılamaz. Bunun sebepleri iktisadî temellere dayanmakla beraber muhteliftir.

Evvelâ: milletlerarası fuarımızda, sınaî seviyemle dış piyasaların rekabetiyle boy ölçüşmekten çok uzaktır. Ziraî mahsullerimiz, kam madde ve madenlerimiz ise, ticari rekabet zihniyetine uyularak teşhir edilememekte ve binnetice, yabancı alıcıların dikkatini çekememektedir.

Beynelmilel fuarımıza turist celbetmek ve yabancıları misafir edebilmek meselesi ise, ayrı ve henüz halledilemiyen dertlerimizin başında gelmektedir.

Bununla beraber, her yıl biraz daha inkişaf kaydeden İzmir fuarının kitisat, ticaret ve bilhassa iç turizm sahalarında uyandırdığı canlılık kayda şayandır. Fuarda teşhir edilen yerli ve yabancı menşeli mallar hakkında hükümetimizin tanıdığı muafiyet, İzmir fuarına, teşhirden de fazla bir ehemmiyetle, pazar yeri mahiyeti vermekte, bu hal alıcıyı cezbetmektedir.

Beynelmilel ticaret fuarı 15 Mayıs 1955 te New - Yorkta açılıyor

Milletlerarası ilk ticaret fuarının New Yorkta açılması kararlaştırılmış bulunmaktadır. Bilindiği üzere bu karar beynelmilel yedinci yuvarlak masa konferansında alınmış ve bu konferansa muhtelif temsilciler iştirak etmisti. New . Yorkta açılacak olan bey nelmilel ticaret fuarında geçen sene New - Yorkta teşhir edilmiş olan New. Yorkun ithalât ve ihracatı ile beynelmilel ticarete mevzu olan emtialar teşbir edilecek ve fuar beş gün müddetle açık kalacaktır. Fuara 20.000 kadar firmanın iştirak edeceği zannolunmaktadır. İştirak etmesi muhakkak nazarıyla bakılan memleketler, Japonya, Hollanda Hindistanı, Hindistan, Almanya, Hollanda, Büyük Britanya, İspanya, Avusturyadır.

Fuarlar bir nevi pazardır. Senenin muayyen devrelerinde açılır muayyen devrelerinde kapanırlar. Zaten pazar mefhumu, muayyeniyeti de ihtiva eden bir mefhumdur. Pazarların en mütekâmil şekillerinden biri fuarlardır. Fuarların memleket ekonomisine çeşitli yönlerden faydaları vardır. Bir kere çeşitli satın alıcı kitleleri ihtiyaçlarını tatmin etmeden önce fuarlarda teşhir edilen malları görmekte fayda vardır. İhtiyaç sahiplerinin bundan temin ettikleri fayda büyüktür. Zira kendilerine lüzumlu olan emtialardan en faydalı olanını seçme imkânım elde ederler. İştirak eden firmalarını elde ettikleri kazançlar da çok mühimdir: Şöhret inhisarım elde edebilme imkânlarını bulurlar. Bundan gayrı fuarların dahili ekonomi bakımından temin ettikleri faydalar da vardır. İç turizm gelişir, miktarları yüz binleri aşanmilyonlara ulaşan seyyahlar bu fuarları ziyaret ederler. İyi organize edilmiş fuarlara, iyice teşkilâtlanarak iştirak edebilen firmalar kendileri için en iyi reklâm yapabilme şansını ellerinde tuttuklarından bu onlara kendilerini tanıtmak için müstesna bir fırsat hazırlar. Onun için böyle beynelmilel fuarlara iştirak etmekte daima fayda vardır. Biz nedense bu nevi yerlere katılmakta pek iştah göstermiyoruz. Bir teşkilâta iştirak etmek demek başlangıçta miktarı belki de mühim

olan bir meblâğı sarfetmeyi göze almak demektir. Başlangıç hangi müessesede olursa olsun dalma masrafı icap ettirir. Onun için dost memleketler. den başlamak üzere yabancı memleketlerde açılan fuarlara iştirak etmeliyiz. Yunanistanla yirmibeş senedenberi dostuz, Yugoslavya iki Balkan ittifakında mukadderat beraberliği yaptığımız memlekettir. Fakat biz ne Selâsik fuarına iştirak ederiz, ne de Zağrep! İspanyada Barselonda da bir fuar açılır, oradaki fuara da iştirak etmeyiz.

Memleketimizde İzmirde her sene 20 Ağustos — 20 Eylül arasında Enternasyonal İzmir Fuarı vardır. Bir ay müddetle bütün Ege, Marmara bölgesi İzmire taşınır. Ziyaretçilerin sayısı milyonu aşar, İzmir senede bir ay daim! bir hareket halinde bulunur. Vapurlar, trenler, otobüsler tıklım tıklım İnsanlarla dolar taşar.

İşle bütün bu faydalar apaçık ortada durup dururken, ekonomik kalkınma bütün hızıyla devam ederken biz her nedense kendimizi dışarıya tanıttıracak hareketlere girişmekten alakoyarız., Öbür taraftan da iktisat kitaplarında fuarların faydalarından sayfalarca bahseder önemini müdrik olduğumuzu söyler dururuz.. Hareketlerimiz kanaatimize uyduğu .. vakit herhalde önemli memleket meselelerinin birini ve hattâ en başta gelenini halletmiş olacağız.

Amerika

Saatlere gümrük

Avrupanın ortasında Fransa, Almanya, İtalya arasında tabii manzaralarla süslü cennet gibi bir yer vardır: İsviçre! Ülkesi küçük, halkcı çalışkandır. Memleket dağlıktır. Fakat bu dağlar bu memleketin başta gelen servetlerinden birini teşkil ederler. İsviçre Alpleri Isviçrenin turist celbeden tabii bir servet kaynağıdır. Fakat biz Isviçreyi Alplerinden daha çok saatlerile tanırız. İsviçre saatleri dünyaca meşhurdur. Hattâ denebilir ki saat ticareti dünyada İsviçrenin inhisarı altındadır, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Eisenhower aldığı bir kararla İsviçreden ithal edilecek saatlere bundan böyle 1930 tarihli gümrük tarifeleri kanununun tatbikini istemiştir. Buna sebep olarak Amerikadaki saat sürümünün yüzde yetmişinin İsviçre firmalarının elinde bulunması gösterilmektedir. Alınmış olan karardan sonra İsviçre saatlerinin fiyatları yükselmiş olacağından bunlara karşı talep azalacak ve yerli saat sanayii İsviçre saatlarına karşı korunmuş bulunacaktır.

Amerika Birleşik Devletlerinin dış memleketlerle olan iktisadi ve mali münasebetlerinde yardım yerine ticaret formülünün hâkim olmasının beklendiği bir sırada bu kararın alınman sade İsviçrede değil, başka memleketlerde de endişeyle karşılanmıştır. Bu kararın yalnız saate inhisar etmeyip diğer mallara da teşmil edilmesinden korkulmaktadır.

Bundan önce de belirtmiş olduğumuz gibi Amerikan yardım politikası ilânihaye devam edemiyecektir. Yardım yerine ticaret kaim olacaktır. Normal olanı budur. Fakat nedense Amerika Birleşik Devletlerinin bu hususta söyledikleri hareketlerine pek uymamıştır. Ama bundan bizim kendi namımıza almamız gereken bir ders vardır. O da Amerika Birleşik Devletleri gibi her bakımdan zengin, çeşitli ekonomik kaynaklara sahip bir memleket bile bazı hususlarda yerli sanayiini koruma lüzumunü hissetmektedir. Halbuki biz bu bakımdan ne kadar ilgisisiz. Ceplerimizdeki dolma kalemlerden, evlerimizdeki saatlerden tutun da bindiğimiz dolmuş lara kadar her şeyin en âlâsı bizde, Türkiyede.

İktisadî meseleler cok yünlüdür, gelire ait yönleri vardır, gidere ait yönleri vardır; bu yönler neticede birbirine bağlanır ve sonunda iktisadî bir kudrete sahip olmada toplanır. Ekonomik kalkınma gelirlerimizi arttırmistir. Giderlerimiz de gelirlerimize uyduğu vakit atalarımızın dediği gibi ayağımızı yorganımıza göre uzatmış olacağız.

İsrael

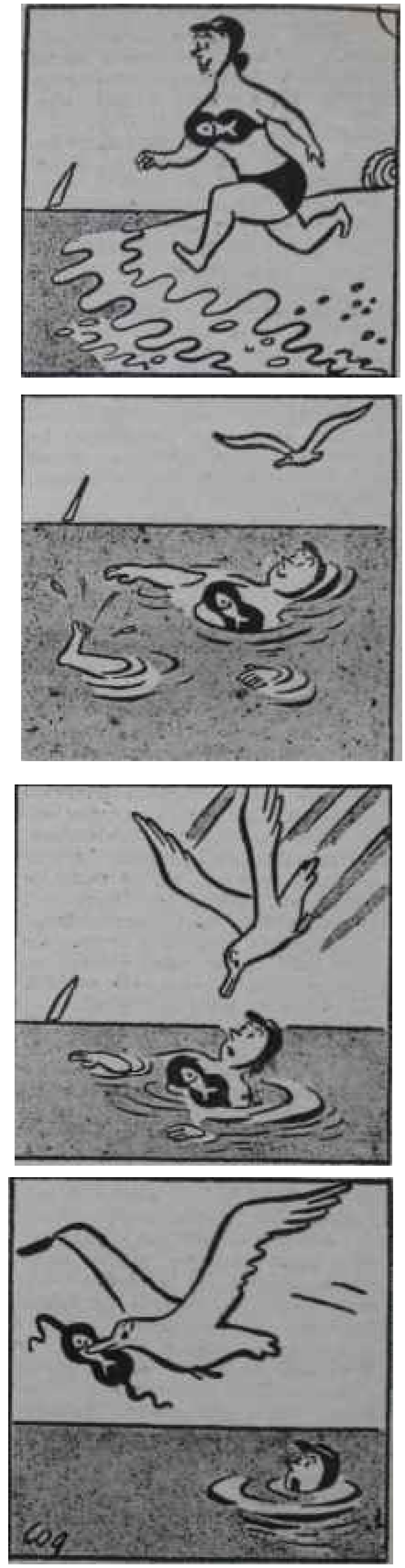
Dünya Bankasına yeni bir üye

İsrael milletlerarası para fonunun ve Milletlerarası Kalkınma ve İmar Bankasının âzası olmuştur. Bu hususta ilgili formalitelerin hepsi ikmal edilmis ve anlaşma İsraelin Vaşington Büyükelçisi Abba Eban tarafından imzalanmıştır. İsraelin milletlerarası para fonuna iştirak payı 4.500 000 dolar Olun 45 hisse senedinden ibarettir. İsraelin iltihakıyla milletlerarası para fonu ve Milletlerarası Kalkınma ve İmar Bankasının üye adedi 57 ye baliğ olmakladır. İsraelin ödediği istirak payıyla, para fonunun payları meblâğı 8 852 900 000 dolara ulaşmıştır. Bankanın kaydî sermayesi ise 9.152.000.000 dolardır.

Arap âlemi içinde bir diken diye tavsif edilen İsraelin milletlerarası para fonuna ve Dünya Bankasına katılmasını iyi karşılamak ve yeni üyeye hoş geldin demek gerekir. İsrael küçük bir devlettir. Fakat iktisadî münasebetlerde oynadığı rol maddi varlığıyla ölçülemiyecek kadar büyüktür. Zaten olaylar da bunu göstermektedir.

İsrail, Arap memleketlerine, iktisadî ve mali bir tehlike olduğunu hissettirmiştir. Arap memleketlerinin bu çıbanı olmadan boğmak yolundaki teşebbüsleri de neticesiz kalmıştır.

Gamsız teyzenin maceraları

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Sovyetler Birliği dahilinde üç haftalık bir seyahat yapan Lee Lincoln Moskova dan ayrılmıştır. Amerikan elçiliği bu seyahati gayri kanuni addetmektedir. Lincoln, Amerikan hükümetinden müsaade almadan Londrada bir talebe kafilesine iştirak ederek bu seyahate çıkmıştır. Seyahat boyunca, Moskova, Leningrad, Stalingrad, Rostov ve diğer baza şehirleri dolaşmıştır.

Halen Londrada bulunan Lincoln ise bu seyahati sadece tecessüs yüzünden yaptığını söylemektedir. Hâmil olduğu pasaport bütün Amerikan pasaportları gibi "Sovyetler Birliği dahilinde yapılacak seyahatler için muteber değildir" ibaresini taşımakta idi. (A.P.)

Amerikan Kongresine General Mc. Arthur'a teşekkürlerinin bildirilmesine dair yapılan teklif iki demokrat aza tarafından şiddetli bir şekilde tenkid edildiğinden neticesiz kalmıştır.

İtraz edenler, temsilci Herman P. Ebertharter ve Emanuel Celler'dir. Bunun üzerine lâyiha otomatikman iade edilmiştir.

Silâhlı birlikler komitesi tarafından tasvip edilmiş olan bu lâyiha General Mc Arthur'a «hürriyeti korumak ve insanlığı aydınlatmak hususunda milletine gösterdiği büyük hizmetten dolayı kongrenin minnettarlık ve teşekkürlerinin bildirilmesi» teklif edilmekta idi. (New - York Herald Tribüne)

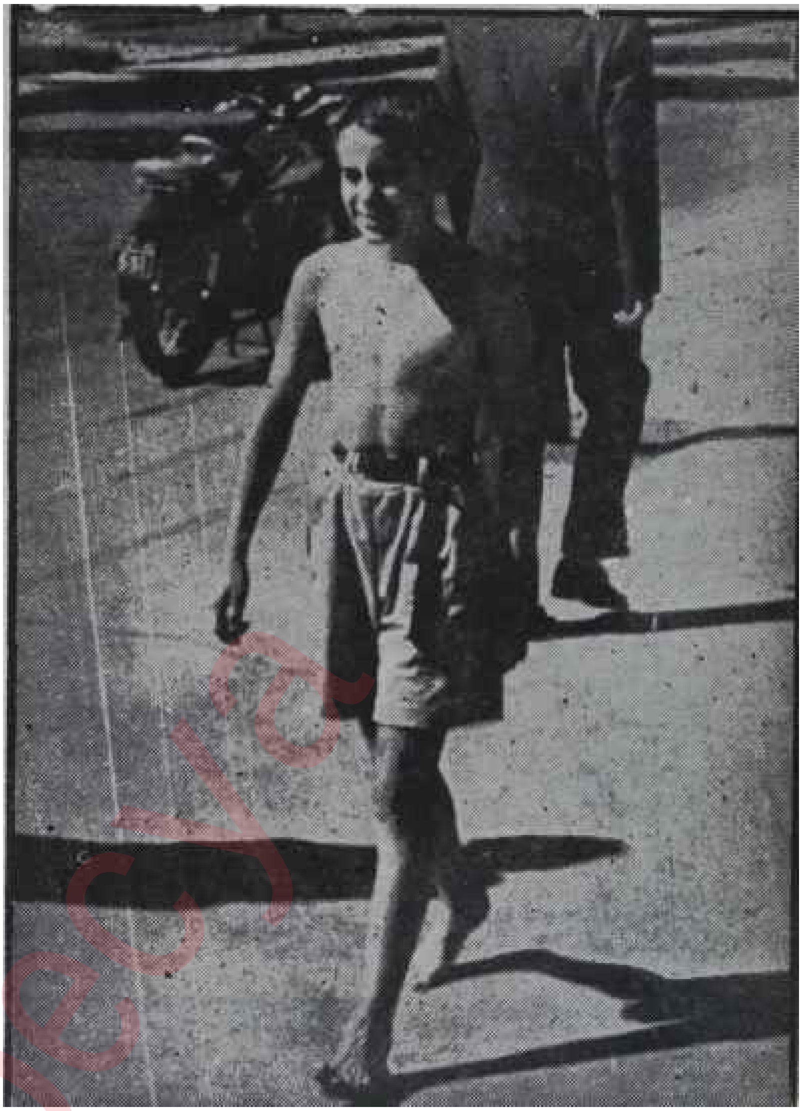
Ağustosun dördüncü günü Pekinde, son senelerde az görülmüş şiddette bir fırtına çıkmıştır. Bu arada bir yıldırımla American Distilling Company'e ait bazı binalar tamamen yanmış ve 42.000 varil viski de ziyan olmuştur. Zarar 3,5 milyon dolar tahmin edilmektedir. (A.P.)

Meşhur Fransız artisti Maurice Chevalier, bir aydanberi beklediği Amerika vizesini bir kaç gün evvel alabilmiştir. Paristeki Amerikan sefareti, vizenin neden bu kadar bekletildiğine dair sualleri cevapsız bırakmıştır. Buna rağmen dolaşan şayialara göre, Chevalier'in Stockholm'da bir müddet evvel toplanan Komünist Barışseverler kongresine katılmış olmasıdır.

Ancak, Maurice Chevalier politika ile hiç alâkası olmadığını ve bu kongreyi de, siyasetle alâkası olmadığı zannı ile iştirak ettiğini söylemiştir. (New - York Herald Tribüne)

Eski orta sıklet dünya boks şampiyonu meşhur Ray Sugar Robinson bir kaç gün evvel Pariste iki kalpazan la birlikte mahkeme huzuruna çıkmıştır. İki kalpazan eski boksöre 700 tâne sahte dolar vermişlerdir. Robinson da meseleden habersiz dolarları franga çevirtirken yakalanmıştır.

İki sabıkalı sahtekar Voslov Souharda adında 32 yaşında bir Çekoslovak ve Isidore Ben Ali adında 45 yaşında bir Araptır. (U.P.)

Yurtta sıcak

Yalın ayak, başı kabak

Britanya adaları bu sene tam 850 bin tane turist bekliyor. Bunların getireceği döviz miktarı tam 364.000.000 milyon dolardır.

Bu ziyaretçi sayısı, taç giyme merasmi için gelenlerden 31 kişi fazla olacaktır. Fakat, British Travel and Holiday Assodation'un fikri, İngiltereye bundan da fazla turist getirilebileceği şeklindedir. Bu müessese neşrettiği broşürlerde her sene 1 milyon turist celbinin imkân dahilinde olduğunu ileri sürmekte ve hükümeti bu yolda fazla gayret göstermemekle itham etmektedir.

Turistler İngilterenin en mühim dolar gelirini teşkil etmekte ve İngiltereye giren döviz senede 36 . 100 milyon dolar arasında değişmektedir.

Turistlerin İngiltereye gösterdikleri bu büyük rağbete sebep, mükemmel işleyen hava yolları ile turistlerin kısa zamanda ve az para harcayarak bütün memleketi görmek imkânını bulmalarıdır (New~York Times)

Amerikada golf turnuvasının biletlerini satan güzel yıldız Elaine Stewart elindeki biletleri kolaylıkla satabilmek için garip bir piyango ter-

tip etmiştir. Haine Stewart kendisinden bilet alanlara bir numara vermektedir. Hafta sonunda yapılan keşidede kazanan numaraların sahiplerine bir öpücük vermektedir.

Bu güzel bilet satıcısını öpmek isteyenlerin çokluğundan, biletler satışa çıktığı gün hepsi satılmıştır. (New . York Herald Tribüne)

İtalyanın Chieti şehrinde Victoria Antonio isminde altı yaşında bir çocuk pencereden sarkarken muvazenesini kaybederek kaldırıma düşmüş, fakat şans eseri olarak burnu dahi kanamamıştır. Fakat Victoria'nın annesi oğlunu o kadar çok dövmüştür ki zavallı çocuk hastahaneye kaldırılacak hale gelmiştir. (A.P.)

New . Yorklu bir gazeteci Amerikanın dört bir yanına dağılmış olan kızıl derili kadınlar arasında bir güzellik müsabakası tertip etmeğe karar vermiş ve bunun için yarısı kızıl derili kabile reislerinden, yarısı da Amerikalılardan bir jüri teşkil etmiştir.

Müsabakada Amerikalılar ile kabile reisleri arasında günlerce devam eden bir ihtilâf çıkmıştır. İhtilâfa sebep Amerikalıların seçtiği zayıf kadını bazı kızılderililerin beğenmeyişidir. Zayıf kadın da güzel olurmuymus diye itiraz eden kabîle reisleri şişman bir kızı püzellik kraliçeliğine lâyık görmüşlerdir. Her iki taraf da seçtiğinde ısrar edince, bu ihtilâfın halledilemiyeceğini anlayan gazeteci her iki kızı da güzellik kraliçesi ilân etmiştir. (New-York Times)

Yeni Zelândanın Auckland şehrinde şimdiye kadar görülmemiş bir şey olmuş, üç kız kardeş aynı gün ve aynı saat içinde doğurmuştur. Aucklandlı çiftçi Stevens'ın kızı olan bu kardesler birbirlerinden ayrı tarihlerde ev lendikleri halde aynı günde doğum sancıları tutmuş ve aynı saatte doğurmuşlardır (AJP.)

Dünyanın, en meşhur maceraperestlerinden biri olan Giacono Casanovanın bütün maceraları bilindigi halde çehresi hakkında fazla bir bilgi mevcut degildir. Bu maceraperest adamın maceraları neticesinde vukua gelmiş çirkin bir yara izinin bulunduğu rivayet edilmektedir.

Geçenlerde Cassnova'nın üçüncü bir tablosu bulunmuştur. Bu tablo da. Casanova'nın yüzü ve vücüdu görünmekte ve böylece rivayetlerin asılsız oldugu anlaşılktadır (New . York Herald Tribüne)

Turistleri eğlendirmek onları cezbetmek maksadıyle, Amerikalılar, eski bir usulü ele alarak orjinal bir musabaka serisi çıkarmışlardır. Müsabakanın mahiyeti şudur: Müsabıklar o muhitin en şöhretli kimselerini canlandıracaklardır. Müsabakaya fazla kimselerin katılmasını temin etmek maksadiyle de derece alanlara verilen ikramiyeler bir hayli yüklüdür. (U.P.)

New . York'daki bir sigorta kumppanyası, h a l k mahallesindeki evinden kanunsuz bir şekilde çıkarılmış olan yeni bir ailenin hakkı olan tazminatı ödemek istememiştir. Bunu haber alan kiracıların hakkını koruma cemiyetinin kadın azaları sigorta şirketi aleyhine protesto gösterileri tertip etmeğe karar vermişlerdir. Cemiyet idare heyetine mensup altı kadin, bu maksatla sigorta şirketi idare meclisi odasına girmiş ve kendilerini oturdukları iskemleler ile birlikte kaloriferlerin radyatörüne zincirlemişdir. (Daily Telegraph)

Londra gazetelerinden birinde şöyle bir kayıp ilânı çıktı:

1948 senesinde evden çıkarak bir daha geri gelmeyen kardeşimi arıyorum. Kırk yaşlarında olan Robert Grangeri tanıyanların, insaniyet namına haber vermelerini rica ederim.

Robert Granger kendisi ile evlenmek isteyen 400 kadından kurtulmak için saklanmaktadır. Bu hâdise kırklık bekârın Londrada bir gazeteye çocuklu bir dulla evlenmek istediğini bildiren bir ilânı üzerine patlak vermiş, adam bir hafta içinde çocuklu 400 duldan mektup almıştır.

İşin buraya varması bekarı öylesine korkutmuştur ki, adamcağız pılısını pırtısını toplayıp evini terketmiştir.

Dört yıldır bütün İngiliz gazetelerinin aramalarına rağmen hâlâ bulunamamıştır (Reuter's).

Meşhur sinema yıldızlarından Tony Curtis stüdyoda telâşla dolaşıyor, sanki birini arıyordu. Orada bulunan sansın bir figüran hayran hayran genç yıldıza bakıyordu, Tony Curtisin ken disine doğru yürüdüğünü görünce gülümsemeğe başladı.

Tony genç kızın yanına yaklaşarak, "size hemen hemen her akşam burada otururken rastlıyorum" dedi. "Bilmem farkında mısınız?"

"Evet, Mr. Curtis, ben de sizi görüyorum".

Tony Curtis bunu fırsat bilmiş gibi bir halde, "bu gece boş musunuz?" diye sordu.

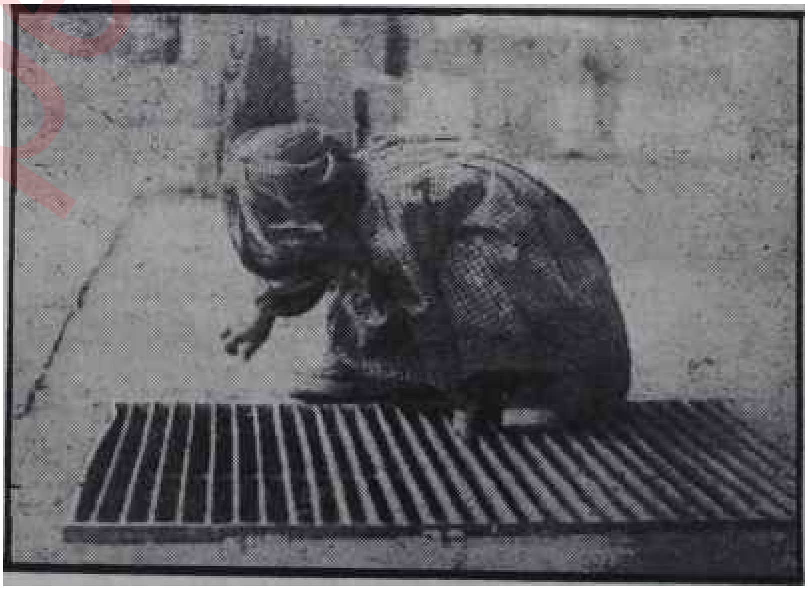
Genç figüran bu tekliften büyük ümitlere kapılmıştı. Derhal:

"Evet" diye cevap verdi, "Niçin sordunuz?"

"Bu akşam karım Janet Leigh ile bir yere gitmemiz lâzım, fakat küçük Tony'yi bırakacak adamımız yok. Bu gece gelir misiniz? diyecektim." (Redars Digest),

Bir müddet evvel boynuna bir otomobil lâstiği geçmiş olarak görülen ve bu yüzden denize dalamayan fok balığı Sally'nin yakında bir yavrusu olacağını anlayan Amerika Hayvanları Koruma Cemiyeti yeniden faaliyete geçerek foku yakalamağa çalışmağa başlamıştır. Zira fok balığının bu vaziyette çok ıstırap çektiği tahmin edilmektedir. (New . York Herald Tribune)

Hoş Resimler

Parasını düşüren çocuk

H İ K A Y E

Ö L Ç Ü

Yazan: Guy de MAUPASSANT

Çev: Orhan Remzi YÜREGİR

Cinayet mahkemesinin huzuruna çıkarılan iki maznunun isimleri Caesar İsidor Brument ile Prosper Napoleon Cornu idi. Davacı ise Madam Brument'ten başkası değildi. İki meznun, suçlulara mahsus parmaklığın gerisinde yanyana oturmak taydılar. İkisi de köylü idi. Brument'in kısacık kolları ve bacakları, kocaman bir kafası vardı. Kendisi domuz kasabıydı ve Criquetot semtinde oturuyordu. Arkadaşı Cornu ise orta boylu zayıf, sarı saçlı birisiydi. Aptalca bir yüzü vardı, kolları bir orangotan maymunun kollarına benziyordu Dizlerine kadar uzanan mavi renkli bir gömlek giymişti. O da ayni semtte otelcilik yapıyordu. Madam Brument ise zayıf, sakin, geçkin yaslı bir köylü kadınıydı. Uykusuz gözlerle etrafını süzüyordu.

"Demek böyle diye başladı. İki maznun beraberce eve geldiler ve sizi öldürmek için su dolu fıçının içerisine attılar değil mi? Şimdi bütun hâdiseyi anlatınız bakalım."

Madam Brument ayağa kalktı.

"Eve girdikleri zaman fasulyenin ayıklanmasını bitirmiştim. Bunları görünce "yine ne halt karıştıracaklar?'' diye kendi kendime sordum. İkisi do tuhaf tuhaf bana bakıyorlardı. Hele Cornu'nun bakışı çok korkunçtu Onlara "ne istiyorsunuz?" Hâkim:

dedim. Cevap vermediler ve beni süzmeye devam ettiler."

Bu sırada Cornu, Madam Brument'in sözlerini kesti.

"O sırada iyice sarhoştum, bay hâkim!.."

Sonra arkadaşına döndü.

"Sen de söylesene, zilzurna sarhoş değil miydim?"

Hâkim kızdı.

"Sıranız geldiği zaman konuşursunuz. Şimdi dileyin!"

Madam Brument'e de:

«Siz devam edin!» dedi,

«... Nihayet Brument yanıma gelerek «yüz Sou kazanmak ister misin?» diye sordu. «Tabiî dedim. Yüz Sou fena para değil». Bunun üzerine «haydi bakalım, dikkati» diye bağırdı ve dışarıdan kocaman bir fıçıyı yuvarlayarak mutfakın tam ortasına getirdi. Sonra «hemen bunu su ile doldur» diye emretti. İki kova okum ve aşağı yukarı bir saat su taşıyarak fıçıyı doldurdum. Bu esnada kocam ile Cornu mütemadiyen içiyorlardı. Bir aralık bu su dolu fıçının no olacağını sorduğum zaman kocam «sen karışma, suyu taşımana bak» diye bağırdı. Fıçının dolduğunu söylediğim zaman da Cornu bana yüz Sou verdi. Dikkat ediniz, parayı kocam değil Cornu verdi. Bu defa kocam yine sordu: «Yüz Sou daha kazanmak ister misin?» Tekrardan tabiî dedim. Böyle kolayca para kazanmak şimdiye kadar görmemiştim. O zaman kocam «derhal soyun!» dedi.

«Niçin soyunayım?»

diye sordum. Kocam:

«Dediğimi yap!» diye tekrar etti. Yüz Sou yüz Sou'dür. Soyundum; fakat neticenin neye varacağım bir türlü tahmin edemiyordum. Üzerimde ne vârsa çorap ye kunduralarıma varıncaya kadar her şeyimi Çıkardım ve Havya anamız gibi çırılçıplak kaldım. İkisi de etrafımda dönerek vücudumu inceden inceye muayene ettiler, müteakiben kocam Cornu'ya sordu: «Nasıl buldun?» Cornu başını salladı ve «Bon!,,» dedi. Bu sırada daha ne oluyor diye düşünmeme meydan bırakmadan birdenbire birisi başımdan, diğeri de ayaklarımdan yakaladılar ve beni su ile dolu bulunan fıçının içine attılar. Korkudan kalbim duracaktı. Kocam bu esnada «nasıl kâfi mi?» diye sorunca Cornu «tamam!» dedi. Ama kocam ilâve etti: «Fakat kafası suya girmedi, kafası da ölçüye dahildir.» Cornu cevap verdi: «O halde başını da sokalım.» Kocam bunun üzerine başımı bastırarak suya soktu, az kalsın boğuluyordum. Kocam bir defa daha başımı suya batırdı, sonra ikisi beni fıçıdan çıkardılar. Kocam «haydi hemen kurulan ve giyin, Allanın belâsı!» diye haykırdı. Kurulanıp giyindim ve doğruca polise giderek olanı biteni anlattım. İkisi de beni öldürmek istiyorlardı, hâkim boy. Tekrardan eve döndüğüm zaman İkisini de fıçının başında kavga eder buldum. Fıçının dışına dökülen suları ölçmek istiyorlar, kocam «tam bir metre mikâbı» diye bağırırken Cornu da «hayır, ancak dört koya eder» diye itirazda bulunuyordu. Nihayet polisler gelip ikisini de yakaladılar.»

Madam Brument sözlerini bitirince yerine oturdu. Dinleyicilerin homurtusu karsısında hâkim onların hepsini dışarıya çıkardı ve sonra sordu:

«Maznun Cornu, olanı biteni itiraf edecek misiniz?"

«Hâkim bey, o zaman çok sarhoştum.»

«Bunu biliyorum, hâdiseyi bir de siz anlatınız.»

«Başüstüne.. Saat ona doğru Brument meyhaneye geldi ve iki bardak şarap ısmarladı, sonra «biri senin, biri benim» dedi. Yanına otur dum ve kibarca içmeye başladık. Şaraplar bilince yeniden ısmarladı ve böylece öğleye kadar çektik. Bu esnada Brument birdenbire uzun uzun bir «ah!.» çekti. Neyin var, diye sorunca, çarşamba gününe kadar bin frank bulmak mecburiyetinde kaldığım söyledi. Biraz kendime geldim. Anlarsınız ya hâkim bey, Brument galiba borç para isteyecekti. Sonra o damdan düşer gibi «sana karımı satmak istiyorum, alır mısın?» diye sordu. İyice sarhoştum. Sonra duldum, hâkim bey.. Bu fikir hoşuma gitti. Ancak Brument'in karısını tanımıyordum. Fakat nihayet kadın kadındır, değil mi hâkim bey? «Peki nasıl satacak sın?» diye sordum. Brument uzun uzun düşündü «litre ölçüsüne göre satacağım» dedi. İkimiz de sarhoştuk, litre hesabına benim de aklım yatmıştı. «Tamam» dedim. «O halde fiyatını konuşalım!». Brument tekrar düşündü. «Hektolitresine iki bin frank» dedi. Sonra ilâve etti: «Malın kalitesi cok iyidir.» «Yahu pahalı değil mi?» diye sordum. Başını salladı, «doğru hakkın var, dedi. Yeni olsaydı hektolitresi iki, bin frank ederdi, ancak ne de oba bir hayli kullanılmıştır. Sana 500 frank tan bırakıyorum». Ben de «kabul!» dedim ve birer bardak daha içtikten sonra kolkola onun evine yollandık. Fakat yolda giderken aklıma geldi, peki biz Madam Brument' i litre ile nasıl ölçecektik? Brument izah etti: «Bir fıçıyı ağzına kadar doldururuz, sonra bizimkini soyup fıçının içine atarız, fıçıdan eksilen suyu, ölçmek kolaydır. Eksilen suyun yerine ne kadar su konulacağını biliriz, ve sonra da bunu litre hesabına vururuz.» Eve geldik. Madam Brument mutfaktaydı. Sarhoş gözlerle bakınca onu beğendim. Zaten ister güzel, ister çirkin olsun, benim için hepsi birdi. Bir erkeğin daima bir kadına ihtiyacı vardır değil mi hâkim bey? Bundan sonrakini Madam Brument hikâye etti. Madamı fıçıya attıktan sonra eksilen yani taşan suları ölçtük. Ha, ha, hah!...»

Bu sırada arkasında duran polis, Cornu'yu dürttü ve o da sustu. Müteakiben Brument söze başlıyarak:

TURİZM ALEMİNDE

Dış temas

Ne öylesi, ne böylesi

Bir kafilemiz Akdenizi geçti, Atlantiki aştı; Miamide, Charlestonda, New . Yorkta, bizi yakından tanımaları için, Amerikalılara bol bol fırsatlar verdi: gemide kokteyl partileri, karada kabul törenleri yapıldı. İstanbulun, Ankaranın, İzmirin altın anahtarları verildi; Miaminin Charlestonun, New . Yorkun altın anahtarları alındı. Lâle devri ile Nylon çağı zevklerinin lâtif bir imtizacını temsil eden defileler seyircileri hayran bıraktı. Denizcilik Bankasının, bir yenilik olarak, isimlerinin başına, buharlılar için S/S, motörlüler için M/S harflerini koyduğu gemilerinden S/S TARSUS bile bu seyahatten rütbesi yükselmiş olarak döndü: artık ona S/S TARSUS transatlantiği deniliyor.

Turizm Kurumunun tertiplediği bu seyahate iştirak edenler Amerikayı ne kadar tamdılar? Geminin uğradığı yer lerdeki Amerikalıların Türkiye hakkında bilgileri ne derece arttı? Bilinemez. Bizimkiler Amerikayı tanımasalar da olur, seyahatin maksadı zaten bu değildi; Amerikalıların bizim hakkımızdaki bilgileri artmadı ise günahı ve vebali kendi boyunlarına; biz elimizden geleni yaptık.

Netice: bu bir güzel seyahat oldu.

Yalnız şu defilenin hikmetine akıl erdirmek pek zor. Kıyafet teşhiri desek, değil; zira modeller baştan aşağı fantastik. Ortaya yeni bir moda çıkarmak desek, o da değil. Aradan bir kaç ay geçtikten sonra, meselâ bir Amerikan gazetesi bu sahifemizdeki resmi bassa, altına «Türk kadınları böyle giyinirler» diye yazsa, pek korkarım ki, türlü isimler altında faaliyette bulunan kadın derneklerimiz başta olmak üzere, bütün gazete ve dergilerimiz — dostluğa filân bakmadan — Amerikayı şiddetli bir protesto yaylımına tutacaklardır.

Fakat hikmetine aklımız erse de ermese de muhakkak olan şu: bu da bir güzel icad oldu.

Tarsus'a göre Türk modası
Vay canına! Demek böyle giyiniyorsunuz!

Başka bir kafilemiz, hayır, bu sefer kafileleimiz Akdenizi aştı, Süveyşten geçti. Kızıldeniz ortalarından Ciddeye vardı. S/S İSTANBUL ile gidenlere diyecek olmasa bile, Cidde açıklannda şapa oturan MUZAFFER şilebi ile gidenler için söylenecek çok şey var.

Saltanat zamanında Hac mevsimin de İstanbul sokakları geniş bir av sahasına dönerdi. Temizlik telâkkileri bizimkinden farklı olan bir kısım Buharalı ırkdaşlarımızın uzun hırkaları ile sarıktan ve takkeden, kaba kunduraları içinde yumuşak botlarına kadar ağır bir iç yağı kokan kıyfetlerinden dolayı dış manzaraları bize hoş gelmezdi, amma görüşleri bizimki gibi sathi olmıyan, iç derinliklere kadar nüfuz eden hakikaten açıkgöz ve becerikli bir kısım hemşehrilerimiz bu Hac yolcularım, gönül rızaları ile, güzelce sızdırmadan İstanbuldan geçirmezlerdi. Sonra Paskalyaya doğru Kudüs yol cusu Rus köylüleri gelirdi. Bunların kokusu daha başkaydı: balık yağı ile sahtiyan karışığı. Çizmeler kokar, kalın siyah hırkalardan pırıl pırıl balık yağı sızardı. Bunlar Patrikhaneyi, Balıklı Manastırını, filân da ziyaret ettikleri için müteşebbis Rum hemşehrilerimizin hissesine düşen avlardı.

Fakat şuracıkta kaydedivereyim ki ne bizim Buharalıların, ne de Mujiklerin üst-başları hırpani değildi. Bizden ayrılıkları, yukarda söylediğim gibi sadece temizlik hakkındaki fikirlerinle biraz başka olmasından ibaretti.

Litre ölçüsünde anlaşamadık hâkim bey, dedi. Eksilen su dört kovadan fazlaydı. Halbuki Cornu dört kova olduğunda ısrar ediyordu, münakasaya başladık, daha sonra birbirimize dayak atarken polisler geldi ve bizi sürüpleyip götürdüler.

Hâkim, jüri heyetini müzakereye davet etti. Bir saat sonra heyet tekrar salona geldi ve kararını hâkime söyledi, hâkim kararı tefhim ederek aile şerefini böyle ticari meselelere karıştırdığından dolayı her iki maznuna da şiddetli birer ihtar cezası verdi. Brument utançından başını önüne eğerek karısını, alıp evine döndü, Cornu da doğru meyhaneye gidip bermutad kafayı Çekmeye başladı.

rada harpler çıktı. Rusyada ihtilâller, Türkiyede inkılâplar oldu. Sülâle davaları ile saltanat kavgaları Hicazda asayiş bırakmadı. Kudüste eski kinlerle yeni nefretler karşılaştı. Hac yolculuğu otuz yıldan ziyade süren bir tatil devresine girdi.

Derken dünya düzelir gibi oldu.

Hicazda hırsızların hemen kollarını, canilerin derhal kafalarını kesen <<â la minute» adalet sayesinde bir asayiş nizamı kurulunca bu tarafların Hac yolu yeniden açıldı.

Artık her sene Hac mevsiminde kafilelerimiz denizden veya havadan yola çıkıyor. Güvertelerine rendesiz tahtalardan sıra sıra apteshane ve gusulhaneler ilâve edilmiş şileplerin anbarlarını Hac yolcuları dolduruyor. Fakat nerede eski Buharah Hacılar? Tuhaf bir kokuları vardı amma üst.baş ları derli topluydu; hepsinin az çok birbirine benziyen millî bir kıyafetleri vardı. Şimdi bizimkiler ise birer canlı bostan korkuluğu manzarasında. Kıyafet o kadar perişan. Baslarda takke bere, kasketlikten çıkıp «ket-kas> şeklini almış acaip serpuşlar.

Amerika yolcularımız «şuurlu» bir propaganda maksadı ile seyahate çıkıyorlar. Hicaz yolcularımızın böyle bir iddiaları yok. Onlar yalnız bir din borcunu ödemeğe gidiyorlar. Amma hâdiseler bize öyle haince bir oyun oy nuyor ki netice tamamiyle ters çıkıyor bizi Amerikalılara iyi tanıtmak, Amerikada lehimize devamlı güzel tesirler bırakmak istiyenler bu emellerine pek eremiyorlar; din borçlarını ödemekten başka emelleri olmıyan Hac yolcularımız ise, farkında bile olmadan, Suriyede, Mısırda, her geçtikleri yerde ve nihayet Mekkede toplanan on binlerce müslüman arasında, düşmanlanmızın bile beceremiyecekleri, kötü bir propagandaya alet oluyorlar.

Geçen yıl, Hac dönüşünde Urla iskelesinde karantina bekledikten sonra İzmir önünde demirleyen şileplerden sert bir rüzgâr altında kabaran dalgalara karşı bin müşkülâtla sandallara indirilen hacılarımızı gördüğüm zaman yüreğim sızladı. Rıhtımdaki seyirciler arasında NATO adamları ve başka ecnebiler de vardı.. Kadınlı erkekli, genç ihtiyar, hepsi bitkin, üst-baş hem yırtık, hem pis, bir sefalet alayı rıhtıma dökülüyordu. Bunlar oradan hemen iç vilâyetlere aşırılıyordu. En kötü esir kamplarından dönen harp esirleri ve mülteciler ancak bunlar kadar düşkün görünebilirlerdi.

Bu sene Hacca gidenlerin kıyafetleri — gazetelerde bol bol çıkan resimler şahit onlarınkinden farklı değil. Gidişleri öyle bakalım dönüşleri nasıl olacak? Kendi lehine, bizim aley himize propaganda yapmak lehi hiç bir fırsatı kaçırmıyan Rusya bu sene Hicaz yolculuğuna müsaade etmiş. Hacı namzetlerini tayyarelerle taşıyorlar. Böyle bir hacı tayyaresi «her nasılsa Ankaraya temek mecburiyetinde kalıyor. İçindeki kıyafeti derli toplu, sarıklı, sakallı yolcular Ankara hava meydanına çıkarak kendilerini gösteriyorlar ve böylece bize bir «körlük» yapmış oluyor.

Yok, artık bu hallere nihayet vermek zamanı gelmiştir. Ne fantazi şeklinde, mânâsız dış turizm; ne de vicdan hürriyeti nam ve hesabına kendimizi, durup dururken elâleme kötü bir şekilde göstermek. İkisine de paydos borusunu çalmalıyız,

** Kendini bilen ve ferdlerine saygıgösteren başka hiçbir memleket limanlarında bizim Hacı gemilerimiz gi bi bir gemi teçhizine müsaade etmez; böyle an barları insan dolu. güvertesinin bir kısmı salaş apteshaneli birgemnin limandan çıkmasına asla izin velrmms. Biz de vermemeliyiz, bu BİR.*

** Gidecek Hac yolcuları için, lüzumu kadar tayyare ve yolcu vapuru tahsis etmeliyiz. Muntazam yolcu vapurlarında yetecek sayıda apteshane v.s. zaten mevcut olacağı için güverte üstüne gecekondu kulübeleri kurmağa sebep kalma» Bu İKİ.*

** Hac seyahatini göze alacak kadar zengin olan yolcuyu, böyle bir vapurda veya tayyarede seyahat etmek için, ilkin, rabıtalı bir kıyafet tedarik etmeğe mecbur tutmalıyız.*

Bu ÜÇ, ve hepsi bu kadar

Mücerret bir hürriyet veya «vicdanı hürriyeti» uğruna Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı şerefini ve Türk pasaportunun haysiyetini unutmağa hakkımız yoktur.

Orta Doğu memleketlerinden geçerek Japonyaya giden tanınmış bir Fransız muharriri kılıksız bir insan ve dilenci bolluğu bakımından İstanbulu diğer şark memleketlerinden farksız buluyor. Bu seyahatinde yalnız Japon yada kılıksız ve pis tek bir insana rast gelmediğini söyledikten sonra bunu şöyle izah ediyor: Japon için haysiyet ve vakar her şeyden önce geliyor. Bunun dış alâmeti de kıyafet ve temizlik tir. Ne kadar fakir olursa olsun, Japon, aç kalmağa katlanıyor, sokakta pis ve kılıksız görünmeğe tahammül edemiyor.

Memleket içinde kıyafeti nizama sokamıyoruz; bari kılıksızlığı ihracat matahı yapmayalım.

Dış turizme ve kendimizi tanıtmak davasına gelince, bunun yolu da TARSUS yolcularının tuttuğu yol olmasa gerektir.

Bir kere şunu unutmamalıyız ki bizi, hele Amerika, bizim Amerikayı tanımamızdan çok daha iyi tanır. Daha ondokuzuncu asrın ilk yansı ortalarından beri Türkiyenin belli başlı şehirlerinde, hatta bazı kasaba ve köylerde Amerika misyonerlerinin, yerine göre, küçüklü büyüklü mektepleri, hastahaneleri vardı. Misyonerler halkla serbestçe temas ederlerdi. Şu var ki Amerikada bizi tanırlar demek Main Street'teki her Amerikalı bizi bilir demek değildir; bizi tanıyacak mevki ve durumda olanlar tanır. Fakat milletlerin biribirlerini tanımaları zamanına hâdiselerin akışına, içtimaî şartlar ve bilhassa siyasi münasebetlere göre mahiyet alır ve daima lüzumu ve icabı hudutları içinde kalır. Milletlerin birbirileri hakkında verdikleri hükümlerde de ferdlerin birbirileri hakkında verdikleri hükümlerde olduğu gibi, çok defa, hislerin büyük payı vardır.

Biz kendimizi başkalarına gene kendi memleketimizde tanıtabiliriz. Bugün aramızda yaşıyan her meslekten bir çok Amerikalı hayatımızı bütün safhalarını yakından görüp dururken, bizim seçme bir kafile ile Amerikada yanacağınız propaganda seyahatları gelip geçici bir dostluk cilvesi olmaktan fazla bir mahiyet alamaz.

Biz memleketimizi, köylü ve kentli birlikte, kendi hayatımızı manalı, ahenkli ve «interessant» yapmağa bakmalıyız. Buna muvaffak olduğumuz gün bütün dünyada itibarımız kat kat artar. Konfor bile ancak yeni yeni ev lerimize girmeğe başladı. «Şehir konforu» Türkiyede tamamiyle meçhul bir mefhumdur. Yabancı evden, hattâ otel den evvel, şehre girer. Şehirlerimizin, bugünkü halleri ile, yabancılar üzerinde cazip bir tesir yapacağım farzedebilir miyiz? Her şeyden önce şehirlerimizi garp şehirleri haline getirmeyi düşünmeli ve getirmeğe ciddî surette çalışmalıyız. Unutmıyalım ki turist gideceği yerde, daha bir çok şeyler arasında, bilhassa rahatlık ve huzur bulmak ister—A.B.

İç Turizm

Efes'te âyin

Sabahın 7 sinde, İzmirdeki San Dominikan kilisesi hemen tamamiyle doluydu. Ayin vardı ve âyine iştirak edenlerin bir kısmı yabancı memleketlerden gelmişlerdi. Fransızı, İtalyanı, İspanyolu, İsviçrelisi, Belçikalısı ve Hollandalısı.. Gerçi onların sayıları bir kaç yüzü ancak buluyordu ama bu bir başlangıçtı. Efes'te, Meryem ananın yeryüzünde ikamet ettiği son mahal olan Panayokapulo'da merasim vardı. Bilindiği gibi kendisi oradan gökyüzüne çıkmıştır.

Panayakapulo, eski Basın . Yayın ve Turizm Genel Müdürü Dr. Halim Alyot'un bir keşfidir. Dr. Alyot ile Demokrat Parti arasında malûm hadise geçmiş olmasına rağmen Turizm işlerini tedvire memur- Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol — ki koyu partilidir — büyük bir olgunluk göstererek Efes'e daha da fazla ehemmiyet vermiş ve orasını bir turizm merkezi haline sokmağa azmetmiştir.

Başlangıç iyidir; muvaffakiyetleri

KADINLAR ALEMİNDE

Hayatımız

Kadınlarımız göç ediyor

Son bir haftadır İstanbul'a giden tren yolcularının yüzde seksenini kadınlar teşkil ediyor. Eksprese merak edip de bakanlar, pencerelerden sarkan başlardan çok fazlasının kadın olduğunu görebilirler.

Aylardan, Ağuostos mevsimin en sıcak ayı. Ankaranın varlıklı ailelerine mensup hanımlar — fert değil para bakımından — bilhassa bu aylarda İstanbula büyük bir tehalük gösterirler. Ellerinde imkân vardır. Ankaranın en büyük terzilerine kış ve bahar boyunca diktirdikleri en son modellerden çeşitli elbiseler. Bunları göstermek, «filânı hanımın şu elbisesi ne güzel!» dedirtebilmek ve İstanbul kadınlarına parmak ısırttırabilmek için «gitmek» mecburiyetkidedirler. O güzel vücûtların güneşte yanması yok mu? Sonbaharda Ankaraya avdet edince, yanık tenleri ile hayranlarını daha fazla kendilerine hayran edebilmek imkânını bulurlar.

Bu sebeplerden dolayı Ankara hanımları her sene yaz aylarında, bilhassa ağustos ayında İstanbula büyük bir tehalük gösterirler. Bunda haksız mıdırlar? Kocalar hesabına belki evet denebilir ama, onlarını da hanımları İstanbula gönderip baş dinlemek veya Ankara gazinolarına gelen ecnebi artistlerle hoş vakit geçirmek için bunu beklemedikleri ne malûm? Hatta buna muhakkak da denebilir. Bu bakımlardan ağustos ayına, İstanbuldaki bekârlarla, Ankaradaki evli erkeklerin dört gözle bekledikleri ay denebilir.

Düşünün ki İstanbulun o nefis mehtabı altında, Moda deniz kulübünde, kardeşi hattâ oğlu yaşında çok yakışıklı bir delikanlının omuzuna başını dayayıp dansetmek zevkini bir kadın feda edebilir mi? Yaş farkı bu misalden daha başka olabilir, veya İstanbula giden kadın bu telâkkide olmayabilir, ama cereyan eden hâdise coğu zaman budur ve Ankaradan İstanbula giden hanımlar ekseriya saadet içinde avdet ederler.

Moda

Define — Elbise

Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulunun iki ay evvel tertip ettiği defilede sipariş edilen elbiselerin teslimine başlanmıştır. Elbiselerin değerini anlatmak için: Bu elbiselerin en ucuza mal olanı tam 600 liraya çıkmaktadır demek kâfidir. — Nisbeten hafif bir gündüz robunun fiyatı —. Bu fiyatların bin liraya kadar yükseldiğini, hatta aştığını söylersek, defilenin de, elbiselerin de, faturalarında ne kadar muazzam olduğunu anlatmış olmaz mıyız?

O tedenberi kadınlar için müsriftir denir. Hakikaten de yüz kadından sekseninin müsrif olduğu inkâr edilemez, Şüphesiz ki bu arada idarçli kadınlar, hattâ kocalarının sıkıntısım. hafifleten evlerini geçindiren kadınlar da mevcuttur.

Kadınların bu israfı neden ileri gelir? — Lüks ve şıklık merakından — Bilinen bir hakikattir ki kadınların hepsi süse düşkündür. Süs kadının hususiyetidir. Ancak, bazı hanımlarımızın unuttukları bir şey vardır ki

Mrs. Luce

Büyük elçi olan kadın

çoğu zaman ailelerin huzurunu kaçırır, sıkıntıya düşmelerine sebep olur. Bazı kadınlar, çarşıya çıkıp da vitrinleri görünce, dünyayı, hattâ keselerini de unuturlar. Haftalarca sürecek bir sıkıntıyı dahi göze alıp, bir aylık gelirlerinin yarısını bir şapkaya veya bir kumaşa vermekte tereddüt etmezler, gelecekten endişe etmezler. Bunlara düşüncesiz kadınlar denebilir ki, müsrif kadının diğer nevi kadar tehlikeli sayılmaz. Karakter ve ahlâk bakımından da zayıf kadınlar, gem vuramadıkları israf arzularını tatmin edebilmek için, akla gelebilecek en fena yollara başvurabilirler.

Cemiyetin en büyük yaralarından olan bu meselenin halli için birinci şart olarak; ailelerin daha çocukluktan kız evlâtlara iyi terbiye vermeleri ve çocuklarını, ilerisini gözönüne alarak yetiştirmeleri gösterilebilir. Sağlam terbiye almış evlâtlar ileride önlerine çıkacak hâdiseleri muhakkak ki başka türlü karşılar. Maddi vaziyeti bozuk olan bir koca ile evlenmiş olsa dahi a. yağım yorganına göre uzatmasını bilir ve ne ailesini sıkıntıya sokmayı, ne de lüks için şerefini feda etmeyi düşünür.

Bütün bunlar bilinmediği takdirde ailelerde huzur ve saadet kalmaz. Evini geçindirebilmek için binbir sıkıntı içinde olan bir koca, akşam eve döndüğü zaman, bir de filân mağazadaki kupon kumaşı muhakkak isteyen hanımın "dırdır" ı ile karşılaşırsa, o evde huzur mu kalır? Anne ve babalarını bu halde görerek büyüyen o ailenin çocukları ileride ne olurlar?

Yuvaların büyük bir kısmı kadın talebinin — haksız — çokluğundan yıkılır. Hanımlarımız ne nisbette ayaklarını yorganlarına göre uzatmaya alışırlarsa, müzmin dert o nispette azalır.

Portre

Bir kadın Elçi

Amerikanın Roma Büyükelçisi "Mrs. Clare Booth İtalyaya gittiği zaman İtalyanlar onu küçümsemişler ve kendilerine bir kadının elçi olarak gönderilmesine boykot ilân etmişlerdi. Fakat zaman onların Mrs. Luce karşı ne kadar haksız olduklarını gösterdi.

10 parmağında on marifet olan Mrs. Clare Booth bugün 39 yaşındadır. Aslen New - Yorklu olup gazetecilik, tiyatro, politika ve hatiplik bakımından eşsiz bir kadındır. Aynı zamanda Time, Life ve Fortune dergilerinin sahibi Henry Luce'un eşidir.

Katolik dinine çok bağlı olan Mrs. Luce 1953 senesinde yazdığı Saints for Now isimli kitabı ile Cristipher cemiyeti tarafından bir edebiyat mükâfatı ile taltif edilmiştir. «The Real Reason Hakikî sebep» başlığı altında intişar eden seri makaleler de katolik dinini anlatmaktadır. Mrs. Luce 1951 senesinde de kilise ile alâkalanması içki hükümeti yardıma teşvik ettiğinden dolayı bir çok kolej ve üniversitenin katolik talebelerinden beş yüz kişilik Newman Club federasyonu tarafından Cardinal Newman mükâfatını almağa lâyık görülmüştür.

Mrs. Luce, 1942 senesinde Birleşik Amerikanın kongresine, Conecticat eyaletinden mümessil olarak seçildi ve dahilî askerî komitesinde üye olarak çalıştı. 1944 senesinde ikinci defa o-

larak gene seçildi. Başlangıçta her ne kadar azınlıkta kalan Cumhuriyetçi Partisinin bir âzası idi ise de Mrs. Luce bir çok kanunların geçmesinde faal bir rol oynamış ve bu hususta nüfuzunu hissettirmiştir, Asya ve Avrupanın ekonomik bakımdan yeniden kalkındırılması için kanunlar getirilmesi hususunda bir çok nutuklar irat etmiştir. Hür milletlere karşı yapılacak tecavüzleri durdurtmağa yardım edebilecek kuvvetli bir Amerikanın yaratılması için devamlı surette bir çok plânları da desteklemiştir. 1945 senesinde İtalya ve Almanyada harp cepnelerine resmî bir ziyaret yaptıktan sonra Mrs. Luce bütün kara birliklerini ziyaret etmek için mümkün olduğu kadar azami miktarda savaş günrini ziyaret etmek için bir sistem talep etti.

Mrs. Luce ilk defa olarak fiilî surette Cumhuriyetçi rolünü 1940 senesinde müteveffa Wendel L. Wilkie'nin reisicumhur namzetliğini desteklemek için sözcülüğe başlamakla oynadı. 1948 senesinde cumhuriyetçi millî konvansiyona bir delege, sözcü ve yazar olarak katıldı. Son seçimlerde gerek kendisi gerekse kocası, General Eisenhower'in reisicumhurluğunu destekledi. Kongreye seçilmesinden önce Mrs. Luce Afrika, Hindistan, Burma ve Çinde Time, Life ve Fortune mecmualarının muhabiri olarak 75 bin milden fazla bir mesafe katederek uzun bir seyahat yaptı. Kocası ile 1941 senesinde Çine yaptığı bir seyahattan sonra Filipinlerde muhabir olarak çalıştı.

17 yaşında genç bir kız iken Avrupaya ilk seyahatini yapmış ve orada bir sene annesi ve üvey babası ile yaşamıştır. 1933 senesinde tekrar Avrupa ya döndü ve yeniden sadece bir muha bir olarak çalıştı. İkinci cihan harbinin patlamasından sonra tekrar Avrupaya geldi ve Life mecmuasının muhabirliğini yapmağa başladı.

Mrs. Luce akıllı, zeki ve mücadeleci olduğu kadar zarif ve güzel giyinmesini bilen bir kadındır. Erkek işleri ile meşgul olan, erkek tavırlı, erkek kılıklı ve ukalâ kadınlar en nefret ettiği kimselerdir. Sarışın ve mavi gözlü olan Mrs. Luce dünyanın en iyi giyinen ve aralarında Windsor düşesi ve Mrs. Cc. Ghee bulunan dokuz kadından bir tanesidir. Life mecmuasında çalışan küçük (fakat akıllı ye cesur) bir muhabirken patronunu dize getirip Mrs. Luce olması da onun kadınlığı hakkında bir fikir verebilir.

Mrs. Luce bir çok kitap ve piyes yazmıştır. 1940 senesinde yayınlanan «Europo İn Spring», «Baharda Avrupa» adlı eseri altı lisana tercüme edilmistir. En muvaffak olan tiyatro eseri «The Women — Kadınlar» da dünyanın hemen hemen bütün büyük şehirlerinde temsil edilmiş ve daha sonra filme alınmıştır. Gene aynı sene yazmış olduğu Nazi aleytarı «Margin for Error» ismini taşıyan eseri Hitler harbinin İngiltere de sona ermesine kadar muvaffakiyatle temsil edilmiştir.

Güzellik

Yaz mı, kış mı?

Aylardan ağustostayız. Havalar sıcak. Sokaklarda kışın olduğu gibi kürklere bürünmüş, yüzleri, gözleri eşarplarla örtülü hanımlara artık rastlamıyoruz. Bugünlerde gördüğümüz kadınlar, yanık tenli, açık ve japone kollu elbiseli kadınlardır.

Ötedenberi söylenen bir söz vardır: Kadınlar yazın, kıştan daha güzel olurlar. Bu fikri müdafaa edenler kadar, inkâr edenler da çıkmıştır. Müdafaa edenler çeşitli sebepler ileri sürmüşler, fikirlerini haklı gösterecek şeyler aramışlardır. Aslına bakarsanız bu fikir doğrudur da.. Kadınlar hakikaten yazın, kışın olduklarından daha güzeldir ler. Gerçi sıcak onları terletir ama, erkek cildinde çirkin görünen ter, kadın cildine güzel bir parlaklık verir. Sonra, hepsinden daha mühimi, yaz kıyafetleri kadın vücutlarının bütün güzelliklerini ortaya serer. Yazın giyilen elbiseler, kürk ve kışlık mantolar kadar mutaassıp değildir.

Bu hususu bir defa da kadın ağzın dan dinemek, ileri sürülen sebepleri kadın gözü ile tetkik etmek lâzım degil mi? Yaz aylarında hava sıcak olmakla beraber rütubet azdır. Kadınların yaz aylarında daha güzel olduğunu iddia eden erkekler ileri sürdükleri çeşitli sebepler arasında, nedense bunu unutmuşlardır. Unutmuşlardır, çünkü bilemezler ki kadın makyajının en büyük düşmanlarından biri rutubettedir. Yaz aylarında hava daha kuru olduğu için kadınlar makyajlarından daha iyi netice alırlar. Dudağa sürülen ruj, yanaklara sürülen ve daha sonra elle hafifçe yayılan kımuzu lık daha güzel görünür. Saçlara verilen biçim, yazın daha uzun ömürlü olur. Çünkü kışın zavallı saçlar, ya şapkaların, ya da türban veya eşarpların ezici baskısı altındadır. Sonra, hepsinden daha mühimmi, her kadın bunad ittifak eder ki, kış kıyafeti yazınkinden daha sun'idir. Yazın kısa kollu, açık yakalı bir elbise ile mümkün olduğu kadar Allanın yarattığı gibi görünebilen kadınlar kışın, kutup mahlûkları gibi kürklere bürünmek zorundadırlar.

Kadınlar da, kendilerinin yazın daha güzel olduklarını ileri süren erkeklerin fikrindedir; kadın yazın kıştan daha güzeldir...

Bizden - Onlardan

** Geçenlerde Moskova'yı ziyaret etmiş olan Comedie Française trupu ile birlikte seyahate katılan Fransız yazarlarından Hâlene Gordon-Lazareff Rus başkenti hakkında su ufak müşahedeleri nakletmektedir:*

Moskovada sokakta asla görülmeyen vasıtalardan biri, çocuk arabaları, Köpek gezdirenlere hiç rastlanmıyor. Buna mukabil yaz-kıs dondurma satan ihtiyar kadınlar köşebaşlarını işgal ediyor. Görünmeyen diğer manzaralardan biri Avrupada adım basında rastlanılan sarmaş dolaş gezinen aşıklar Kadınlar yüksek ökçeli ayakkabı hic giymiyorlar Yayalar caddeleri çivili geçit yerlerinden gayri yerlerden asmağa yeltenmiyorlar. Kaldırımlarda, ilâç için bir izmarit yok, yeraltı treninde de bir tanecik buruşmuş kâğıt bulmak mümkün değil. Hususî ve umumi tuvaletlerde "kâğıt rulo" diye bir şey yoktur Esasen böyle bir icaddan kimse haberdar değil.

Bir Tarsus yolcusu mu?
Hayır! Bu başkası

TIB SAHASINDA

İnsan ve hayat

İlâç yerine tabiat

Dahiliyeci ve genel olarak tedavici hekim diline, haplar, güllâçlar, ve iğneleri dolamıştır. Bu yeni hekimlik dalının kurucuları da hararetten, atmosfer rutubetinden, rüzgârlardan, hava cereyanlarından, güneş banyoların dan, elektrik şarjından ve radyo.aktivite'den bahsediyorlar. Kimya yoliyle hazırlanmış ilâçlar yerine tabiatın yar dımından iklim değiştirmeden faydalanıyorlar. Artık iklim ve hava değiştirmenin tesirleri kuru bir hikâyeden ibaret sayılmıyor. Deniz havasında süspansiyon halinde, iod ve maden tuzlulafının bulunduğu, ormanlık bölgelerde balsam esanslarının ve terebantinin aerosol dediğimiz şekilde, teneffüs edilen havada serpili olduğu bilinmektedir. Bunlar, hava yollarımızdan ciğerlerimize, buradan da küçük dolaşım aracılığı ile bütün vücudumuza ve dokularımıza yayılmaktadırlar. Bu arada bedenin gaz alış-verisini yani karbon dioksit oksijen değişimini kolaylaştırırlar. Bir yandan da, havada, süspansiyon halinde bulunan bu milyonlarca küçük zerrelerin elektrik şarjına büyük önem verilmektedir. Negatif elektrikle yüktü olan partküller, yasama arzumuzu gıcıklamakta; pozitif yüklü partiküller, ise bizde bir düşkün lük, bir bitkinlik hali yaratmaktadırlar.

İlâc içme veya iğne yerine ilâç teneffüs etme

Bircok doktorlar ilâçları bedene sokmanın en ideal yolu olarak solunum sistemini düşünmektedirler İlaçlar suni olarak ince zerreler haline getirilmekte ve bu aerosol hastaya teneffüs etirilmektedir. Hazım yolu çok zaman faydalı değildir. Hasta ilâçları yutamaz, kusar veya dalgındır. Deri altına veya damara ilâçları şırınga etmek gayri tabiî bir usuldür. Balıgın suda yüzdüğü gibi insanların da havada ve tabîi aerosoller içinde yüzdüğünü unutmamak lâzımdır. Bir yandan da su halinde veya katı gıdalardan daha çok hava yutmaktayız. Şehirlerin gittikce artan kötü havasına karşılık kırların, denizlerin, dagların her (hava yudumu) altın kadar kıymetlidir.

Termal salar

Termal suların da olağanüstü tıbbî değerlerini gözden kaçırmamak lâzımdır. Süregen hastalıklarda bu sulardan faydalanmaktayız. Kükürtlü suların mikroplara karsı; modern tababetin en Kıymetli silâhlarından olan antibiyotikler kadar tesirli olduğuna işaret etmek lâzımdır. Termal suların şifalandırma mekanizması, tamamen aydınlanmış değildir. Ya içlerinde bulunan maden tuzluları, yahut ta radyo-aktivite faydalar Bağlamaktadır, Son yıllarda jeologlardan mineral suların iki tip olduğunu öğrenmiş bulunmaktayız. Bunlardan bir kısmı toprağın yüzey tabakalarından gelmektedirler. Radyo.aktif değildirler, ancak maden tuzlularını mutevidirler. Şişelere konmaları ve bir yerden başka

Tabiata dönüş
Bu güneşte mi?

yere taşınmaları tıbbî tesirlerini bozmaz. Buna karşılık ikinci tip maden suları, derin tabakalardan ve çatlaklar dan toprağın yüzüne ulaşmaktadırlar. Bunlar daha sıcak radyo.aktiftirler. Hemen çıktıkları yerde kullanılmaları lâzımdır. Aksi halde bütün kudretlerini kaybederler. Radon; üç günde, Thoron; 54 saniyede, Actinon; 4 saniyede tamamen tesirsiz hale gelir.

Hava değişiminin iki önemi

İlk defa iklim değiştiren bir kimsede hemen iyilik görülmez. Hattâ böyle bir şahıs hava değiştirmenin ken disine iyi gelmediğinden, hastalığının, yorgunluğunun arttığından, başının ağrıdığından, uyukladığından bahseder. Bundan sonra da hazım bozuklukları başlar; Bu sırada organizma; yeni atmosfer şartlarının devamlı ve hafif dürtülerine karşı bir takım antikorlar yaratmak suretiyle daha önemli ve vahim arızalardan kendini korumağa çalışır. Vücutta teşekkül eden bu maddeler, son günlerde kendilerinden hârika ilâç diye çok bahsedilen Cortisone ve ACTH'a eşit şeylerdir. Bunlar fabrikalarda çok pahalıya mal edilirler. Organizmada bedava hazırlanırlar.

Bütün bu olaylar, bir reaksiyondan, bir şoktan ibarettir. Bu çok faydalıdır. Çünkü vücudumuzu şehir havasinin kötülüklerine ve anî değişiklik lerine karşı hazırlar ve korur. Hekim dilinde buna İklim Hastalığı diyoruz. Geçen yılın aralık ayında, Londrada 4000 insan, boğucu bir sis içinde ölmüştü. Sonradan yapılan araştırmalar, bunların çoğunun evvelce hava değişimi yapmadıkları için bedenlerinde savunma maddeleri teşekkül etmemiş astma, ekzama, romatizma gibi süreğeni hastalıkları olan kimselerden ibaret, bulunduğunu gösterdi. Yüzde yetmiş beşi iş tatillerinden faydalanmamış ve Londradan başka bir yere ayrılmamış insanlardı.

Görüyorsunuz ki aziz okuyucularım iklimin, hava deriştirmenin, termal bölgelerde yapılacak istirahatların ve kürlerin insan sağlığı üzerindeki hayırlı tesirleri büyüktür. Böyle yerlere gidenler muvakkat olarak ilaçları terkedecekler; hatta peştemala bürünen veya denize girerken el ayası kadar bir mayodan başka dünyamızın sağlığı bütün sun'î maddelerden sıyrılan insanlar gibi kendilerini tabiat ananın koynuna çıplak olarak bırakacaklardır. Ayrıca hekimlik iklim farkları üzerinde de araştırmalar yaymaktadır Kalp hastalarına, astmalılara, diyabetlilere tübefküloza istidadı olanlara ayrı ayrı kür yerleri bulmak lâzımdır. Bunun için de Test d'acclimatation denilen ve herkesin istifade edeceği iklimi seçmeğe yarıyan usuller aranmaktadır. Belki de günün birinde «abu havasile meşhur Yakacık» yahut «muhteşem daireleri her türlü konforu haiz güzel manzarası ve mutena yemekleri olan falan otel» den bahseden reklâmlar yerine gazetelerde: «Birinci sınıf Aere sol», «mükemmel ionizasyon», «kendinize negatif elektrikle sarj yapınız» gibi ilânlar göreceğiz. Tatillerinizi böyle yerlerde geçirmenizi tavsiye ederim—Dr E.E.

METEOROLOJİ SAHASINDA

Havaların durumu

Hiç düşündünüz mü, Türkiye'de her şehirde, her kazada ve hattâ köyde teşkilât sahihi olan müessese var mıdır, diye? Bu düşünceden uzağız, bu hayali muhaldir, diye cevap vermeyiniz. Biz sizi temin edelim: Türkiye'nin her yerinde teşkilât sahibi — hem de iyi işler halde — bir müessese vardır, adı da Meteoroloji..

Meteoroloji teşkilâtının faaliyeti hakkında insan bilgi sahibi olunca, bir: Rusya ile hakikaten «havadan» münasebetlerimiz bulunduğunu anlıyor. İki: Türkiyenin en iyi işliyen teşekküllerin den birinin Meteoroloji olduğunu kabul ediyor, daha doğrusu kabul etmek zorunda kalıyor...

Şimdi yazılanları özetliyelim, bir noktada toplıyalım: Dünya ile münasebetlerimiz en dakik, en kestirme ve müzakeresiz ve muhtar olarak meteoroloji tarafından temin edilir. Gece ve gündüz her saat, İngiltere ile konuşuruz, Malta'dan rapor alırız, veririz. Kahire'den sıcaklık bildirilir, Asyadaki hava durumu gecenin, gündüzün her saatinde meteoroloji istasyonlarının haritalarında yazılıdır, bilinir.

Dünya politikası ister şimalden essin, ister cenuptan meteorolojinin münasebetleri tanzim programına asla değiştirmek mümkün olamaz.

Ve bütün bunlar habersiz, sessiz, geniş bir teşkilâtın elemanları tarafından geceli gündüzlü çalışmak ile temin edilir.

Her vilâyette meteorolojinin istasyonları var. Bu istasyonlar her saat vazife başındadır. O bölgenin, vilâyetin iklim şartlarını dakikası dakikasına tespit etmekle vazifelidir.

İklim şartlarının içine nelerin girdiğini tahmin edebilirsiniz. Yağmur, kar, fırtına, durgun hava, rüzgârlı hava v.s. Meteoroloji istasyonları kendilerine has aletler ile bu değişik durumları tespit ederler. Her vilâyet, sahasındaki bu iklim değişikliklerini Ankara'ya bildirir. Ankara, bildirilen bu esasları harita üzerine geçirir ve «cephenin gelişi belli» olur. Cephenin gelişini şu şekilde izah ediyorlar:

Vilâyetlerden verilen bilgi, harita üzerinde sıralandıkça, «cephenin gelisi» yani havanın göstereceği değişiklikler meydana çıkıyor. Bu suretle havanın hangi bölgelerde, vilâyetlerde soğuk olacağı, nerede sıcaklığın fazla derece göstereceği belli oluyor. Çizgiler, harita üzerinde dolaşmalar yaptıkça, arada kalan bazı daire . bölgeler vardır. Bu bölgelerde çizgilerin verdiği karaktere göre, havanın yağmurlu, fırtınalı, soğuk veya sıcak olacağı beliriyor. Ve sonra dinliyorsunuz: Bugün şehrimizde hava, öğleden evvel az bulutlu, öğleden sonra daha çok bulutlu ve zaman zaman yağmurlu geçecektir.

0-0, 0.6, 12,18... Bunlar garip işaretler veya morsa benzer bir şifre sisteminin anahtarları değildir. Meteoroloji istasyonlarında tesbit edilen şartlar, beynelmilel saat ayarına — Greenwcih . göre, her altı saatte bir, merkeze bildirilir. Saat ayarının ifadesi de, yukarıdaki gibi.. 0.0, 0.6... Bu «alımlardan» sonra, merkezdeki beş harita tamamen dolmaktadır. Mütehassıslar, bu haritalar Üzerinde tetkiklerini tamamlamakta, günlük memleket hava raporu için «tahminlerini» yapmaktadırlar.

Meteorolojinin faaliyeti sadece yurt içindeki «istasyonlara» inhisar etmiyor. Dünya hava şartlarını tesbit, vazifesinin başında gelmektedir. Birkaç büyük dünya meteoroloji merkezi vardır ki, Ankara buralarla temas etmektedir. Bilhassa sayılan merkezler arasında Kahire, Malta ve Rusya vardır. Buraların verdikleri raporlar Türkiye'nin hava durumunu tesbitte müessir bir rol oynamaktadır. Kış ortalarında, Avrupa'yı kaplıyarak muhtemel bir soğuk dalgasının memleketimizi de ziyaret edeceğini radyolardan dinlediğimiz zaman, meteoroloji lâfının ihtiva ettiği ilmi bilmiyenler, dudak bükmüştür. Meteorolojnin verdiği raporlarda yüzde yüz bir isabet olmıvabilir, fakat zaman meteorolojiyi haklı çıkarmıştır. Geçen sene, Avrupadan gelen soğuk ziyretçinin bizleri epey sarstığı da yüzde yüz doğrudur.

Meteoroloji bize «tedbir alma imkânını» bahşeden bir müessesedir.

Bizim meteoroloji teşkilâtımız karalardan tahmin yapar, bildirir. Fakat sıkıntısı denizlerimizdedir, daha doğrusu denizlerimizde yüzen teknelerimizde.. Buna rağmen, denizlerdeki hava durumuna ait raporu dinlersiniz. Nasıl olur bu iş, bu tezadın mânası nedir?

Bu işte İngiltere yardımımıza koşuyor. Atlantik denizinden tahmin raporları, gemiler vasıtası ile alınmakta, İngiltere hergün muntazam olarak, bu raporların neticesini neşretmektedir, Akdeniz için Malta aynı vazifeyi görür.

Biz, İngiltere'nin verdiği tahminler. den faydalanırız, ayda yılda bir de, Türk gemilerinin verdiği raporlardan. Her memleketin denizlerinde gemileri, bulunduğu bölgenin deniz durumunu merkeze bildirirken, bizimkiler merkezin kendilerine hava durumunu bildirmesini bekler. Son hafta içinde meteoroloji istasyonumuz — merkezdeki — sadece Kadeş vapurundan bir tahmin alabilmiştir.

Bunun için, deniz tahminlerimizde herhangi bir yanılma olursa, meteorolojinin imkânlarına küsmeyelim, vapurlarımızdaki eleman azlığına, müşterek bir çalışmanın verdiği bu neticeye üzülelim. Niçin vapurlarımız bildirmez diye sorarsanız, bir cevap alırsınız:

«— Tahmini yapacak insan yoktur, tahmini yapsa bile telsizle bildirmez»

Onun için dememişler mi: Gemisini kurtaran kaptandır, diye..

***

İlimle hareket etmeğe başladığımız gün, esasen işlerimizin mühim bir kısmı halledilmiş olacaktır. Meteoroloji ye ayırdığımız para bütçe müzakereleri şurasında beş dakikada kabul edilir, gelir geçer. Hattâ milletvekillerinin içinde dahi meteorolojiye ayrılan meb lâğın lüzumsuzluğuna inananlar vardır. Kısa bir tarifini verdiğimiz bu müesseseye ayrılan miktarın fazla de-

Yarab, bir makas uğruna ne güneşler batıyor!

SANAT DÜNYASINDA

Tiyatro

Ümit veren belirtiler

Ağustosun 3 ncü gönü akşamı, Haydarpaşa ile Kadıköy arasındaki rıhtını üzerinde, Kordon otelinin pavyonu, seksen, doksan kişi ile tamamen dolmuştu. Dans pistini kuşatan davetliler buram buram terliyor, tavanda dönen üç palalı pervane, bir teselli olmaktan ileri gidemiyordu.

Saat tam 9,30 da ışıklar, söndü, değişti ye yandı: İtalyan klâsiklerinden. Carlo Goldoni'nin «Yalancı» İsimli komedisinin temsiline başlandı.

Genç tiyatro heveslilerinin kurdukları Tiyatro Derneğine mensup amatör sanatkârlar tarafından temsil edilen Commedia dell'arte tarzındaki bu meydan tiyatrosunda hazır bulunanlar büyük bir takdir ve hayranlık hissi ile genç namzetleri alkışladılar.

Gençlerin, Yalancı komedisindeki başarıları kadar, hattâ ondan da çok alkışlanması icap eden tarafları: samimiyetleri ve teşebbüsteki cesaretleri idi.

Tiyatro derneği,. bu temsillerinde dağıttığı broşürde maksadını şu cümlelerle bildirmektedir:

«Tiyatro Derneğinin bütün amacı, tiyatroyu seven, ona gerçekten bağlı bir topluluğu bir lokal çatısı altında toplayabilmektir.

Böyle bir çatı altında toplanmak, konuşmak, piyes okuma günleri tertiplemek memleketimizde ilk defa oda tiyatrosunu denemek ve bunu muntazam aralarla gerçekleştirebilmek ve diğer yandan tiyatro dersleri vermek, haftalık yahut aylık, sahne pratiği üzerinde kurslar açmak, üyeleri arasında yarışmalar tertip etmek, konferanslar verdirmek, sergiler açmak ve böyle bir topluluk içinde Türk tiyatrosunun gelişmesini sağlayabilmeli bunun için de eski "Temaşa sanal" ımıza yeni şekiller aramak, yeni Türk tiyatro yazarını teptik etmek.

İşte bu şekilde çalışacak ve birleşecek, böyle bir topluluğun, bir de tiyatrosu ergeç olacaktır.

Fakat öyle bir tiyatro ki, profesyonel bir sahnenin bütün talî endişelerin den uzak, alışılmış şekillerden piyeslerden, oyun tarzından kurtulmuş, bir bezirgan mantalitesinden sıyrılmış, para ve şöhret getiren büyük kalabalığın değil de, tiyatroyu candan seven, anlayan, ona bağlı küçük topluluğun tiyatrosu olmak.

Yeni, taze, apaydınlık bir düşünceyle ve her istediği piyesle korkmadan sahneye çıkabilecek, sanat endişesinden gayri hiçbir endişesi olmayan bir tiyatro.»

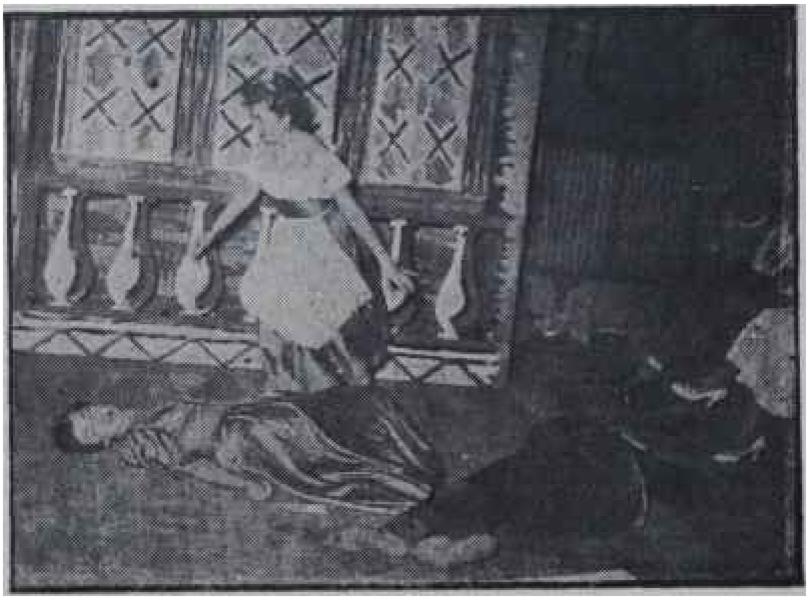
Biraz geniş ve hattâ iyimser bir program.

Bununla beraber, düşüncelerinden en mühimini, böyle kısa bir zaman içinde gerçekleştirmiş olan Tiyatro Derneğinin aynı heyecanla dolu bulundukça, öteki tasarılarını da hakikat yapması beklenebilir. Aynı gençlerin bu akşamdan itibaren üç temsil vermek üzere Ankaraya gelmiş olmaları da bu bahiste lehlerine yazılan bir puvandır. Fakat her şeyden evvel, İstanbul Üniversitesi Gençlik Tiyatrosunun Ankaradaki temsilleri münasebetiyle yazdığımız gibi, ne kadar asil ve ne kadar derin solursa olsun sadece heyecanla tiyatro kurulamaz, yaşayamaz.

Tiyatro gelişen bir hayatiyettir. Onun doğup yaşaması ve uzun ömürlü olması için, cemiyet içindeki konforunun tamam olması lâzımdır.

Aksi halde, bütün güzelliklerine ve bütün parıltılı ümit ışıklarına rağmen, bu gibi hareketler, sanat okyanusunda birer yakamoz hâdisesinden ileri gidemez. Halbuki Türk tiyatrosu neticeye varabilen teşebbüslere muhtaç.

Hem de bu teşebbüsleri gençlerden bekliyor—T.D.

Stratford'dan resim
Shakespeare festivali

Devlet Tiyatrosu ve M. Ertuğrul

Küçük Sahne'nin baş rejisörü Muhsin Ertuğrul'un Devlet Tiyatrosu Umum Müdürlüğüne getirilmesi karar laştırılmış.

Bu kararın tahakkuk edip etmiyeceği hakkında kat'î bir bilgimiz yok. Zira bu, Maarif Vekilliğinin olduğu kadar, hattâ ondan da çok Muhsin Ertuğrul'un muvafakatine bağlı bir iştir ve Muhsin Ertuğrul'un böyle bir teklif karşısında derhal «hay hay» demiyeceği aşikârdır, O kadar aşikârdır ki: Muhsin Ertuğrul, kendisinin Devlet Tiyatrosundan uzaklaştırılması için tiyatroda nasıl bir kampanya açıldığını ve talebelerinden bazılarının aleyhindeki fâaliyeti nerelere kadar götürdüklerini unutacak bir adam olmadığı gibi, hasımları da — hepsi değil fakat ekserisi — pişman bulunsalar halen kadrodadırlar.

Şahsi ve idari mahzurların bertaraf edilip, Muhsin Ertuğrul'un Devlet Tiyatrosu başına getirildiğini kabul ettiğimiz takdirde de Devlet tiyatrosu meselesi halledilmiş olamaz.

Bilindiği üzere mezkûr tiyatro iki taraftan çıkmaza girmiş bulunuyor. Muhsin Ertuğrul, bir devlet dairesi zihniyeti ile yürütülmesinde ısrar edilen bu müessesenin umum müdürü mü (idâri işler), yoksa baş rejisörü mü (sanat işleri) olacaktır?

Yahut ta, işimize geldiği şekilde tefsir ettiğimiz Intendant'lık vazifesi mi yapacaktır?

Her üç halde de pürüzlerle karsı karşıya bulunmaktayız. Hiç şüphe yok tur ki Muhsin Ertuğrul, bir tiyatro otoritesidir. Türk temaşa hayatında en önemli ve" en müessir rolü oynamıştır ve gene — esefle — kaydetmek mecburiyetindeyiz ki sahasının memleketimizde rakipsiz şahsiyeti olan Muhsin Ertuğrul, bu güne kadar — Türk temaşa hayatına en büyük hizmeti yapmış olmakla beraber — milli Türk tiyatrosunun yolunu keşfedememiş ve elinde bulunan imkânları ve kabiliyetli memleket çocuklarını bu yolda kullanamamıştır.

Muhsin Ertuğrul, Devlet Tiyatrosu Umum Müdürlüğüne halen en uygun namzettir. Ancak kendisinin de sahne adamı olması ve sanatkârlara has, u-

fak fakat zararlı kaprislerden kurtulamaması, fan vazifesinde bazı tahditlere tabi tutulmasını icap ettirir.

Meselâ tek seçici olmakta ısrar etmesi, meselâ hatalı olduğunu bilse dahi bazı ısrarlarım inat derecesinde, taassupla takip etmesi ve bilhassa, sanatkârlar arasında «hissi» tefrikler yapması idarî kabiliyetine gölge düşürmektedir.

Baş rejisör olduğu takdirde; sahne sanatını bütün cepheleriyle tetkik etmiş, tiyatro tarz ve eserlerinin çeşitleri arasındaki farkları ayırt ve pek çok eser monte etmiş olması itibariyle Muhsin Ertuğrul tek Türk başrejisörûdür.

Ancak: tiyatroda yaratıcı tarafa ehemmiyet vermemiş, Avrupa sahnelerinde seyrettiği eserlerden en çok beğendiklerini — düşük kalitede — kopya etmiş olması, sanatkârlar aramâda, sanattan gayrı sahalarda tefrik yapması ve genç elemanları teşvik balamından bir istikrar muhafaza edememesi bu sahada başlıca kusurlarındandır. Bu iddialarımıza misal vermek için kırk senelik tiyatro geçmişimizden sayısız örnekler göstermeye ihtiyaç yoktur. Sadece Devlet tiyatrosunda 1 nci umum müdürlüğünü ve ondan sonraki Küçük Sahne faaliyetini gözden geçirenler kabarık bir listeyle karşılaşacaklardır.

Bu bakımdan Muhsin Ertuğrul'un başrejisörlüğü, Devlet tiyatrosuna mükemmel bir nizamname yapıldıktan ve kendisine imzalatıldıktan sonra bahis mevzuu edilmeliydi.

İntendant'lik meselesine gelince: Tiyatronun sanat ve idare İşlerinin birleştiği bu en yüksek makamın vazifesini halen gayrı resmî olarak umum müdür, muavini, idare heyeti ve edebî heyet gelişi güzel bir tarzda ifa etmektedirler.

Muhsin Ertuğrul
Mükemmel ama...

Yabancı devlet tiyatrolarının tecrübeden geçirilmiş talimatnamelerine bizim devlet . tiyatromuzun da bunca tecrübeden elde edilen özelliklerini katarak bir talimatname meydana getirilmesi başta gelen' ıslahat hareketi sayılmalı idi.

Ancak ondan sonra Devlet tiyatrosuna ehil bir umum müdür veya intendant tayini düşünülmelidir. O da Muhsin Ertuğrul' dur.

Rejisörlük bahsi ise tamamen ayrı bir problem olarak ele alınmalıdır, Zira, yerli sanatkârlarımız arasında Devlet tiyatrosu — olmasını arzu ettiğimiz — ölçüsünde, yaratıcı kabiliyette, tecrübeye ve sanat bilgisine dayanan eserler monte edebilecek bir rejisörümüz yoktur.

Yabana rejisörler bizim cemiyetimizin haleti ruhiyesi, bizim görgü ve zevkimize uygun bir şekilde aksettirememekte, bu suretle de, orijinal tiyatro eserleri sahneye konulamamaktadır. Fakat bununla beraber yabancı rejisörlerin bilgi ve tecrübelerinden asla müstağni kalamayız.

O halde bunun ayrı bir bahis olarak tetkik edilmesi ve talimatname ite açıkça prensipleştirilmesi gerekmektedir.

Devlet Tiyatrosuna Repertuvar seçiliyor

Mevsimin en sıcak günlerinde biraz Boğaz havası almak ve yorgunluklarını çıkarmak üzere. Devlet Tiyatrosunun başta umum müdür ve muavini olmak üzere erkân sınıfı, idare heyetinden bazı üyeler ve edebi heyetten bir üye, masrafları müessese tarafından ödenmek üzere gelip İstanbula yerleştiler.

Bu zevat, deniz banyolarının ve dinlenme rejimlerinin müsaade ettiği nisbette toplanıyor ve önümüzdeki sezon için Devlet Tiyatrosunun dram, komedi, opera ve çocuk bölümlerinde temsil edilecek olan eserleri seçmeye çalışıyor.

Bir faaliyet devresi sona ermeden, bir sonraki devrede temsil edilecek olan eserlerin seçilmesi icabeden Devlet Tiyatrosunun 1954/55 repertuvarı; faaliyet devresinin bitiminden üç ay sonra, yeni faaliyet devresine bir aydan da az bir zaman kala seçiliyor, — Henüz tesbit ve ilân edilmiş de değildir —.

Eser seçimiyle vazifelendirilmiş ve tanınmış isimlerle doldurulmuş bir edebi heyet kadrosundan yalnız bir üyenin. — o da vakti müsait oldusu için — mevcudiyeti ve umum müdür, muavini ve bir kac — tamamı da değil — idare heyeti üyesinin İştiraki ile Devlet Tiyatrosuna repertuvar seçilmektedir!

Şimdi, insaf ve vicdan sahibi bir vatandaş çıkar da Devlet Tiyatromuz, kendi imkânları içinde, vazifesini yapamamaktadır derse, iyi niyetinden şüphe etmeğe hakkımız olur mu? Ne derece iyimser olursak olalım, başkalan tarafından acınacak kadar saf (!) olmadıkça Devlet Tiyatromuzdan bugün için sanata müteallik bir samimiyet bekliyemeyiz.

Goldoni'nin yalancısı
Gençlerden bir ekip

Biz, bir defa gişesinden bilet almak suretiyle ve bir defa da, vergilerimizle meydana gelen devlet bütçesinden ödenen tahsisatı ile, Devlet tiyatrosuna iki kere para ödüyor, fakat hayırsız evlât babası misali, millî vasfı taşıyacak bir Türk tiyatrosu için ondan hizmet beklemek ümidimizi kaybetmiş bulunuyoruz.

Devlet tiyatrosunun gerek bu günkü idare sistemi ve gerekse o tiyatroyu beslemek üzere yaşatılmasına çalısılan Devlet Konservatuvarının gidişatı ne bu gün, ne de yarın için bir hizmet vadetmektedir. Hele kadroda muayyen bir müddeti ikmal ettikten sonra Avrupaya hattâ Amerikaya gitmenin herkese tanınan bir hak olması, böyle bir seyahatin gönül eğlendirmek için bağışlandığı hakikatini meydana çıkarmaktadır.

Dünyadan Haberler

Küçük gece müziği nin orijinali

Viyana — Şimdiye kadar bir türlü ortaya çıkmayan Mozart'ın "küçük bir-gece müziği" isimli eserinin orijinal metni, bu defa Alman Mozart Cemiyeti Reisi Prof. Dr. Fritz Schmidt tarafından bulunmuştur. Prof. Schmitd bu metnin yukarı Avusturyadaki bir müzik okulunda keşfedildiğini bildirmiş ve daha sonra bu mevzuda geniş malûmat vereceğini sözlerine ilâve etmistir.

OPERA ALBÜMÜ

Rigoletto

Bestekâr *Giuseppe Verdi. 10 Ekim 1813 de Busseto civarında Roncole'de doğdu 27 Ocak 1901 de Milanoda öldü. Kendisi asrının en büyük İtalyan Opera bestekârı olmuştur. Verdi bir kavli opera bestelemis ve bu eserlerin çoğu dünya opera repertuvarında sağlam mevkiler elde etmişlerdir. Biz; bunların içinde en tanınmıstarı olan «Rigoletto», «II Traratore», La Travaiata» ve «Alda» operalarının izahını yapaçapız.*

Eser *Rigoletto, Opera 4 perde. Metin; F. M. Piave. İlk defa 11 Mart 1851 de Venedik'de oynandı. Operanın mevzuu Victor Hugo'nun «Le roi s'amuse» isimli eserinden alınmıştır.*

Şahıslar : Rigoletto, sarayın kanbur soytarısı (bariton). Gilda; Rigolettonun kızı (Koloratur soprano). Mantua dükü (Tenor). Sparalucile. bir haydut (Ban). Maddelena, haydudun hemşiresi (Alto) Monterene kontu (Bariton). Marullo; saray mensubini (Bariton). Borsa; saray mensubini (tenor). Ceprano kontu (Bas). Ceprano kontesi (Mezzo soprano). Giovanna, Gildanın mürebbiyesi (Alto), bir hizmetçi (tenor). Bir hizmetçi (Mezzo soprano).

Mahal : Mantua. Zaman 1560 yılı. Orta kuvvette erkek korosu. Bale yok. Orta orkestra (49 Enstrüman). Sahne müziği için 19 kişilik nefesli sazlar orkestrası. Eserin devamı 2.5 saat.

MEVZU

Birinci perde

Mantua dükünün sarayındaki büyük salon. Ziyafet ve dans. Bir kadın avcısı olan Dük, bugün kilisede çok güzel bir kız görmüştü, fakat onun kim olduğunu henüz bilmiyor. Dük daha evvel Monterone kontunun kızım baştan çıkarmıştı. Kont, kızının namusunu kurtarması için Düke yalvarır, fakat Dük ile bu nevi kötü işleri yapan soytarısı kanbur Rigoletto kontla alay edip onu kovarlar. Kont, Düke ve Rigolettoya lanet eder ve bu hareketinden dolayı da hapise konur.

İkinci perde

Rigoletto ile Kont Ceprano'nun evlerinin bulunduğu sokak. Dük, Rigoletto'mın kızı Gilda ile gizlice buluşup sevişmektedir. Fakat Gilda onun dük olduğunu bilmiyor. Rigolette'nun düşmanları onun evinde bir kadının saklı olduğunu haber alınca, bunu kaçırıp Düke vermeyi tasarlarlar ve Rigolettoya, bu gece Kontes Ceprano'yu evinden kaçıracaklarını ve bu hususta kendilerine yardım etmesini söylerler. Rigolettonun gözlerini bağlayıp, Kontes Ceprano'nun evine sokacakları yerde ornı kendi evine sokup, Gildayı kaçırırlar. Rigoletto uzaktan Gildanın feryadını işitince gözündeki bağı çıkarır ve her şeyin farkına varır. Monterone kontunun bedduası tutmuştur.

Üçüncü perde

Dükün sarayındaki salon. Rigoletto saraya gelip, kızının haydutlar tarafından kaçırıldığını düke bildirir. Bu sırada Gilda ortaya çıkar. Gilda dükü hakikaten sevmektedir ve bunu da babasına itiraf eder. Rigoletto, kızını baştan çıkaran Dükten intikam almaya karar verir.

Dördüncü perde

Nehrin kenarında ıssız bir yerdeki misafirhane. Burada haydud Sparafuciles'nin hemşiresi Maddelena bulunmaktadır. Rigoletto, haydudla konuşarak, bu gece buraya gelecek olan şahım öldürülmesi hususunda anlaşır ve hayduda para verir. Maddelenanin yanma gelecek şahıs düktür. Dük; Gildayı terkederek Maddelena ile sevişmeye başlamıştır. Gilda; haydut İle babasının konuşmalarını işitir ve kendinden yüz çevirmiş olduğu halde dükü kurtarmaya karar verir. Dük, bir subay elbisesi giymiş olarak Maddelenanın yanına gelir. Maddelena bu subayı çok beğendiğini söyliyerek, kardeşine bunu öldürmemesini rica eder. Fakat haydut Sparafuciles, bu işi yapmak için para almıştır. Mutlaka kan dökmesi lâzımdır. Gilda bu sırada erkek elbisesi giymiş olarak otele gelir ve fırtına, gök gürültüsü arasında kapıyı çaldığı zaman haydut, anlaşmaya sadık kalmak için kapının aralığından ona hançerler ve cesedi çuvala koyup Rigolettoya teslim eder. Rigoletto cesedi nehire atmak üzere iken, uzaktan dükün Maddelenaya söylediği aşk sarkısmı işitir ve çuvalı açınca, can çekişen kızının vücudu ile karşılaşır ve onun üzerine kapanır.

Oskar Maria Graf. 60 yaşında

New - York — Aslen Bavyeralı olan romancı Oskar Maria Graf 60 yaşına basmıştır. Kendisi birinci dünya harbinden sonra Münihde vuku bulan isyanlar üzerine yazmış olduğu "Bizler Esiriz" isimli romanı ile şöhret kazanmış, 1933 yılında da yurdunu terketmek zorunda kalarak önce Çekoslovakyaya daha sonra Sovyetler Birliğine iltica etmiş ve nihayet Meksika üzerin den Birleşik Amerikaya geçmiştir. Amerikan vatandaşı olan Graf orada «Annemin Hayatı» ve «Dünyanın Fethi» isimli iki büyük roman daha yazmıştı.

Önümüzdeki mevsimde Almanyada oynanacak eserler

Hamburg — 1954 . 55 mevsiminde Batı Almanya ve Batı Berlin sahnelerinde oynanacak eserlerin listesi şimdiden hazırlanmıştır. Listede klâsiklerin yanı başında modern piyes ve operalar da yer almış bulunmaktadır. Genç Alman muharrirlerinin bir çok piyeslerinden başka, yabancı muharrir lerin oynanacak olan eserleri şunlardır: Berlin Sebiller tiyatrosunda Paul Claudel'in «Kristof Kolomb»u, Kurfürstendamm tiyatrosunda Eugen O'neill'in «Taşıcılar Ayı», Renaissance tiyatrosunda John Patrick'in «Küçük Çayhane» si, British Centre kulübünde James Bridie'nin «Jona ve Duvarı», Bremen tiyatrosunda Tenneessee Williams'ın «Camino Real» i, Essen tiyatrosunda William Saroyan'ın «Ego Amcanın Evi» ve Claudel'in «Yedinci Gün»ü. Bunlardan başka Jean Giraudoux'nun «Kean»i ve Christopher Frynin «The dark is light enough» isimli piyesleri de oynanacaktır.

Sahneye konulacak yeni operalar ise şunlardır: Max Baumann'ın «Pellas ile Melisande" balesi, Luigi Nono'nun «Kırmızı Manto» isimli operası, Skrijabin'in «Dorian Grey'in portresi» operen, Hermann Reutter'in "San Luis Rey köprüsü" operası, Rolf Liebermann'ın «Penelope» operası, Kalmann'ın «Arizona Lady» isimli opereti.

Ağustos ayının kitabı

Darmstadt — Friedrich A. Cook'un «Şimalin cenup olduğu yer» isimli kitabı, Darmstadt şehrinin jürisi tarafından «1954 Ağustos ayının kitabı» olarak seçilmiştir. Eser, Şimal kutbunun keşfine aittir.

Viyana Philharmonie'sinin seyahati

Salzburg — Viyana Philharmoniesinin Amerikaya yapacağı seyahat hak kındaki kontrat Salzburgda imzalanmıştır. Seyahat 1966 ilkbaharında baslıyacak ve Birleşik Devletlerin mühim merkezlerinde muhtelif konserler verilerek altı hafta devam edecektir. Bu seyahat sırasında orkestrayı Dr, Wilhelm Furtwaengler ve Dr. Böhm idare edeceklerdir.

Kapak Kızımız

Belgin Doruk

Bundan tem üç yıl evvel, en altı yaşında mektepli bîr genç kız, ürkek adımlarla Cağaloğlu yokuşunu çıktı. Vilâyetin hemen bitişiğindeki Türkiye Yayınevinin kapısında bir an tereddüt geçirdi..Sonra sağı, so lu kâğıt bobinleriyle dolu dar, karanlık bir koridordan geçmek cesaretini gösterdi. Tahta merdiveni çıkmıya başladı. Eski tahta merdivenin gıcırtısı heyecanını kuvvetlendirmekten başka bir işe yaramamıştı. Alnında biriken ufacık ter damlalarım silmeyi unutan genç kız, neyseki bir kar adım sonra kendisini Yıldız Mecmu asının yazı işleri müdürü Sezai Solelli'nin çarşısında buldu.

Mecmuanın mizanpajı ile meşgul olan Solelli olağanüstü olarak kapının hafifçe açıldığını, içeriye, yere basmaktan korkarcasına birinin gir diğini hissedince başım kaldırdı. Ge nis kenarlı gözlüğünü şöyle bir dü zeltti Evet, yanlış görmüyordu Karşısındaki sevimli ve güzel gene kız, Yıldız Mecmuasının açmış oldu ğu yıldız müsabakasına katılan 480 müsabık arasından birinciliği kazanan Belgin Doruk'tu!...

İşte Belgin Doruk'un sanat hayatına atılması böyle oldu. Günlerden bir gün, açılmış olan yıldız musaba kasına bir resim göndermek aklına geliverdi Bir film yıldızı olmak her halde güzel bir şeydi. Fakat ken disini beyaz perdede seyretmek dü şüncesi dudaklarında bir tebessüm uyandıran bir hayalden başka bir şey olmasa gerekti. Hiç beklemediği bir anda bu güzel hayalin hakikat oluverisi Belgin'i şaşırtmıştı.

Bu hâdiseyi müteakip Bilgin Doruk «Çakırcalının Definesi», «Kanlı Çiftlik», «Köroğlu». «Öldüren Şehir» «Kanun Namına» gibi filmlerde bas rolleri oynadı. Günler böylece geldi geçti. Bir gün arkadaşları Belgin'e 1953 Türkiye Güzellik Müsabakasına katılmasını söylediler. Onu ikna etmek için de ısrarda bulundular Dostlarını ne pahasına olursa kıramıyan Belgin: «Pekâlâ bu işin spor yapmaktan farkı yok Yarısın favo rileri evvelden belli olduğu halde bir cok atlet müsabakaya katıldılar Hiç bir atlet, mademki birinci gel miyeceğim, öyleyse yarısa niçin gireyim, diye düşünmez Ben de böyle düşünüyorum Müsabakaya bir sportmen gibi gireceğim.»

Simdi Belgin, yirmi birinci yas yıldönümünü kutlamış bulunuyor Haber aldığımıza göre: beyaz perdemizin Ann Blvth'i diye bahsedilen Belgin Doruk bu günlerde dünya evine girecektir Hattâ bu yüzden Erman Kardeşlerle imzalamış olduğu kontratı bile feshetmiştir. Yani Doruk, Zeki Mürenle «Son Beste» yi çeviremiyecektir. —M.B.

SPOR ALEMİNDE

Futbol

Federasyon çalışmaları

Fufbol mevsiminin yaklaştığı daha doğrusu başlamasına çok az bir zaman kaldığı şu günlerde futbol federasyonu da hummalı bir çalışmaya baş lamıştır.

Bu cümleden olmak üzere futbol federasyonu bütün bayram günlerinde olduğu gibi ondan sonra da toplantılarına devam etmektedir. Fakat toplantıda konuşulan hususlar nedense atom sırrı gibi gizlenmektedir. Buna rağmen yeni federasyonun teşebbüs edeceği yenilikleri müzakere ettiği teknün edilmektedir. Bu arada müzakerelerde münakaşa mevzuu olan federasyonun İstanbula nakli isinin görüşüldüğü muhakkaktır.

Orhan Şeref Apak federasyonu zamanında İstanbul Mümessili Muhtar Uygur hariç diğer bütün üyelerle birlikte Başkanın da Ankarada olması yü zünden federasyon burada bir de büro kurmak suretiyle bütün faaliyetlerini merkezden idare etmekte, her mevzuu ince bir tetkike tâbi tutulmakta idi. Halbuki Yenal federasyonunun ekseriyeti İstanbullu üyelerden teşkil edil mekte veya oraya doğru gidilmektedir. Dolayısiyile federasyon işleri ikiye taksim olmaktadır. Bunun tatbikatta çıkaracağı zorluklar aşikârdır. Buna rağmen federasyon bu yolda yürümeye devam ettiğine göre Allah futbolumüzün encamını korusun demekten kendimizi alamıyoruz.

Yardımcı komiteler

ederasyonun bu hatalı yürüyüşü ya nında bazı müsbet kararlar da aldığı bir hakikattir. Bu meyanda futbolda ihtisaslarında şüphe olmayan şahışları türlü vazifelerle federasyon camiasına dahil etmesi lehine kaydedilen en müsbet nottur.

Futbol federasyonu günlerce devam eden toplantıları sonunda: yardımcı komitelere kulüp ve renk tefriki yapmadan her biri kendi kendine otorite olan şahıslar getirilmiş ve bunlardan merkez hakem komitesine federasyon başkanının, diğer komitelere de federasyon üyelerinden birinin başkanlık etmesi kararlaştırılmıştır.

Yardımcı komitelerden: Merkez hakem komitesinde Nuri Bosut, Tarık Özengin, Basri Bütün, Adnan Akın, Genç takımlar komitesinde: Niyazi Sel, Sedat Taylan, Namık Katoğlu, Sezai Karabilgin ve Antrenör olarak Cihat Arman. Basın komitesinde yazı ailemizden Tevfik Ünsi, Haydar Özakman gibi kalem üstatları yanında Cem Atabeyoğlu, Halit Kıvanç, Halûk San gibi şahsiyetler bulunmaktadır ve bunlardan başka Seleksiyon komitesine de, Büyük Fikret, Hakkı Yeten ve Hasan polat getirilmişlerdir—N.A.

Asker . sivil dâvası

Ankarada kulüp sayısının her sene artması ve nihayet askeri güçlerle sivil kulüpler arasında ötedenberi devam edegelen anlaşmamazlıklar Ankara lig maçlarını ve küme ayarlanma durumunu bir hayli güç duruma sokmuştur.

Vaziyet böyle bir hal aldıktan başka bir de yüksek komuta heyetlerinin tek bir sözü ile her türlü haklarından mahrum edilen Askeri güçlerin bir sezon liglerden çekilmesi öbür sezon tekrar telâkki olunan bir emirle liğlere devam etmek istemesi bu karışık hali karmakarışık hale getirmektedir.

Bunun en canlı misalini geçen sene devam eden lig maçlarının ikinci yarısında: Harp Okulu,, Yedeksubay ve Askerî Tıp gibi askeri güçlerin liglerden çekilmesi ile gürdük. Bu sene yeni Genel Kurmay Başkam Sayın Baransel, büyük bir anlayış göstererek bu güçlerin tekrar liglere girmelerine müsaade etmiş.

Harp Okulu gibi; Türkiye sporunun temel taşı vazifesini yıllarca başarı ile ifa eden bir yuvanın tekrar şerefli yerini alması memleket sporu adına muhakkak ki büyük bir kazançtır ve biz şu satırlarda Sayın Orgenerale teşekkürü bir borç biliriz.

Ancak tetkikte bulunmak üzere gittiği Amerika seyahatinin dönüşünde Harp Okulu ve diğer okulların mahallî müsabakalara iştiraklerine mâni olan okul komutanı, Sayın Orgeneralin emirlerine rağmen resmî müracaat tarihini 3 gün geciktirdiğinden Harp Okulunun bu sezon resmî liğ maçlarına iştirakine imkân bulunamamaktadır.

Sadece bir idarî hata neticesinde zuhur eden bu durum bu yuvaya men sup olanları olduğu kadar sporla ilgisi olan herkesi üzmektedir. Bunun üzerine esasen başkentte 7 askeri gücün bulunduğu göz önünde tutularak Ankarada askerî ve sivil olmak üzere iki lig teşkil edilmesi için askeri spor mahfillerince teşebbüse geçilmiştir.

Bilindiği gibi Ankarada usun zamanden beri asker sivil davası mevcuttur veya mevcutmuş gibi gösterilmektedir. Bütün bunlara nihayet verecek bir şekil kabul edildiği takdirde ortada herhangi bir anlaşmazlık kalmıyacaktır.

Kulüplerinin atisini karanlık gördüklerini iddia eden sivil kulüplerin de bu teşebbüsü desteklemeleri menfaatleri iktizasındadır. Böyle olunsa sekizer takımdan teşkil edilecek Ankara ligi neticede her grupun birincileri arasında yapılacak bir maçtan sonra hakiki Ankara şampiyonunu tayin edecektir.

Bu teşebbüsün muvaffak olmasını temenni ederiz.

Mesele tekrar bir noktada toplanıyor. Anlaşmazlık diye gösterilen asker . sivil kulüp davasının hallinde- Bu meselenin halli zaruridir.

Yüzme

Murad Güler

Geçti mi, geçmedi mi?

İlk günler münakaşa şu sualin üzerinde toplanıyordu: Geçebilir mi, geçemez mi? Biraz milli heyecan, biraz da Murat Güler'in gazetede çıkan resimlerindeki heybet, hemen herkeste — tabii vatandaşlar arasında — geçe. bilir kanaatini ortaya çıkarıyordu. Geçen seneler bir kaç defa Murat Güler bu işe girişmiş, Manşı aşmak için çalışmış, fakat muvaffak olamamıştı. Bunu söylediniz mi, yok diyorlardı, bu sefer geçecek, duruşundan, gözlerinden belli!

Bizim spor yazarlarımızın bir kısmı böyle mühim hâdiselerin arifesinde yazılarında bir tahmin yaparlarken, muğlâk kalmayı tercih ederler. Meselâ Murat Güler, Manşı geçebilir, bugüne kadar İstanbulda civarında yaptığı uzun metre yüzmeler, aldığı dereceler bunu gösteriyor, diyebilirlerdi Fakat böyle olmadı.. Manşın çılgın sularında, esen rüzgârında bilmeyiz ki, ne yapacak, nasıl hareket edecek, sonra kaç saatte bu işi başaracak dediler. Murat Güler suya dalmadan önce, tek temenni «Manşı geçişte muvaffak olmalı»..

Ve bu genç adam, Murat Güler bunda muvaffak oldu. Bir eksik ile: Manşı geçişleri tesbit eden beynelmilel komitenin bir müşahidi kendisini takip eden motorda olmadan.. Sadi; Avrupa, bu kazancı komiteye yüzde tarihi bildirilip, müşahit istenilmediği için kabul etmek istemiyor. Yani, Murat Güler'in muvaffakiyetini hiçe indirmek için bundan daha âlâ hiç bir şey olamaz. Murat Güler'in buna ne düsunduğunu bilemeyiz ama, bize kalırsa, her şeyden evvel, Murat Güler Beynelmilel komiteyi inandırması gerekir. Murat Güler'in Manşı geçtiğine biz buradan inanıyoruz, ajans haberleri bunu gösteriyor. Gazeteciler'de kendisi ile Manşı geçen bir Türk olarak konuşmuşlar ve sualler sormuşlardır.

Fakat... İşte bu «fakat» bizim tarafımızdan kabul edilen bu kazancı, resmî bir hale getirmiyecek, spor tarihinde, Manşı geçenlerin tarihinde bir Murat Güler isminin yer almasına imkân bırakmayacaktır. Bir yanlış hareket, Murat Güler'e şimdi olmasa bile, ileride Manşı geçenler arasında sen de varsın, sözünü biraz şüphe ile söyleteçektir.

Muvaffakiyet nasıl elde edildi?

Murat Güler 15 Ağustosu 16 Ağustosa bağlıyan gece Manşa dalmak için hazırlanmıştı. Deniz kenarında, vücuduna suyun tesirinden korunmak için «yağ» sürdü. Hazırlık tamamdı. Yanında dostları vardı, bir motor kendisine refakat edecek, zaman zaman yiyecek, içecek almasını temin edecekti. Gözlerine gözlük taktı, suyun tesirinden uzak kalabilmek için... Hazırlıklafarı bitirince, suya daldı ve Murat Güler'in Manşı geçme macerası tekrar başlamış oldu. İlk anlarda denizin, her seferinden daha dalgalı, daha çılgın ve akıntılı olduğu anlaşılmıştı. Motorla kendisini takip edenlere durumu söyledi, motordakiler ilk önceleri Murafın bu şikâyetinden şüphelendiler, muvaffakiyet şansının daha başlangıçta azaldığını kabul etmeğe başladılar. Murat Güler, kendilerini temin etti, yüzmeğe devam edecekti.

Öğleden sonra, hava kararmağa ve deniz daha fazla zorluk vermeğe başladı. Buna rağmen seri yüzüşüne devam etti. Her şeyi kendisinin — fizik bakımından — tarafında, lehinde idi. Kravl yüzer, seri yüzerdi. 1.82 boyu ve 106 kilosu vardı. Yüzmeğe baş ladığından yedi saat sonra İngiltere safailleri görünmüştü. Hava daha fazla bozmuş, azgın dalgalar yüzmesine mâni olmağa, ileriye doğru yüzmesine mâni olmağa başlamıştı. Bu fırtına olmasa idi, azami üç saat sonra İngiltere topraklarına çıkabilirdi.

Bu sırada Güler'in maneviyatını bozacak diye motordakiler tarafından kabul edilen bir hâdise oldu, beraber yüzmeğe başladıkları Amerikalı Glen Burlingame'nin müsabakayı terkettiği görüldü, fakat Güler devam etti. İngiltere sahilleri karşıda idi, Murat yaklaşmıştı, eliyle tutar gibi duruyordu sahiller.. Motordakiler Amerikalıya «manevî baskı» derdini izah ettiler, Glen tekrar suya atladı, Murat'ın yanında yüzmeğe başladı, bu hâl Murata fevkalâde tesir etti.

Mücadelenin korkunç rakamım size verelim: Murat İngiltere sahiline olan son milleri üç saatte, son iki yüz metreyi ancak, iki saatte aşabildi. İki yüz metre iki saatte... Mücadelenin şiddeti ortaya çıkar bu rakam ile... 16 saat 10 dakika su teinde kaldıktan sonra Murat Güler, istediğine erişmişti, muvaffak olmuştu.

Bu müddet zarfında dört parça şeker, biraz tavuk suyu gıda almıştı. Kilosu 93 e düşmüştü,

İşte bu mücadelenin, galibiyet şerefi bir resmi kontrol hakkı olmadığı iddiası ile gölgelendirilmek isteniliyor. Murat Güler'in bu mesele üzerinde ne düşündüğüne dair hiç bir haber yok. Ümit ederiz ki, Murat Güler, bu şekilde gölgelendirilmesine müsaade etmiyecek, gereken teşebbüsü yapacak ve Türkiye'ye hediye ettiği «bu sene Manşı geçen ilk yüzücü» sıfatını tam ve istenildiği mânası ile tesbit ve tescil ettirecektir.

Verdiği beyanatta, bir daha böyle müsabakalara iştirak etmiyeceğini belirten Murat Güler, resmen tanınmıyan bir yüzüş, için nasıl bir hareket takip edecekti? bu da bilinmiyor.

Haberler

24 millete mensup. 150 yüzücü 31 ağustos — 5 eylül arasında yapılacak olan Avrupa yüzme, dalma ve su polosu şampiyonasına iştirak etmek üzere İtalyada toplanacaklardır. Şampiyonaya, Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya dahil olmak üzere bütün Avrupa memleketleri iştirak edecektir.

Türkiye'nin bu müsabakalarda iyi bir derece alması için çalışması şarttır.

Doğan Şahin

Geçecek mi, geçmeyecek mi?

Güzel Sanatlar Matbaası — Ankara